

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI**

**50 YILLIK İÇ SAVAŞTAN
BARİŞ GÖRÜŞMELERİNE GİDEN MÜCADELE:
FARC ve KOLOMBİYA ÖRNEĞİ**

ÖMER GEDİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2017

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI**

**50 YILLIK İÇ SAVAŞTAN
BARİŞ GÖRÜŞMELERİNE GİDEN MÜCADELE:
FARC ve KOLOMBİYA ÖRNEĞİ**

ÖMER GEDİK

Danışman: Doç. Dr. Aslı ILGIT

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Harun ARIKAN

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Esat ARSLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2017

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Aslı ILGIT
(Danışman)

Üye: Prof. Dr. Harun ARIKAN

Üye: Prof. Dr. Esat ARSLAN

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

.../.../2016

Prof. Dr. H. Mahir FİSUNOĞLU

Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 19 / 09 / 2017

İMZA

Ömer GEDİK

ÖZET

50 YILLIK İÇ SAVAŞTAN BARİŞ GÖRÜŞMELERİNE GİDEN MÜCADELE: FARC ve KOLOMBİYA ÖRNEĞİ

Ömer GEDİK

Yüksek Lisans, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Aşlı ILGIT

Eylül 2017, 126 sayfa

Terörizmle mücadele içerisinde olan devletler, Soğuk Savaş döneminin bitimine kadar mücadele yöntemi olarak çoğunlukla askeri unsurlara odaklanmışlardır ve terörizme etki eden diğer unsurları görmezden gelmişlerdir. Bu nedenle terörizmle mücadele konusunda başarıya ulaşmada zorlanmışlardır. Diğer bir ifadeyle, terörizmle mücadelede başarıya ulaşılabilmesi için halk-askeri mücadele-siyasi iradenin birlikte uyum içerisinde çalışması gerektiğinin göz ardı edilmesi Kolombiya örneğinde olduğu gibi diğer pek çok ülkede de terör sorunun yıllarca sonlandırılmamasına neden olmuştur.

Bu çalışma içerisinde öncelikle savaş ve güvenlik kavramları tanımsal olarak ele alındıktan sonra tezin teorik yapısını oluşturmak adına kuramsal olarak savaşın değişen yapısı, özellikle Soğuk Savaş dönemi ve sonrası dönem içerisinde değişen güvenlik ve tehdit algısı incelenecektir. Daha sonra ise terör, gerilla, azınlık konularına yönelik genel bir çerçeve çizilecek olup, Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri(FARC) ve Kolombiya örneğinde yaklaşık 50 yıldır süren iç çatışma sürecini ve Kolombiya'nın bu örgütle olan mücadelesine odaklanılarak hem çatışma sürecini hem de son dönemde başlayan barış görüşmelerini etkileyen faktörler incelenecektir. Bu çerçevede, hem devlet başkanlarının rolü gibi iç faktörlerin hem de uluslararası örgütler ve diğer devletler gibi dış faktörlerin Kolombiya ve FARC arasında süren bu çatışmaya ve son dönem barış görüşmelerine ne derece etki ettiği konusu incelenecektir.

Kolombiya'da 1600'lü yıllarda ortaya çıkan ayrımcılık, ötekileştirme sorununun 1900'lere gelindiğinde öncelikle siyasi yaşamın sonrasında ise sosyal ve ekonomik hayatın istikrarsız bir hal almasına ve bunların neticesinde terör sorunun ortaya

ıkmasına ortam hazırladığı fakat bu sorunun çözüm süreçlerinde hem iç hem de dış faktörlerin önemli rol oynadığı savunulabilir. İç faktör olarak, yönetime gelen devlet adamlarının çatışma sürecinin sonlandırılması adına ilk başlarda izlediği sadece askeri unsurlarla ülke içindeki sorunları sonlandırma çalışmaları FARC'ın ortaya çıkmasına neden olduğu gibi, son dönemde çatışma sürecini sonlandırma adına anayasal çalışmalar gibi daha demokratik çözüm yollarının devlet adamlarınca tercih edilmesi bugünkü barış görüşmelerine gelinmesi hususunda önemli katkı sağlamıştır. Dış faktör olarak ise, küreselleşen dünya nedeniyle hem çatışma sürecinin ortaya çıkması ve devam etmesi hem de çözüm sürecinin başarılı şekilde devamı için sadece uluslararası sisteme egemen olan devletler değil aynı zamanda bölge devletleri de bu sorunun çözümünde önemli unsur oluşturmaktadır. Buna ek olarak uluslararası örgütler ve devletler Soğuk Savaş sonrası değişen güvenlik algısı ve yeni tehdit unsurları karşısında, var olan çatışma sürecinin sonlanmasına ve barış görüşmeleri sürecinin kesintisiz olarak devamında ve de kalıcı barışın oluşması adına önemli bir unsur olarak görülmektedir.

Anahtar kelimeler: FARC, Kolombiya, Terör, Terörizm.

ABSTRACT**FROM A 50- YEAR CIVIL WAR
TO PEACE TALKS: FARC and COLOMBIA****ÖMER GEDİK****Master Thesis, Department of International Relations****Supervisor: Associate Professor Aşlı ILGIT****September 2017, 126 pages**

Until the end of the Cold War, the states fighting against terrorism have mostly focused on military methods as a means of struggle, ignoring other factors that have affected terrorism. In other words, in order to succeed in the struggle with terrorism, ignoring the need to work in harmony with society-military struggle-politics has led to the solve the terrorism problem for many years in many other countries as well as in Colombia.

After discussing the concepts of war and security, this study examines the development in security issues and the evolution of war and security since the end of the Cold War. Within this framework, this study focuses on terrorism, guerilla and minority issues, with a special focus on Colombia and the Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (FARC). This work investigates the 50-year conflict and the recent peace process. In this context, how internal factors such as the heads of state and external factors such as international organizations and other states have affected this conflict and recent peace negotiations between Colombia and FARC will be examined.

From an historical perspective, it can be argued that the origin of the conflict in Colombia goes back to the 1600s when the problem of discrimination led later to that political, social and economic problems that created an environment for the emergence of terrorism. It can also be argued that both internal and external factors play an important role in the solution process of this conflict. As an internal factor, the importance of the political leaders is noticed to end the conflict period. It has been understood that, in the past, the efforts of the statesmen to solve the problems in Colombia only together with military led to the emergence of the FARC. In the recent period, the choice of more democratic solutions such as constitutional reforms to solve

the conflict problem was the most important contribution to today's peace talks. As an external factor, the role of regional states and the states which dominate the international system have been critical for both the emergence and continuation of the conflict and the continuation of the solution process. In addition to this, it has come to conclusion that international organizations are important factors for the end of the conflict period and peace talks.

Keywords: Colombia, FARC, Terror, Terrorism.

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması, Kolombiya'nın yılladır mücadele ettiği FARC sorununun ortaya çıkmasının nedenlerini, tarihsel gelişimini ve çözüm sürecine değinerek, bu sürecin gelişmesine ve bugünkü barış görüşmeleri sürecine gelene dek olumlu ve olumsuz olarak etki eden iç ve dış faktörleri analiz edecektir. Bu tezin amacı, silah ve çatışma yöntemleri kullanılarak çözüme kavuşturulan benzer sorunlardan farklı olarak, son yıllarda barış görüşmeleriyle sorunu çözme yolunun izlendiği barış görüşmeleri sürecine, bu barışçıl ortama gelinmesine katkı sağlayan iç ve dış faktörlere ve özellikle devlet adamlarının izlediği yöntemler hakkında bilgi vermektir. Bu bağlamda bu tez çalışması, dünyada farklı bölgelerde devam etmekte olan terör olaylarının çözüme kavuşturulmasında izlenecek demokratik yöntemlere örnek teşkil etmesi bakımından ve bu konunun gelişimindeki asıl nedenlerin anlaşılması açısından önemli bir konumda durmaktadır.

Çalışma konunun belirlenmesinde ve hazırlanmasında ayırmış olduğu zaman, göstermiş olduğu ilgi dolayısıyla emeğini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Aslı ILGIT'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tez çalışmam sürecinde düşüncelerini ve tecrübelerini esirgemeyen Sayın Arş. Gör. Tuğçe KELLECI'ye, Sayın Öğr. Gör. Ali GÖK'e teşekkür ederim. Eğitim hayatım boyunca desteklerini ve sevgilerini her zaman gösteren ve bu tez çalışması süresince de desteklerini benden esirgemeyen aileme minnettarlığımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	Sayfa
ABSTRACT	...iii
ÖNSÖZ	...v
KISALTMALAR	...vii
ŞEKİLLER	...xi
ŞEKİLLER	...xii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1. Araştırmanın Problemi ve Konusu.....	1
2. Araştırmanın Amacı.....	2
3. Araştırmanın Önemi.....	2
4. Araştırmanın Soruları.....	3
5. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları.....	3
6. Araştırmanın Yöntemi.....	4
7. Tez Planı.....	4

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE

DEĞİŞEN GÜVENLİK ve SAVAŞ ANLAYIŞI:

TERÖRİZM, ETNİSİTE, MİLİTARİZM, AZINLIK

1. Devletlerin Güvenlik Anlayışı ve Savaş.....	7
1.1 Savaş.....	7
1.1.1 Savaşın Değişen Doğası.....	9
2. Terör Kavramı.....	17
2.1. Terör Örgütü ve Terörist Kavramları.....	19
2.2. Terörizm Kavramı ve Terörizmin Küreselleşmesi.....	20
2.3. Terör ve Terörizm Kavramları Arasındaki Farklılıklar	26

3. Kimlik, Etnisite, Milliyetçilik.....	27
3.1. Kimlik Kavramı.....	28
3.2. Etnik, Etnik Kimlik, Etnik Terörizm	29
3.3. Millet ve Milliyetçilik Kavramları.....	33
4. Gerilla, Paramiliter ve Militarizm Kavramları.....	35
4.1. Gerilla.....	35
4.2. Paramiliter.....	37
4.3. Militarizm.....	38
5. Yerli Halk, Azınlık ve Ayrımcılık Kavramları.....	40
5.1. Yerli Halk.....	40
5.2. Azınlık.....	41
5.3. Ayrımcılık.....	43

BÖLÜM III

YARIM ASIRDIR DEVAM EDEN ÇATIŞMA SÜRECİ ve

GÜNÜMÜZDEKİ KOLOMBİYA

1. Latin Amerika Kıtasının Özellikleri, Tarihsel ve Siyasal Yapısı.....	47
2. Kolombiya.....	50
3. Kolombiya’da Yaşanan Çatışma Süreci.....	53
3.1. ‘La Violencia’ Dönemi.....	57
3.2. FARC Terör Örgütü.....	58
3.3. Yerlilerin Birleşmesi ve Talepleri.....	64
4. Kolombiya’da Barış Görüşmeleri Süreci.....	65
4.1. Referandum’a Doğru Giden Süreç.....	67
4.2. Referandum ve Sonucu.....	68

BÖLÜM IV

KOLOMBİYA’NIN İÇERİSİNDE YER ALDIĞI ÇATIŞMA ve ÇÖZÜM SÜRECİNE ETKİ EDEN İÇ ve DIŞ FAKTÖRLER

1. Kolombiya’nın İçerisinde Bulunduğu Sürece Etki Eden Dış Faktörler.....	71
---	----

1.1. Uluslararası Örgütler.....	72
1.2. Komşu ve Küresel Boyuttaki Diğer Devletlerin Etkisi.....	78
1.3. Çok Uluslu Şirketler.....	81
2. Kolombiya'nın İçerisinde Bulunduğu Sürece Etki Eden İç Faktörler	83
2.1. Devlet Başkanları'nın Etkisi.....	83
2.2. Kolombiya'nın Coğrafik Özellikleri'nin Etkisi	87
3. Çözüm Süreci.....	88
3.1. Çözüm Sürecine Dış Faktörlerin Etkisi.....	89
3.1.1. Kolombiya Planı	89
3.2. Çözüm Sürecine İç Faktörlerin Etkisi.....	91
3.2.1. Anayasal Çalışmalar	91
3.2.1.1.1991 Anayasası, 1991 Anayasasının Önemi ve Etkileri	91

BÖLÜM V

SONUÇ

Sonuç ve Genel Değerlendirme.....	94
Kaynakça.....	102

KISALTMALAR

- ABD:** Amerika Birleşik Devletleri
- AUC:** Autodefensas Unidas de Colombia (Kolombiya Birleşik Öz Savunması)
- BM:** Birleşmiş Milletler
- CICAD:** Inter-American Drug Abuse Control Commission (Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Komisyonu)
- CICTE:** Inter-American Committee against Terrorism (Terörizme Karşı Amerikan Devletleri Kurulu)
- CRIC:** Consejo Regional Indígena del Cauca (Cauca Bölgesel Yerli Konseyi)
- ECOSOC:** Economic and Social Council (Ekonomik ve Sosyal Konsey)
- ELN:** Ejercito de Liberacion Nacional (Ulusal Kurtuluş Ordusu)
- EPL:** Maoist People's Liberation Army (Maoist Halkların Özgürlüğü)
- FARC:** Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri)
- ICC:** International Chamber of Commerce (Uluslararası Ceza Mahkemesi)
- ICTJ:** International Center for Transitional Justice (Geçiş Adaleti Uluslararası Merkezi)
- ILO:** International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
- M-19:** 19th of April Movement (19 Nisan Hareketi)
- MRG:** Minority Rights Group (Azınlık Hakları Uluslararası Grubu)
- NATO:** North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
- NPA:** National People's Alliance (Ulusal Halkların İttifakı)
- NPAID:** Norwegian People's Aid (Norveç İnsani Yardım Örgütü)
- UNDP:** United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
- UTSAS:** Uluslararası Terörizm ve Sınırşan Suçlar Sempozyumu
- SSCB:** Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
- OAS:** Organization of American States (Amerikan Devletler Teşkilatı)
- ONIC:** Organizacion Nacional Indigena de Colombia (Kolombiya Ulusal Yerli Örgütü)

ŞEKİLLER

Şekil1:Kolombiya Haritası.....	50
--------------------------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1. Araştırmanın Problemi ve Konusu

Başta Kolombiya olmak üzere terörizmle mücadele eden devletler Soğuk Savaş'ın bitimine kadar geleneksel güvenlik anlayışı bağlamında sadece askeri mücadeleye odaklandıklarından, terörizme etki eden diğer faktörleri görmezden gelmişlerdir. Bu nedenle terörizmle mücadelede başarıya ulaşmakta zorlanmışlardır.

Kolombiya, dünya genelinde 1500'li yıllarda sömürge yarışı başlamasıyla diğer kıta devletlerinin dikkatini çeken bir devlet olmuştur. Bu dönemde kıta dışından getirilen farklı grupların zamanla ülkede hakim konuma gelmesi ve ülkenin yerli halklarının ayrımcılık ile karşılaşması durumu ülke içinde sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarda pek çok soruna zemin hazırlamıştır. Bu gelişmeler neticesinde, Kolombiya 1960'lı yıllarda başlayan ve günümüze kadar etkisini devam ettiren iç çatışma durumuyla karşı karşıya gelmiştir.

Bu araştırmanın konusunu, Kolombiya'nın 1960'larda başlayarak etkisini günümüze kadar sürdüren çatışma durumu oluşturmaktadır. Bu çatışma sürecinin başlamasına içsel faktör olarak FARC terör örgütü ve paramiliter gruplar ile birlikte devlet adamlarının uyguladığı yanlış politikalar etkili olurken, dış faktör olarak ise hem komşu devletler hem de uluslararası ilişkilerde egemen konumda bulunan devletler rol almışlardır. Çözüm aşamasında ise, içsel faktör olarak devlet adamlarının geçmişten ders alarak anayasal çalışmalar gibi daha demokratik yollar izlemesi, dışsal faktör olarak ise hem uluslararası örgütlerin hem de diğer devletlerin Kolombiya hükümetine destek verici davranışları bugünkü barış görüşmelerine gelinmesine katkı sağlamıştır.

Kolombiya'da yaşanan çatışmalar örneği üzerinden, terörizmle mücadelede başarıya ulaşılması için halk-askeri mücadele-siyasi iradenin uyum içerisinde hareket etmesi gerektiği hipotezinden yola çıkarak iç siyasette yerel halkla koordine içinde olarak anayasal haklar gibi demokratik çözüm yollarının, uluslararası siyasette ise barışçıl ve iş birliği içinde bir siyaset izlenmesi tercih edilmesi bu çatışma sürecinin başarıya ulaşmasında etkili olduğu kanısına varılmıştır.

2. Araştırmanın Amacı

Bu tez çalışmasında, FARC sorununun tarihsel gelişimini, çatışma sürecini ve bugünkü barış görüşmelerine kadar gelen çözüm sürecine değinilerek FARC-

Kolombiya sorunun kaynağını oluşturan iç ve dış faktörler analiz edilmiştir.

Bu tezin temel amacı, askeri mücadele ile çözüme ulaşmaya çalışan benzer durumda olan diğer devletlerden farklı olarak Kolombiya’da son dönemde yönetime gelen hükümetlerin uyguladığı anayasal reformlar, barış görüşmeleri gibi demokratik çözüm yöntemleri ve uluslararası arenadan gelen destek hakkında genel bir değerlendirme yapmaktır.

3. Araştırmanın Önemi

Küreselleşmenin etkisiyle birlikte sınırların ortadan kalkması terörizm konusunu sadece ülke içi bir problem olmaktan çıkarıp uluslararası bir boyut kazanmasına yol açmıştır. Bundan dolayı, devletlerin karşı karşıya geldikleri terör sorunu ile mücadelede sadece devletlerin kendi başlarına uyguladıkları askeri yöntemler yetersiz kalmakta ve hem içeride hem dışarıda daha kapsamlı politikaların oluşturulması gerekliliği anlaşılmıştır. Yapılan çalışmanın, Kolombiya’nın terörizm sorununu çözme adına son dönemde hem iç siyasette hem de uluslararası siyasette izlediği politikalar benzer sorunlarla karşı karşıya olan devletlere örnek oluşturması açısından katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

FARC terör örgütü ile ilgili Türkçe literatüre bakıldığında öne çıkan kaynaklar genelde derleme şeklinde yazılan kitapların içerisinde yer alan bölümler ve konuyla alakalı olarak yazılan doktora ve yüksek lisans tezleridir. Gerçekleştirilen bu tez çalışması diğer yapılan çalışmaların karşılaştırma yöntemine odaklanmasına karşın sadece FARC terör örgütü üzerine odaklanarak niteliksel bir içerik analizi yapmaktadır. Bunlara ek olarak çalışmayı önemli kılan diğer bir konu ise, çalışmaya başlanılan dönemde Türkiye’de bu konuda kaleme alınmış çok fazla akademik çalışmanın yapılmamış olmasıdır.

Uluslararası literatüre bakıldığında bu konuyla ilgili yapılan çalışmaların Türkçe literatürdeki çalışmalara benzer şekilde İspanya’da faaliyet göstermiş olan BASK terör örgütü ya da Sri Lanka’da bir dönem aktif olan Tamil Kaplanları gibi benzer çatışma örnekleriyle karşılaştırmalı olarak incelendikleri görülmektedir. Ancak yapılan bu çalışmanın uluslararası literatürdeki tezlerden farkı, karşılaştırmalı bir yöntem yerine sadece FARC terör örgütüne odaklanmıştır ve bu çalışmada niteliksel bir içerik analizi tercih edilerek FARC ve buna etki eden unsurlar hakkında daha detaylı bilgiler verilmiştir. Analiz birimi olarak FARC terör örgütün tek başına seçilmesi, Kolombiya’da FARC terör örgütünün ortaya çıkmasına neden olan ve tezin alt

problemini oluşturan iç ve dış faktörlerin daha net ortaya konmasına olanak sağlamıştır.

Bu tez çalışması, Latin Amerika'nın şiddetli bir şekilde en uzun süre devam eden çatışmasının temel sebeplerini ortaya koyması, literatür bağlamında çatışmanın tarihsel gelişimini ve çözüm sürecini yerli ve yabancı kaynakları incelemesi bakımından da önemlidir.

4. Araştırmanın Soruları

Bu çalışma kapsamında şu sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır.

- FARC terör örgütünün ortaya çıkmasında tarihsel süreç ne derece etkilidir?
- FARC terör örgütünün ortaya çıkmasında ve gelişmelerinde etkili olan içsel ve dışsal faktörler nelerdir?
- Kolombiya'nın terörizm ile mücadele kapsamında izlemiş olduğu politikalar nelerdir?
- Uluslararası örgütlerin ve diğer devletlerin Kolombiya'nın kendi sorunu olan FARC sorununun gelişmesine ve çözümüne etkisi ne durumdadır?
- Kolombiya'da yönetime gelen devlet adamlarının izlediği politikalar çatışma sürecinin gidişatına ne derece etkili olmuştur?
- FARC terör örgütüne yönelik geliştirilen mücadele yöntemleri dünyanın çeşitli bölgelerinde faaliyet gösteren diğer terör örgütleriyle mücadelelere karşı örnek teşkil edebilir mi?

5. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Çalışmada, Kolombiya'daki çatışma sürecinin bütünlüğünün anlaşılabilmesi açısından, çatışmanın tarihsel sebeplerine kısaca değindikten sonra 1960'lardan sonraki süreç ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Çalışmada sadece Türkçe ve İngilizce kaynaklardan yararlanılmış olup, özellikle günümüzdeki çözüm süreci ve referandum bölümlerinde uluslararası medyada yer alan haberler üzerinden inceleme yapılmıştır. Uluslar arası örgütlerin yapmış olduğu etkiler bölümünde ise, bu örgütlerin kendi veri tabanlarında yayınlamış oldukları çalışmalardan yararlanılmıştır.

6. Araştırmanın Yöntemi

Bu tez çalışmasında, Kolombiya'nın içerisinde bulunduğu çatışma sürecini ve barış görüşmelerine kadar uzanan çözüm aşamasını detaylı incelemek ve bu aşamalara etki eden unsurlar hakkında derinlemesine inceleme yapmak adına nitel araştırma

yöntemi ve içerik analizi kullanılmıştır.

Bu konu hakkında bilgilere ulaşabilmek adına öncelikle bu ve benzeri konularda daha önce kaleme alınmış, literatüre önemli katkısı bulunan kitap, makale ve tezler taranmıştır. Daha sonra, konuyla ilgili ulusal ve uluslararası yayınlar, haber ajanslarının sayfaları, uluslararası kuruluşların ve mahkemelerin veri tabanları taranarak ilgili bölümlerden yararlanılmıştır.

7. Tez Planı

Buraya kadar belirtilen araştırma yöntemleri ışığında incelenen kaynaklar neticesinde ikinci bölüm içerisinde öncelikle devletlerin İkinci Dünya Savaşı ve özellikle Soğuk Savaş sonrası dönem içerisinde algıladıkları tehdit unsurlarındaki değişim ele alınmıştır. Değişen tehdit unsurlarıyla benzer olarak zaman içerisinde farklılık gösteren güvenlik ve savaş kavramları da bu bölüm içerisinde değinilen diğer konulardır. Değişen güvenlik ve tehdit unsurları sonucunda ise günümüzde devletlerin sadece diğer devletleri kendi güvenlikleri için tehdit olarak görmemekte olduğu, buna ek olarak paramiliter grupları, terör örgütlerini ve etnik grupları da kendi güvenlikleri için birer tehdit unsuru olarak algıladıkları sonucuna varıldı. Bu bölüm içerisinde ayrıca, terör ve terörizm konuları ve bu konularla iç içe kullanılan kimlik, etnisite ve milliyetçilik konuları ele alınmıştır. Bu bölüm içerisinde değinilen son konular ise gerilla, paramiliter ve militarizm kavramlarıdır.

Üçüncü bölüm içerisinde ise, konu bütünlüğünün kavranabilmesi için öncelikle Latin Amerika ve Kolombiya'nın tarihsel süreci el alındıktan sonra yakın tarihte yaşanan şiddet dönemine değinilmiş ve devamında FARC'ın ortaya çıkması konusu ayrıntılı olarak ele alınmıştır. FARC'ın ortaya çıkmasının nedenleri olarak en genel manada ülkenin tarihsel geçmişi olduğu kadar daha ayrıntılı bakıldığında ise içsel ve dışsal pek çok faktör belirtilebilir. Daha sonra, yakın geçmişte FARC ile Kolombiya hükümeti arasında yaşanan çatışmaları bitirmesi hedefiyle yapılan barış görüşmeleri ve referandum sürecine değinilmiştir.

Dördüncü bölüm içerisinde ise, Kolombiya'da çatışma ve çözüm sürecine olumlu ve olumsuz anlamda etki eden hem iç hem dış faktörler konuları ele alınmıştır. İçsel faktör olarak devlet adamlarının izledikleri politikalarla hem olumlu hem de olumsuz manada süreci etkilemesinin yanında dışsal faktör olarak komşu ve küresel boyuttaki devletlerin de sürecin gidişatına etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

DEĞİŞEN GÜVENLİK ve SAVAŞ ANLAYIŞI: TERÖRİZM, ETNİSİTE, MİLİTARİZM, AZINLIK

Tarih boyunca farklı şekillerde, belirli amaçlara ulaşabilmek adına teröre başvurarak taleplerini dile getiren bireyler ve gruplar olmuştur. Son yüzyıllarda farklı boyutlarda ortaya çıkan bu tür terör örgütleri gerek bu konudaki birikimler gerekse küreselleşme ve teknolojik gelişmeler gibi olaylardan etkilenmeleri nedeniyle çok daha kanlı bir boyuta ulaşmışlardır ve aynı zamanda terör olaylarını ulusal boyuttan uluslararası boyuta taşımışlardır. Bu tez çalışmasının araştırma konusu olan Kolombiya'da da terörizmin uluslararası bir hal alması olayı komşu ülkelerin ve küresel boyuttaki aktörlerin olaylara müdahil olmasıyla sorunların çözüme kavuşturulması açısından önem arz etmektedir. Terör örgütlerinin bu değişimi, artık sadece bünyesinde bulunduğu ülkeleri tehdit etmekle kalmamakla birlikte tüm dünya ülkeleri açısından tehdit unsuru olarak görülmektedir. Bu değişim nedeniyle artık hükümetler uluslararası işbirliğinin terörizm ile mücadelede ne kadar önemli olduğunun farkına varmışlardır. Ancak buradaki asıl sorun, terörizme karşı mücadelede uluslararası işbirliğinin öneminin vurgulanması durumu çoğu zaman söylemlerden öte gitmemektedir ve uygulamada devletler çeşitli nedenlerden dolayı söylemlerinde olduğundan farklı davranmaktadırlar.

Bu kadar karmaşık ve çok yönlü bir konu olan terörizm ve terörizmle mücadeleyi bütün yönleriyle ve detaylı bir biçimde incelemek tek bir çalışmada pek mümkün olmamaktadır. Bu sebeple, bu araştırma terörizm ve terörizmle mücadelede etkili olduğu düşünülen faktörleri, iç ve dış faktörler olarak iki gruba ayırıp her bir faktörün Kolombiya ve Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia-FARC) örneğinde hem terörizmin ortaya çıkışında hem de terörizmle mücadelede nasıl bir rol oynadıklarını inceleyecektir. Bu çerçevede iç faktör olarak, çatışma sürecinin oluşmasına ve barış görüşmelerine kadar gelen süreçte etkisi olan devlet adamları faktörü ve bunun yanında coğrafi etkiler incelenecektir. Bu çerçevede dış faktör olarak ise, hem komşu devletler hem de küresel boyuttaki diğer devletlerin çatışma sürecinin gidişatına olan etkileri ele alınacaktır. Bunun yanında, uluslararası örgütlerin ve çok uluslu şirketlerin Kolombiya'nın içerisinde bulunduğu

sürece etkileri değinilecek diğer dış faktörlerdir.

Bu çerçevede, ilk olarak Soğuk Savaş öncesi dönemde uygulanan geleneksel güvenlik anlayışından, Soğuk Savaş sonrası dönemde değişen savaş ve güvenlik anlayışına geçişi ve bu geçişte değişen unsurların teorik bir çatı içerisinde açıklanacaktır. Bu başlık altında, yüzyıllardır devam eden savaşın değişen doğasında özellikle Soğuk Savaş ve 11 Eylül 2001 saldırılarını da içine alacak şekilde 1950 sonrası döneme odaklanılacaktır. Bu belirtilen dönem aralığı, hem bu araştırmanın konusu olan Kolombiya için hem de diğer devletler için savaşın ve güvenliğin değişen yapısı ve de bu dönemde ortaya çıkan devlet dışı tehdit yeni tehdit unsurları açısından önem arz etmektedir.

Kuramsal yapıya değinildikten sonra ise, terör ve terörizm ile mücadele arasındaki fark belirlenmelidir. Terörle mücadele askeri unsurların üzerine düşen bir uygulama iken, terörizmle mücadele ise askeri unsurların yanında siyasi iradenin ve halkın doğrudan müdahil olduğu bir yöntemdir. Terör örgütleri, kimliğin oluşumunda önemli unsur olan etnisite faktörünü kendilerine taraftar toplayabilmek açısından kullanmaktadırlar. Bu bağlamda, halk faktörünün doğrudan etkili olması sebebiyle kimlik kavramı terörizmle mücadelede terör örgütlerinin propaganda yöntemlerini engelleme açısından önem arz etmektedir. Terör örgütlerinin propaganda bağlamında en çok kullandığı motiflerden biri olan etnisite, Kolombiya'da faaliyet gösteren FARC terör örgütü örneğinde de görülmektedir. Özetle, aynı geleneklere sahip olan ve bu gelenekleri başkalarıyla paylaşmayan topluluklar olarak tanımlanan etnisite kavramı, terör örgütlerince taraftar kazanmak amacıyla fazlasıyla kullanılmaktadır. Bundan dolayı ilerleyen bölümlerde daha ayrıntılı şekilde değinilecektir.

Bu bölümde tartışılacak diğer bir konu ise, terör ve terörizm olayların ortaya çıkmasına neden olan paramiliter gruplardır. Paramiliter gruplar, terör örgütlerine karşı devletin aldığı güvenlik önlemlerinin yetersiz kalması sonucunda ortaya çıkan silahlı, zengin toprak sahiplerinin desteğini alan, ülkedeki gerilimin artmasına neden olan, sağ merkezli düşünce yapısına sahip örgütlerdir. Sağ düşünceli paramiliter grupların karşısında yer alan ve Kolombiya'daki terör konusuna etki eden diğer bir kavram ise kendilerini gerilla olarak tanımlayan sol düşünce yapısına sahip terörist oluşumlar olacaktır. Değinilen her iki kesim tarafından her fırsatta kullanılan azınlık ve yerli halk kavramları ise, terör ve terörizm konusuna etki eden faktörler olarak değinilecek diğer başlıklardır. Yaşadıkları bölgenin yerlileri olarak kendileri tanımlayan insanların, zamanla dışarıdan getirilen gruplar ile kıyaslandığında bu gruplar karşısında

dezavantajlı bir duruma düşmesi durumu azınlık kavramını doğurmaktadır. Bu insanların ekonomik ve sosyal anlamda taleplerine karşılık bulamamaları terör örgütleri için uygun bir zemin oluşturduğu için değinilmesi gereken önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu ünite içerisinde incelenecek son konu ise, sosyo-politik sorunların askeri güç kullanımı ile çözülebileceğini savunan düşünce biçimi olan militarizmdir. Militarizm konusu, Kolombiya'daki olayların çözüme ulaştırılması adına uzun yıllar izlenen bir yöntem olmuştur. Özellikle terör örgütleriyle mücadele anlamında uzun yıllar askeri mücadele biçimi kullanılmıştır.

1. Devletlerin Güvenlik Anlayışı ve Savaş

Henüz devlet olgusunun oluşmadığı ilk çağlarda insanlar kendi yaşadıkları toprakları, sahip oldukları maddi-manevi değerleri korumak için güvenliğe ihtiyaç duymuşlardır ve de kendilerini sürekli bir tehdit içerisinde görmüşlerdir. Daha sonraki dönemlerde ise devletler de aynı şekilde diğer devletleri kendi varlıklarını devam ettirmelerinin önünde bir engel olarak görmüşlerdir. Yüzyıllardır devam eden tehdit ve güvenlik durumu tarihin hiçbir döneminde tam anlamıyla ortadan kalkmamıştır ancak zaman içerisinde imkânların, olanakların ve de ihtiyaçların farklılaşmasıyla değişim göstermiştir.

Bu başlık içerisinde, Kolombiya'daki FARC terör örgütünün ortaya çıktığı yıllara denk gelen 2. Dünya Savaşı sonrası dönemden günümüze kadar geçen süreye odaklanıldığından tarih boyunca devletlere karşı gelen tehditlerin, bu tehditlere karşı devletlerin içerisinde yer aldığı güvenlik anlayışının ve de savaşın değişen doğasının yaklaşık olarak son 60 yıldaki değişimi incelenecektir. Bu doğrultuda öncelikle kavramsal ve teorik yapıya değinilecek olup devamında ise savaş ve güvenlik kavramının yıllar içinde göstermiş olduğu değişime değinilecektir.

1.1. Savaş

Savaş, binlerce yıldır insanoğlunun duyduğu ve içerisinde yer aldığı bir kavram olarak dikkatleri çekiyor olsa da devletlerin dönemselsel olarak farklı biçimlerde savaş ile karşı karşıya gelmesi ve de dünyanın siyasi, sosyal ve ekonomik yapısının köklü olarak değiştirebilecek bir etkiye sahip olması açısından uluslararası ilişkiler alanının en çok incelediği bir konulardan birisi olmuştur. Savaş konusunun uluslararası ilişkiler alanında önemli bir konu olmasının temel nedeni, bu kavramın uzun yıllardır tam olarak

anlaşılmasından ve savaş durumuyla etkili bir şekilde mücadele etmek isteyen devletlerin bu kavramı tüm bileşenleriyle birlikte anlaması gerektiğinden kaynaklanmaktadır.

Kavramsal manada savaş, pek çok kişi tarafından farklı tanımlamaları yapılmak ile birlikte uzun yıllardır birçok düşünür 19. yüzyılda Carl Von Clausewitz tarafından yazılan ‘Savaş Üzerine’ kitabında yapılan tanımı referans almaktadır. Clausewitz’e göre savaş, düşmanı kendi isteklerimiz çerçevesinde kabule zorlamak adına kuvvet kullanımıdır(Clausewitz, 2015, s. 30). Britannica ansiklopedisinde yer alan tanıma göre ise savaş, sosyal bilimlerde siyasi gruplar arasında belirli bir yoğunlukta ve de sürede devam eden çatışma olarak tanımlanmaktadır (Britannica, 2017, Temmuz). Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere, savaşlardaki öncelikli gaye düşmanın ortadan kaldırılmasından ziyade, düşmanın bizim taleplerimiz doğrultusunda hareket ettirilmesini sağlamaktır. Bundan dolayı savaşlardaki askeri başarı, düşmanı kendi taleplerimiz doğrultusunda kabule zorlamak adına kullanılan bir araç olarak düşünülmektedir(Gök, 2017, s. 727). Daha geniş manasıyla savaş, farklı düşüncelere sahip devletler arasında ya da devlet içersinde yer alan farklı ideolojilere savunan grupların sınır kontrolü ya da siyasi hakimiyet amacıyla girmiş oldukları mücadele olarak tanımlanmaktadır(Falk, 2012, s.94).¹

Detaylı olarak ele alındığında savaşın temelinde üç unsur bulunduğu görülmektedir. İlk unsur olarak, bir savaş içerisinde en az iki tarafın bulunması gerekmektedir. İkinci unsur olarak ise, taraflar arasında şiddet durumunun olması gerektiğidir. Eğer taraflar arasından şiddet yok ise bu durum savaş olarak değil, kriz ya da çekişme olarak tanımlanabilir. Savaş durumundan bahsedilebilmesi için gerekli olan son unsur ise, organize olmuş şekilde bir araya gelmiş ve bu şekilde hareket eden topluluktur. Savaştan bahsedilebilmesi için gerekli olan bu üç unsurun genel çerçevesini ise siyaset olarak belirten Haldun Yalçınkaya’ya göre savaşların siyasi amaçlarının olması gerekmektedir(Yalçınkaya, 2014, s.410).

Savaşın tanımına ve unsurlarına değindikten sonra savaş ile ilgili üzerinde durulması gereken diğer bir konu ise savaşın sabit durağan olmadığı konusudur. İkinci Dünya Savaşı’nın bitiminden günümüze kadar geçen kısa sürede dahi gerek düşman

¹ Buraya kadar yapılan klasik manada savaş tanımlarına ek olarak, bu çalışma içerisinde sıkça değinilecek olan soğuk savaş kavramını da açıklamak gerekmektedir. Soğuk Savaş terimi, en geniş manasıyla, İkinci Dünya Savaşının sona ermesiyle birlikte başlayan ve 1980’lerin sonlarına kadar devam eden ve diğer devletlerin büyük kısmının ABD ve Sovyetler Birliğinin başını çektiği bloklardan birine dâhil olduğu iki kutuplu dönem için kullanılmaktadır(Yılmaz, 2012, s.75-77).

kavramının gerekse klasik anlamda cephe savaşı gibi kavramların değişime uğradığı gözlemlenmiştir.

1.1.1. Savaşın Değişen Doğası

Savaş denildiği zaman akla ilk olarak silahlı kuvvetler ve siyaset gibi kavramlar gelmektedir. Bu kavramlar aslında İkinci Dünya Savaşı'na kadar geline süreçte dünyadaki çatışma durumlarına bakıldığında genel anlamda doğru olarak kabul edilmektedir. Ancak 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar savaş ile birlikte sık sık kullanılan bu kavramların değişim gösterdiği ve bu kavramlara yeni kavramların eklendiği görülmektedir. Aynı zamanda, savaş yapma araçları da toplumsal, sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişiklik göstermiştir. İlk çağlarda silah olarak kullanılan ok, yay ve kılıç gibi araçlar teknolojinin gelişim göstermesi ve devletlerin bu teknolojik gelişmeleri kendi çıkarları çerçevesinde kullanmasıyla bu araçlar günümüzde yerini konvansiyonel ve nükleer silahlara bırakmıştır.

Tarihsel süreç içerisindeki değişimine bakıldığında üç farklı dönemde kullanılan savaş kavramıyla karşılaşmaktayız. İlk dönem, Westfalya'dan sonra ortaya çıkan ve 'Birinci Nesil Savaş' olarak anılan ulus-devlet savaşlarını içeren dönemdir. Bu dönem Napolyon savaşlarıyla daha çok anılan yurttaş-ordu kavramının da kullanıldığı modern savaşları da içermektedir. İkinci dönem ise, 'İkinci Nesil Savaşlar' ya da 'Topyekun Endüstri Savaşları' olarak adlandırılan, Birinci Dünya Savaşını da içine alan ve İkinci Dünya Savaşına kadar giden süreci içeren dönemdir. Sonuncusu ise, İkinci Dünya Savaşı ile birlikte ortaya çıkmış ve 'Manevra Savaşları' olarak da adlandırılan dönemdir(Gök, 2017, s.731-737). Başka bir ifadeyle, farklı dönemlerde farklı biçimlerde tanımlanırsa da savaş, hem küçük hem büyük ölçekli devletlerin, devlet dışı aktörlerin ve de devletlerin içerisinde devlet özelliği bulunmayan küçük grupların arasında daima var olan bir ihtimaldir. Savaş durumu sömürgeciliğin sona ermesinin ardından bağımsız olan devletlerarasında da bölgesel düzlemde de devam etmiştir. Devletlerarasındaki düşmanlık durumu sömürge döneminden kaynaklandığından dolayı, bu zamandan günümüze kadar uzun süre geçse de bu düşmanlık durumu taraflar arasında yıllarca devam etmiştir(Buzan, 2012, s. 326).

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemi kapsayan Soğuk Savaş sürecinde ise durum önceki dönemlere göre daha farklıdır. Bu dönemde blok ülkeleri arasında Kore ve Vietnam örneği dışında genel anlamda savaş olmamıştır. Bu örnekte de olduğu gibi blok liderleri çevre ülkelerde konvansiyonel silahlar aracılığıyla çatışmalar içerisinde yer

almışlardır(Yılmaz, 2012, s.81). Bu dönemin göreceli olarak barış içinde geçmesinin en büyük nedeni olarak tarafların birbirinden nükleer tehdit hissetmeleri olmuştur. Blok liderleri bu tehlikeyi göze alamadıkları için karşı karşıya sıcak çatışma içinde yer almamışlardır. Soğuk Savaş döneminin genel anlamda hem bölgesel hem de küresel anlamda önemli olan belli başlı özellikleri bulunmaktadır. İlk olarak, bu dönemin başlamasıyla uluslararası sistem çok kutupluluktan iki kutuplu yapıya doğru katı bir hal almıştır. Sonrasında ise, liberalizm ve komünizm gibi birbirine zıt düşünceler etrafında ideolojik anlamda kutuplaşma baş göstermiştir. Bu dönemin diğer bir özelliği ise, nükleer silahların bulunması ve de siyasete yön vermesi durumudur. Soğuk savaş döneminin son özelliği ise, sömürgeciliğin tasfiyesi süreci altındaki gelişmeler neticesinde 1960'ların sonunda dünyada çoğunluğu Afrika ve Asya'da olmak üzere pek çok devlet bağımsızlığını kazandı(Buzan, 2012, s. 327).

Savaş kavramı hakkında realist perspektif ve geleneksel güvenlik anlayışı doğrultusunda buraya kadar yapılan gruplamalarda tehdit diğer devletler olarak görülmekteydi ve savaş devletlerarasında yapılmaktaydı. Ancak 1990'lı yıllara denk gelen Soğuk Savaş döneminin sona ermesi ve ardından 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de gerçekleştirilen terör saldırıları geleneksel anlamda kullanılan savaş kavramının değiştiğinin ve yeni tehdit unsurlarının gün yüzüne çıktığını göstermiştir.

Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte uluslararası sistem yeni bir şekil almaya başlamış, ideolojilerin önemi azalmış, doğu-batı gerilimi ortadan kalkmıştır. Bazı yazarlar için ise, Soğuk Savaş döneminin sona ermesi Doğu ve Batı bölgeleri arasında uzun yıllardır devam eden ideolojik çatışmaların biteceği, devletlerarasındaki şiddetin, savaş ihtimalinin ortadan kalkacağı ve hem insanlar hem de devletlerarasında işbirliği döneminin başlayacağı dönemi ifade etmektedir(Baylıs, 2012, s. 154). Soğuk Savaş döneminin bitmesinin sembolü olarak görülen Yugoslavya ve SSCB'nin dağılması ile iki kutuplu yapı ve Soğuk Savaşın statik yapısı sona ermiş, uluslararası sistem ve alt sistemler dinamik bir yapı almaya başlamış, küreselleşme olgusunun da etkisiyle sisteme dahil olan yeni girdiler risk, tehlike ve tehdit olarak algılanmaya başlanmıştır(Emeklier, 2013, Mayıs 7). Güvenlik ve savaş konularında çalışmaları bulunan İnci Sökmen bu konu hakkında, devletlerarasındaki savaşın yerini isyancı gruplar, milis güçler ve organize suç örgütleri gibi devlet dışı aktörleri de içeren devlet içi silahlı çatışmalarla değiştirdiğini belirtmektedir(Sökmen, 2015, Mart 13). Bundan dolayı Soğuk Savaş döneminin bitmesi hem bölgesel hem küresel manada ekonomik, siyasi ve sosyal alanlarda tüm dünya için önemli bir konu olarak görülmüştür. Çünkü

Soğuk Savaş döneminin bitmesiyle, yıllardır dış dünyaya ekonomileri kapalı olan devletler artık ekonomik olarak diğer devletlerle bağlantı kurmaya başlamıştır. Buna ek olarak Soğuk Savaş dönemi boyunca birçok devletin hem siyasi hem de sosyal hayatını etkileyen komünizm fikri, bu dönemin sonlanmasıyla etkisini kaybederek yerini liberal düşünceye bırakmıştır. Bu dönemde uluslararası sistem askeri anlamıyla ABD öncülüğünde hiyerarşik yapıya benzemekteyken ekonomik yapı ise küreselleşmenin katkısıyla ABD'nin önemli bir etkisi olmakla birlikte ABD en önemli tek güç konumunda değildir ve bundan dolayı ekonomik anlamda bu dönem çok merkezli bir hal almıştır. Soğuk Savaş sonrası döneme devletlerarası ikili ilişkiler bakımından baktığımızda ise demokratikleşme artan karşılıklı bağımlılık gibi etkenler nedeniyle işbirliği konusu önemli bir durumda yerini almıştır. Bununla birlikte bu dönemde gerek bölgesel gerekse küresel manada barış ortamını bozma tehdidi olan konuların başında etnik ve dinsel çatışmalar gelmektedir ve bu sorunlara karşı devletlerin ortak hareket ettiği gözlemlenmiştir(Yılmaz, 2012, s.82-83). Soğuk Savaş ve özellikle 11 Eylül sonrası savaşlar, daha önceki dönemlerde ideoloji üzerine olduğundan farklı olarak artık etnik, mezhepsel kısaca kimlik üzerinden kaynaklanmaktadır.

Soğuk Savaş sonrası dönem için artan işbirliğinin en önemli göstergesi Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin göndermiş olduğu barış gücü sayısında görülmektedir. Soğuk Savaş sürecini kapsayan yaklaşık 40 yıllık süreçte toplam 13 barış gücü gönderilmişken bu sayı Soğuk Savaşın bittiği yılları kapsayan 1988-1993 yılları arasındaki beş yıllık süreçte ise 20 olmuştur. 26 Temmuz 2017 tarihinde ise Birleşmiş Milletlerin çoğunluğu Afrika ve Orta Doğuda olmak üzere aktif barış gücü sayısı 15'dir(UN, 2017, Temmuz). Bölgesel ve uluslararası boyutta Soğuk Savaş öncesi ve sonrası dönemlerinde buraya kadar yapılan açıklamalara rakamsal yönden bakıldığında da benzer durum görünmektedir. Uluslararası Gelişme ve Çatışma Yönetim Merkezi çatısı altında 2009 yılında Joseph Hewitt ve arkadaşları tarafından 1946-2007 yıllarını kapsayacak şekilde yapılan araştırma devletlerarasında yaşanan savaşların Soğuk Savaş sonrasında azalma olduğunu göstermektedir. Buna karşılık ülke içi çatışmaların ise Soğuk Savaşın son yıllarında ise en yüksek noktaya ulaştığı belirtilmiştir. 1990'lı yıllarda bir yılda en fazla beş devletlerarası gerilim görülürken aynı tarihlerde ülke içi gerilim ilk başta 50 iken 2002 yılına gelindiğinde bu sayı 30'a kadar azaldığı tespit edilmiştir(Hewitt ve diğerleri, 2010, s. 72).

Yeni nesil savaşlar için pek çok düşünür, artık savaş büyük devletlerarasında olmaktan ziyade bu devletlere bağlı olan çevre bölgelerde muhtemel olabileceğini

savunmaktadır. Buzan, Soğuk Savaş sonrası dönem için askeri anlamda başarılı bir geçiş güvenlikleştirme politikasının olmaması askeri sektörün küresel boyutta öneminin azaldığının bir göstergesi olduğunu iddia etmektedir. Bölgesel düzlemde ise, sömürge sonrası dönemde yukarıdan iki kutuplu müdahale yerini tek kutuplu müdahaleye bırakarak devam etmiştir(Buzan, 2012, s. 330). ABD'nin Kolombiya'da açmış olduğu hava üsleri, bu ülkeye yapmış olduğu ekonomik ve askeri yardımlar Buzan'ın yapmış olduğu açıklamanın Soğuk Savaş sonrası dönem için Kolombiya özelinde geçerli olduğunun bir göstergesi olarak dikkatleri çekmektedir.

Soğuk Savaşın bitmesiyle, bu dönemin düşünce, ekonomik, sosyal yapısına hakim olan ABD ve SSCB arasında savaş ihtimalinin ortadan kalktığı, bundan dolayı da bu devletlerin etkisinde uzun süre kalan devletlerin birbirleriyle işbirliği ihtimallerinin arttığı ve bu nedenle devletlerarasında artan işbirliğinin savaş ihtimalini ortadan kaldıracığı düşünülebilir. Ancak son 25 yıllık dönem içinde dünyanın geneline bakıldığında devletlerarasında yaşanan savaşların azalmasına rağmen bölgesel anlamda çatışmaların devam ettiği, bu çatışmalarda devlet dışı aktörlerin rolünün arttığı ve Latin Amerika, Balkanlar, Afrika, Kafkaslar ve Orta Doğu gibi pek çok bölgede siyasi ve ekonomik anlamda istikrarın olmadığı görülmektedir. Soğuk Savaş döneminde güvenlik diğer blok ülkelere karşı kullanılan bir kavram iken, bu dönem sonrasında ise güvenlik ülke içindeki tehditlere karşı da kullanılma durumuna gelmiştir.

Soğuk Savaş döneminin sonlarında ve sonrasında yapılan çalışmalar ışığında, güvenlik kavramından bahsedilebilmesi için bir ya da birkaç iç veya dış tehdidin olması ve de bu yönde bir tehdit hissiyatının oluşması gerekmektedir. Ayrıca bu dönem içerisinde değişen güvenlik kavramı neticesinde, güvenlik denildiği zaman içeriği daha geniş bir hal alan kavram akla gelmektedir. Bu yeni kavram devleti, alt bölgeleri, toplumu, toplumsal alt grupları ve bireyleri de içine alan daha geniş bir hal almıştır(Dedeoğlu, 2008, s. 23-25).

Soğuk Savaş sonrası dönemde gözlemlenen bir diğer gelişme de, sınır ve azınlık sorunlarının ortaya çıkması ve bu durumun bölgesel istikrarsızlığa neden olan düşüncelerin örgütlenmesine yol açmasıdır. Bundan dolayı, Soğuk Savaş sonrası dönem için güvenlik alanında çalışma yapan kişilerin devletlerden ziyade devlet dışı aktörlerle, örneğin etnik gruplar ile ilgili çalışma yaptıkları görülmektedir(Baylıs, 2012 S.156). Güvenlik Araştırmaları Uzmanı Bilgehan Emeklier'e göre ise, Soğuk Savaş sonrası dönemde yeni tehdit unsurları olarak etnik ve dinsel gerilimleri içeren bölgesel çatışmalar, otoriter yönetimler tarafından halklarına yapılan şiddet, uluslararası organize

suçlar, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, enerji kaynakları ve nakil hatlarına yapılacak müdahaleler olarak gösterilmektedir(Emeklier, 2013, Mayıs). Bu çalışmanın ana konusunu oluşturan Kolombiya'da da Soğuk Savaşın benzer etkileri görülmüştür. Bunun en bariz örneği, ABD'den destek gören hükümetlerin desteklediği paramiliter grupların karşısında Sovyetlerin ve Sovyetler Birliği ile benzer düşünceye sahip ülkelerin desteklediği terör örgütleri yıllarca çatışmışlardır.

Emeklier'in vurguladığı soğuk savaş sonrası yeni tehdit unsurlarına Kolombiya özelinde baktığımızda bu tespitlerin ne derece önemli olduğu görülmektedir. Çünkü FARC terör örgütü 1990'lı yılların sonu 2000'li yılların başında Kolombiya'ya giden enerji nakil hatlarına zarar verme amaçlı müdahalelerde bulunması ve yine bu örgütün uyuşturucu ve silah kaçakçılığı ile uğraşması ve bundan gelir elde etmesi gibi örnekler yukarıda yapılan açıklamalar ışığında Kolombiya özelinde iyi birer örnek teşkil etmektedir. Bu dönemde yaşanan ve savaşa dönüşmemiş durumdaki kriz ve çatışmalarda Batı'nın daha baskın durumda olduğu gözlemlense de, sadece Batı ülkelerinin değil tüm dünyanın çözümünde zorlandığı konu terörizm olarak dikkatleri çekmektedir. Bunun en bariz örneği ise tüm dünyada yaşanan ve farklı ülkelerden destek alan örgütlerce yapılan terörist faaliyetlerdir.

Soğuk Savaş sonrası dönemde önemli bir sorun olarak görülen terörizm konusundan sonra bahsedilmesi gereken diğer bir önemli sorun ise etnik çatışmalar konusudur. Etnik çatışmaların başlangıcı her ne kadar 19. yüzyıl olarak belirtilse de özellikle İkinci Dünya Savaşını takip eden süreçte Soğuk Savaş itibariyle hız kazanmıştır ve hem bölgesel hem de küresel barış karşısında en önemli tehdit durumuna gelmiştir(Yılmaz, 2012, s.84-85). Bu etnik çatışmalar yerel düzeyde yaşandığı için küresel anlamda diğer devletlere karşı olarak düşünülmeyebilir; ancak küreselleşme, karşılıklı bağımlılık ve ülkeler arasındaki etkileşimin fazlaşması gibi durumlar nedeniyle artık yerel çaptaki gerginlikler kısa sürede diğer bölgelere, devletlere etki edebilmektedir ve de küresel boyut alabilmektedir. Bundan dolayı Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan yerel çaptaki etnik hareketlerin diğer devletlere de zarar vermesini engellemek için öncelikle bu çatışmaların doğru anlaşılması ve de uluslararası anlamda birlik ve destek gerekmektedir(Yılmaz, 2006, s. 25). Kimi yazarlara göre ise, devletlerle yapılan işbirliğini karşıdaki devletin göreceli kazancı ve de aldatma ihtimali olduğundan dolayı sürdürmek zordur. Ancak uzun vadeli işbirliğini başarmının zor olduğunu savunan yazarlara göre dahi, Soğuk Savaş sonrası dönem için devletlerin beraber çalışmasının getireceği yararların fazla olacağı savunulmaktadır(Baylıs, 2012, s.157).

Soğuk Savaş sonrası dönemde savaşın değişen yapısıyla birlikte bölgesel anlamdaki önemli gelişme ise, iç ayaklanma ve iç savaşların artış göstermesi durumu olmuştur. Bunun en bariz örnekleri ise, bu çalışmanın ana konusunu oluşturan Kolombiya ve de benzer özellik taşıyan diğer bölgelerden Sri Lanka ve Afganistan'dır. Bölgesel anlamda yaşanan siyasi başarısızlıkların dışarıdan müdahaleler ile düzeltilmesinin zor ve maliyetli olması gerekçesiyle bu dönemde birçok ülkede terörist gruplar gün yüzüne çıkmışlardır. Bu durum ise, devlet yapısını güçsüzleştirdiği, askeri olanaklara sahip devlet dışı aktörlerin ön plana çıktığı bir yapıyı ortaya çıkarmıştır(Buzan, 2012, s. 331).

Carl Von Clausewitz, bu konu hakkında daha sonraki yıllarda yazılan pek çok esere kaynak olmuştur. Clausewitz'e göre, her dönemin kendine özgü savaş teknikleri, savaşa yol açan etmenleri ve koşulları bulunmaktadır. Bunlar konjonktürel olarak devletlerin ekonomik, sosyal ve siyasal yapısına göre değişiklik göstermektedir. Clausewitz, ayrıca savaşın farklı amaçları olduğunu vurgulamakla birlikte savaşın en önemli amacının siyasi amaç olduğunu belirtmiştir. Clausewitz'e göre, düşman olarak görülen hükümetin barışı kabul edene kadar düşmanca olan gerginlik durumu ve bunun etkilerinin sona ermiş olduğu kabul edilemez. Clausewitz, savaşın en temel üç unsurunu siyasi irade, halk ve ordu olduğunu belirtmiştir ve bu kavramların birini dahi göz ardı eden kuramların gerçekte örtüşmediğini belirtmiştir(Clawsewitz, 2015, s.47-50). Clausewitz ayrıca, savaş ile siyasetin birbirlerinden ayrı düşünülemeyeceğini, savaşın siyasette istenilen hedeflere ulaşmak adına uygun bir araç olduğunu da belirtmiştir. Clausewitz düşünce yapısına göre halk, savaşa destek olması ya da olmaması hususunda önem arz etmektedir. Bunun gerekçesi olarak ise, savaş içerisinde yer alan bireylerin toplumun içinden seçilerek oluşturulması, bu kişilerin maddi anlamda savaş durumuna destek olması ve de savaşın haklı olup olmaması durumuna halkın karar vermesi gibi maddeleri sıralamıştır(Handel, 2004, s.47).

Bu çalışmanın da ana konusunu oluşturan Kolombiya örneğine baktığımızda bu açıklamalar ile benzer anlam taşıyan örnekleri görmek mümkündür. Bugün barış görüşmelerinin yapıldığı Kolombiya'daki olayların başlangıç aşamasında halk, hükümetin uyguladığı yanlış politikalar karşılığında FARC tarafında yer almıştır ve bu terör örgütüne katılarak hükümet güçlerine karşı savaşmışlardır ve de bu örgüte karşı maddi destekte bulunmuşlardır. İlerleyen yıllarda yönetime gelen hükümetlerin geçmiş yıllardaki hükümetlerin yaptıkları yanlışlardan ders alarak halkın düşünce yapısını değiştirecek çalışmalar yapması ile birlikte Kolombiya halkının ilk başlardaki FARC yanlısı düşüncesini değiştirme üzerine politikalar üretmişlerdir. Böylece FARC'ın

halktan bulduğu destek azaltılması ve FARC'ın güçsüz duruma getirilmesi amaçlanmıştır. Kolombiya'da bugün geline süreçte bakıldığında, yıllar önce Clausewitz tarafından belirtilen savaşın üç unsurundan olan halk unsuru 21. yüzyılda Kolombiya'nın içerisinde yer aldığı çatışma sürecinin sonlanması açısından ne denli önemli olduğu bir kez daha anlaşılmıştır.

Savaş kavramı konusunda genel bir çerçeve çizdikten sonra, bu çalışmanın da konusunu oluşturan İkinci Dünya Savaşı sonrası döneme bakıldığında iki önemli olay savaş literatüründe değişikliğe neden olmuştur. İlk olarak Soğuk Savaş döneminin bitmesi, ikinci olarak ise 11 Eylül saldırıları. Soğuk Savaşın bitmesiyle artık iki kutuplu dünya yerini ilk etapta ABD öncülüğünde tek kutuplu bir düzene bırakmıştır ancak devam eden zamanda ise hem ekonomik anlamda hem siyasi anlamda Avrupa Birliği, Çin, Japonya gibi aktörlerin de sürece dahil olmasıyla çok kutuplu bir yapıya doğru geçiş olduğu görülmüştür. Bu durum Kolombiya'ya da etki etmiştir. Soğuk Savaş boyunca SSCB tarafından desteklenen terörist gruplar 1990'lı yıllar ile birlikte artık eski desteği bulamışlardır. Ayrıca 1990'lı yıllar ile birlikte Kolombiya hükümetleri 'Kolombiya Planı' gibi çalışmalar ile birlikte ABD'nin yanında yer almışlardır ve FARC ile mücadele anlamında ABD ile işbirliği içerisinde olmuşlardır.

Savaş literatürüne etki eden diğer bir önemli olay ise 11 Eylül 2001 saldırıları olmuştur. Bu saldırı ile 'yeni dünya²'da sadece diğer devletler tehdit olarak algılanmamaya başlanmıştır ve bunun yanında terör örgütleri, gerilla grupları gibi devlet dışı unsurlar da devletler kadar zararlı, tehlikeli bir tehdit unsuru olarak görülmeye başlamıştır. 11 Eylül sonrası dönemde birçok devlet, ticaret, bireysel seyahat ve sivil özgürlük konularını içeren devlet haklarının ve gücünün artmasını hedefleyen iç güvenliği sağlama gerekliliği konusunda fikir birliğine varmışlardır(Buzan, 2008, s.333). 11 Eylül sonrası oluşan ortamda düşman, tek bir politik rejim, kişi, bölge ya da ideoloji değildir çünkü bu dönemde ortaya çıkan global düşman politik olarak destek gören ve suçsuzlara karşı yönelmiş olan terörizmdir(Gökbaş, 2009, Temmuz 30). Bu nedenledir ki, devletler bu dönemde terörizm ve etnik çatışmalar gibi sınırları belli olmayan yeni tehdit unsurlarına karşı ortak hareket etme konusunda fikir birliğine varmışlardır.

Soğuk Savaş sonrası dönem içerisinde küreselleşmenin de etkisiyle değişen

² "Yeni Dünya Düzeni" terimi, 1990 yılının Ağustos ayında Irak'ın Kuveyt'i işgali sonrasında Irak'a karşı ABD tarafından izlenen politikayı haklı göstermek amacıyla 11 Eylül 1990 tarihinde George Bush tarafından kullanılmıştır(Çiftçi, 2009, s.209).

geleneksel güvenlik anlayışının yanında savaşların da değişen yapısı olduğunu ve bu konu hakkında pek çok yazar bu değişimi dile getirmiştir. Askeri tarihçi ve de strateji uzmanı Martin Van Creveld, 1991 yılında kaleme aldığı ‘Savaşın Değişimi’ adlı kitabında, Soğuk Savaş sonrası dönem için savaşların devlet dışı aktörlerin arasında olduğu bir döneme geçildiğini ve gelecekteki savaşların sadece ordular arasında olmayacağını, terör örgütleri ve gerilla grupları gibi resmi anlamda tanımlanamayacak aktörlerin de arasında olabileceği vurgulamıştır(Creveld, 1991, s.201). 1989 yılının Ekim ayında ‘MARine Corps Gazette’ gazetesinde William S. Lind, Keith Nightengale, John F. Schmitt, Joseph Sutton ve Gary Wilson tarafından yazılan ‘Savaşın Değişen Yüzü: Dördüncü Nesil Savaş’ adlı yazıda da benzer durumdan bahsedilmektedir. Bu makaleye göre, klasikleşmiş savaş cephelerinin değiştiğini, savaş ve barış dönemleri arasındaki farklılığın geçmişe kıyasla daha az belirgin olduğu, askerlerin dışında yeni unsurların savaşlara müdahil olduğu belirtilmiştir(Lind ve diğerleri, 1989, Ekim).

Günümüzde dünyanın farklı noktalarında yaşanan çatışmalara baktığımızda bu açıklamaların ne denli önemli ve doğru olduğunu görmekteyiz çünkü bugün Irak’ta ABD’nin finanse ettiği ve pek çok kesim tarafından ABD askeri olarak tanımlanan ama resmiyette ABD’li özel güvenlik şirketi tarafından yönetilen ‘Black Water’ adlı özel güvenlik güçleri aktif rol oynamaktadır. Bunun yanında Kolombiya’da görülen FARC gibi terörist gruplar, Suriye’de Özgür Suriye Ordusu, Filisten’de El-fetih ve Hamas gibi devlet dışı örgütler de artık uluslararası siyasetin şekillenmesinde dikkat çekmektedir. Bunların yanında sivil toplum kuruluşları ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütler de günümüzdeki yaşanan çatışma süreçlerinin gidişatına etki eden birer aktör olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Buna ek olarak, Muzaffer Ercan Yılmaz Soğuk Savaş sonrası dönemdeki gerilimler için askeri ve güvenlik alanlarından daha çok sosyo-ekonomik alanlarda olma ihtimalini belirtmektedir. Bundan dolayı askeri anlamda bir savaş ihtimali azalmakla birlikte gelecekteki savaşların su ve enerji gibi doğal kaynaklara bağlı olarak gerçekleşebileceği vurgulanmaktadır(Yılmaz, 2012, s.87). Kolombiya’da ülke içindeki yaşanan çatışmaya bakıldığında bu çatışma durumunun daha çok sosyo-ekonomik nedenlerden kaynaklandığını ve buna ek olarak FARC terör örgütünün geçmiş yıllarda gerçekleştirdiği saldırılarının bazıları enerji nakil hatlarına yapıldığını düşünüldüğünde yukarıda yapılan açıklamaların doğruluk payının olduğu anlaşılmaktadır.

Savaş durumunun engellenmesi veya tamamıyla ortadan kaldırılması hakkında farklı yaklaşımlar olmakla birlikte, bu konu hakkındaki genel kanı savaş ve çatışma

durumunun tamamıyla ortadan kaldırılamayacağı yönündedir. Ancak buna rağmen şiddet olaylarının göreceli olarak azaltılmasını sağlayacak kuralları geliştirmenin mümkün olduğu düşüncesi konusunda genel bir ortak düşünce bulunmaktadır (Baylıs, 2012, s. 154).

Devletlerin değişen güvenlik algısı sonucunda ortaya çıkan yeni tehdit unsurlarının başında şüphesiz terörizm kavramı gelmektedir. Artık sınırların bir öneminin kalmadığı günümüz dünyasında devletler güvenlik anlamında tehdidi sadece diğer devletlerden ya da kendi ülke sınırlarının içerisinde yer alan unsurlardan değil diğer devletlerin sınırları içerisinde yer alan terör örgütlerinden, devlet dışı aktörlerinden de almaktadır. Bundan dolayı terör ve terörizm konuları güvenlik anlamında devletlerin en çok ilgilendiği konulardan biri haline gelmiştir.

2. Terör Kavramı

Yüzyıllar boyunca insanlar tarafından farklı dönemlerde farklı çerçeveler içinde kullanılan ve de kullanılmaya devam eden terör ve terörizm kavramları, 21. yüzyılın başında 11 Eylül 2001 tarihinde New York'taki Dünya Ticaret Merkezine yapılan saldırılar sonucunda çok daha fazla kullanılmaya başlanmış ve bunun sonucunda da tüm dünyanın dikkatini çekmiştir. Bu saldırı, terörizm kavramını eskiden görüldüğü gibi sadece ülkelerin kendi içsel sorunu olmaktan çıkarıp tüm dünyanın ortak hareket etmesi gerektiğini gösteren uluslararası bir sorun olarak anlaşılmasını sağlamıştır ve devamında küresel terörizm kavramının da literatüre girmesine yol açmıştır.

Terör ve terörizm kavramları, yıllardır ulusal ve uluslararası güvenlik ortamını tehdit eden birer olgu olarak yoğun incelemelere konu olmakta ancak genel kabul gören uluslararası bir hukuki tanımları bulunmamaktadır. Bunun sebebi devletlerin siyasi sistemlerindeki farklılıkların bulunması, bu kavramların içerdiği anlamların devletten devlete değişiklik göstermesinden ve birinin terör olarak gördüğünü diğerinin görmemesinden kaynaklanmaktadır (Döner, 2005). Bu nedenle bu kavramların tanımı yaşanan zamandan zamana, toplumdan topluma, devletten devlete hatta bir akademik yazardan diğerine farklılık göstermektedir. Kavramların tanımlanamamasının diğer bir nedeni de birbirleriyle karıştırılmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin terör ile terörizm birbirinin yerine kullanılmakla ancak ikisi farklı anlama gelmektedir (Uyar, 2008, s. 6).

Son yıllarda daha yoğun şekilde kullanılmaya başlanmasına rağmen terör kavramı ve eylemlerinin geçmişi çok daha eski dönemlere dayanmaktadır. Terörün tarihi, bazı araştırmacılar tarafından iki bin yıl öncesine kadar götürülmektedir. Terörün

tanımı konusunda uluslararası bir fikir birliği yoktur ve bundan dolayı tek yönlü terör tanımının yapılması çok sağlıklı olmayabilir. En basit manasıyla terör ‘korkudan titreme’ ve ‘titremeye sebep olma’ olarak düşünüldüğünde çok eski dönemlere kadar götürülebilmektedir (Wilkonson, 1974, s. 9). Türk Dil Kurumu’nun Türkçe sözlüğünde ise terör kavramı “yıldıрма, cana kıyma ve malı yakıp yıkma, korkutma, tedhiş” olarak tanımlanmaktadır.

Terör kavramına ilk kez Dictionaire de l’Academic Francoise’nin 1789’da yayımlanan ekinde rastlanmaktadır. Terör kelimesi, Fransız akademisi sözlüğüne Fransa’da 1793-1794 yılları arasında yaşanan ve binlerce kişinin idamıyla sonuçlanan dönemi belirten, terör düzeni yönetimi anlamıyla dâhil olmuştur (Laqueur, 1987, s. 6). Terör kelimesinin tarihsel geçmişi araştırıldığında, Latince’den diğer dillere geçen ve anlam olarak ise “korkudan titreme” veya “korkudan titremeye sebep olma” olarak ifade edilen bir kavram olduğu görülmektedir. Fransızca Petit Robert sözlüğünde ise “bir toplum içerisindeki bir grubun, halkın direnişini kırmak için yarattığı ortak korku” olarak tanımlanmaktadır (Caşın, 2008, s. 106).

Bugünkü kullanılan anlamıyla terör, ilk defa 1792-1794 yılları arasında Fransız İhtilali boyunca kullanılmıştır. 5 Eylül 1793’de terör kavramı formüle edilmiş ve bizzat hükümet tarafından uygulanmış ve hükümetin kararıyla yaklaşık 300 bin kişi tutuklanmış olup 17 bin kişi ise idam edilmiştir. Bu olaylardan önceki hareketler incelendiğinde ise, örgütlenme modeli olarak daha çoğunlukla hükümdarlara yönelik suikast veya vur kaç tarzı eylemler olarak karşımıza çıkarken Fransız İhtilali ile birlikte farklı bir boyut kazanmıştır. Bu değişim sonucunda ise ‘yukarıdan terör’ ya da ‘devlet terörü’ olarak tanımlandırılan farklı terör çeşidi ortaya çıkmıştır (İşeri, 2008, s. 15).

Terör kavramını farklı gruplar kendi bakış açılarına göre açıklayarak farklı tanımlar yapmaktadır. En geniş ve birçok kesim tarafından kabul gören tanıma göre ise terör ‘savaş ve diplomasi ile kazanılamayan sonuçları elde etmek, korkutmak ve itaat ettirmek için bir teoriye, felsefeye ve ideolojiye dayanılarak siyasi gayelerle, iradi olarak şiddetin sistemli ve hesaplı bir şekilde kullanılması’ olarak tanımlanmaktadır (Caşın, 2008, s. 35). Hukuksal yaklaşım düzeyinde baktığımızda ise, ‘terör denildiğinde genel olarak, demokratik düzeni yıkma amacına yönelik olarak, karakterleri icabı korkuya açık olan toplum bireylerini özellikle iradelerinin direncini kırmaya, azaltmaya elverişli sayılan araçlarla gerçekleştirilen ve tüm değerlere ilgisiz, bağışlamasız ve acımasız bir şiddet kullanımı anlaşılmaktadır’ (Caşın, 2008, s. 107).

Tüm bu klasik terör tanımlarının yanında, bu çalışma boyunca Kolombiya

özelinde sıkça değinileceği üzere, farklı bir terör tanımı daha bulunmaktadır. Narko terör olarak ifade edilen ve uyuşturucu bağlantılı terör eylemlerinin yanında yine uyuşturucu ile bağlantılı siyasal olmayan şiddet olayları olarak tanımlanan bu terör çeşitinin dünyada en iyi anlamlandırıldığı ülke Kolombiya'dır (Bal ve Özeren, 2009, s. 27). Narko terörizm çağı 1970'lerde başlamış ve 1990'larda yoğunluk kazanmıştır. Narko terörizm, uluslararası terörizmin yeni ve kötü halidir çünkü etkileri devamlı, sinsi ve tanımlanması düzensiz silahlı saldırganların patlamasından daha zordur (Ekici, 2012, s. 21). İlerleyen bölümlerde daha ayrıntılı değinilecek olan uyuşturucu bağlantılı terör, Kolombiya'da özellikle 1970'lere girilmesiyle popülerite kazanmaya ve 2000'li yıllara gelindiğinde ise çok can alıcı ve Kolombiya genelindeki sorunun merkezi konumuna gelmiştir.

2.1. Terör Örgütü ve Terörist Kavramları

Tüm bu farklı tanımlamalardan sonra değinilmesi gereken bir diğer husus ise, bu terör faaliyetlerinde bulunanların kimler olduğu ve amaçlarının neler olduğu konusudur. Terör örgütü kavramının anlamı incelendiğinde, Türk Dil Kurumunun hazırladığı sözlükte örgüt kelimesi "ortak bir amaç veya eylemi gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kurumların ya da kişilerin oluşturduğu birlik teşekkül, teşkilat" olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2017). En basit manada terör faaliyetlerini gerçekleştiren kişiler için kullanılan terörist kelimesinin ise daha detaylıca açıklanması gerekmektedir. Terörist, kendilerince "üstün değerleri" korumak adı altında, o değerleri acımasızca tahrip eden bir şiddet makinesidir (Hafızoğulları ve Kurşun, 2007, s. 47). Terörist, 'terörizmle ilgili, teröre yol açan, terörizm yanlısı, terör eylemlerine katılan tedhişçi şeklinde tanımlanmaktadır (TTK, 2003, s. 109). Bu kadar acımasız şekilde topluma, ülkeye zarar veren bu şiddet makinelerinin asıl amaçlarını ise şu şekilde sıralayabiliriz (Caşın, 2008, s. 422-423); öncelikle teröristlerin birinci stratejik ve taktiksel amacı, hükümetleri politika değişikliklerine zorlamak ve onların üzerinde büyük bir baskı oluşturmaya çalışmaktır. Teröristlerin diğer bir amacı ise, terörist faaliyetlerde çok güçlü bir faktör halini almış olan ve böylece bir olayı incelerken ülke yönetimlerinin ilgisini çeken 'tanınma'dır. Çok daha fazla sıralayabileceğimiz terörist faaliyetlerin amaçlarından bir diğeri ise, fon kaynakları elde etmektir. Burada değinilen terör faaliyetlerinin amaçları konusuna ilerleyen bölümlerde Kolombiya özelinde değinilerek Kolombiya içindeki terör olaylarının bu saydığımız özelliklerle benzerlikleri ve FARC'ın bu konudaki elde ettiği kazanımlar ortaya koyularak daha ayrıntılı şekilde

değinilecektir.

Terör örgütü mensupları hakkında değinilmesi gereken bir diğer husus ise, hangi gerekçeleri savunarak bu yolu seçtikleri konusudur. Terör örgütü üyeleri, genellikle sistem içerisinde yeterli derecede temsil hakkı bulamadıklarını, fırsat eşitliği durumundan faydalandırılmadıklarını, emeklerinin karşılığının verilmediğini savunmaktadırlar. Bu gerekçeler neticesinde ortaya çıkan mağduriyet duygusu ve sınıfsal farklılıkların oluştuğu düşüncesi, terör örgütü üyelerini kendi özgürlüklerini kısıtlayan sisteme karşı şiddet kullanarak mücadele etme yönünde faaliyet içerisinde bulunmasına yol açmaktadır(Çitlioğlu ve Dedemen, 2014, s. 30).

Terör kavramı, buraya kadar yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere askeri güçlerinin giriştiği bir mücadele yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak terör kavramıyla karıştırılan ve temelde hem anlamsal hem de mücadele yöntemi olarak farklı özelliklere sahip olan diğer bir kavram ise terörizm kavramıdır.

2.2. Terörizm Kavramı ve Terörizmin Küreselleşmesi

Tarihsel olarak araştırıldığında terörizm, 1789 yılında Fransız Devrimi sonrasında Fransızca olarak hayatımıza giren bu kavram, aslında dünyanın pek çok bölgesinde çok daha uzun yıllardır görülmektedir. Terörizm, şiddet ve propaganda boyutlarıyla, bir savaş ve gerilla tekniği olarak Sun Tzu'dan bu yana bilinmektedir. 2500 yıl önce Çinli filozof ve savaşçı Sun Tzu tarafından kaleme alınan 'Savaş Sanatı' adlı kitapta Sun Tzu terörizmin bugünkü kullanılan anlamına yakın olan şu açıklamalarda bulunmuştur: 'Güçlü düşmandan uzak durulması ve onun güçlerinin bölünmeye çalışılmasını; düşmana hazırlıksız olduğu yerde saldırılmasını; güçlü düşman karşısında tacize ağırlık verilmesi' öğütleyerek, gerilla ve teröristlerin bugün dahi kullandıkları temel taktikleri üzerinde durmuştur (Tzu, 1910, s. 60). Daha yakın döneme bakıldığında, terörizmin kökenlerinin siyasal şiddetin suikastlar yoluyla iktidara karşı direniş hareketi olarak eski Roma'da Zealotlar ve İran'da Haşhaşi örgütleri tarafından yaygın olarak uzun süre etkili biçimde kullanıldığı gözlemlenmektedir(Caşın, 2008, s. 1).

Kavramsal olarak bakıldığında, terörizm, terör kelimesiyle sık sık birlikte kullanılmasına rağmen kelime anlamı olarak terör kavramından farklı bir anlam taşımaktadır. Birçok farklı perspektife göre farklı tanımları yapılmasına rağmen en basit anlamıyla terörizm, toplumda genel bir korku ortamı oluşturmak ve belirli bir siyasi amacı elde etmek için sistematik bir şekilde şiddetin kullanılması, yani bir siyaset

yapma biçimi, hatta siyasetin en radikal biçimi olarak tanımlanabilir(UTSAS, 2010, s. 3). Diğer bir tanıma göre terörizmin, şiddetin siyasal ve ideolojik amaçlarla, kişiler ya da gruplar tarafından toplumlar üzerinde bir korku atmosferi oluşturmak, şiddete engel olanları sindirmek, yok etmek ve bireylere belirli düşünce kalıplarını zorla kabul ettirmek biçiminde gerçekleştirilen bir süreç olarak karşımıza çıktığı anlaşılmaktadır (Özerkmen, 2004, s.251).

Türk Dil Kurumu terimler sözlüğüne göre terörizm, siyasal bir hedefe ulaşmak amacıyla devlete, halka veya bireylere karşı şiddet eylemlerine başvurmaktır (Türk Dil Kurumu, 2017). Hoffman tarafından yapılan terörizm tanımı kısa, ancak olgunun doğasını işaret etmesi bakımından kapsayıcıdır. Hoffman'a göre, terörizm, şiddet ya da şiddet kullanma tehdidiyle siyasal amaçlara ulaşılması sürecidir. Hoffman ayrıca, terörizmin tanımında ve doğasında siyasal amaç, güç, şiddet kullanma tehdidi ile planlı, hesaplı ve sistematik olduğunun bulunması gerektiğini belirtir (Hoffman, 1993, s. 1).

Uluslararası hukuk açısından incelendiğinde ise terörizm, 'bir devlete yönlendirilen ve belli kişilerin ya da grupların genel kamuoyunun zihinlerinde terör hali yaratmaları hedefiyle hesaplanan suç eylemleri' olarak açıklanmaktadır(Saraçlı, 2007, s. 1053). Daha geniş bir perspektife göre ise terörizm, siyasal hedeflere ulaşmak için toplumun demokratik ikna ve eylem yolu ile barışçıl davranışına karşı hukukun üstünlüğü ve devlet otoritesini tanımayan, kendi güçsüzlüklerini gizlemek için demokratik otoriteleri kitlelerden ayrıştırarak halka karşı kuvvet kullanmaya yöneltmeyi amaçlayan çalışmalardır. Terörizm faaliyetlerinde bulunan kişiler, kendi güç ve doktrinleri ile sağlayamadıkları halk desteğini sağlamak için tarihi görevlerinin olduğuna inandırılmışlardır(Caşın, 2008, s. 38). Bunlara ek olarak terörizm, çeşitli unsurlardan oluşan ve uluslararası arenada destek gören örgütlerin ahlaki temelli olmayan siyasi hedeflere ulaşmak için insan hayatını göz ardı eden, masum insanları hedef alan ve hiçbir savaş kuralı tanımayan örgütlü, sistematik, öldürme, kaçırma, korkutma ve tahrip etme eylemleri olarak tanımlanabilir(Wilkinson, 2001, s.6)

Kolombiya özelinde değinilmesi gereken bir diğer önemli husus ise devlet destekli terörizm konusudur. Devletler, iç siyasette kullandıklarına benzer şekilde dış siyasette de terörizm konusunu araç olarak kullanmaktadırlar. Devletler, silah, para, istihbarat ve eğitim imkanı sağladıkları için terörizmin bu çeşidi son derece önemli bir konu olarak dikkatleri çekmektedir. Aynı zamanda devletler teröristlere yargılanmaktan kurtulmaları için güvenli yerler temin ettikleri için terörizmle mücadele zor bir hal almaktadır. Diğer devletlerin verdiği bu destekler neticesinde ise devletlerarası çatışma

durumu oluşabilmektedir(Başeren, s. 15-16).

Buraya kadar incelenilen terörizm açıklamalarına bakıldığında, her ne kadar farklı bakış açılarına dayanan tanım olsalar da temelde belli başlı ortak özelliklere sahiptirler. Farklı terörizm tanımlarındaki ortak özellikler şu şekilde sıralanabilir(Döner, 2005, Eylül 20);

- Siyasi maksada dayanma
- Cebir ve şiddet kullanımı
- Eylemlerde süreklilik
- Halkta çaresizlik duygusu yayılması amacı
- Halkı korkutmak ve yıldırma
- Grup ya da topluca eylemlerde bulunulması

Terörizm sadece etnik temelli veya dini temelli değildir. Terörizm temelini oluşturan belki de günümüzde en önemli sayılabilecek neden devlet bütünlüğünü bozma, devlet düzenin yıkma açmalarının güdülmesidir. Ayrıca savaş, diplomasinin devamı; terörizm ise diplomasi yoluyla ulaşılamayan hedeflere ulaşabilmek adına kullanılan bir yöntemdir(Jenkins, 1975, s. 20). Terörizmin amacı, faaliyet gösterilen bölgenin jeostratejik özelliklerine ve bu bölgenin etnisitesine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Ancak, terörizmin amacı genel manada açıklamak gerekirse, hedef aldığı sistemi veya düzeni yıkarak yerine kendi savundukları ideolojileri doğrultusunda yeni bir sistem veya düzen getirmektedir. Örgütlerin büyük bir kısmı etnik kimliklerden ve yaşadıkları devlette kendilerine söz hakkı verilmediğinden ve temsil edilmediklerinden dolayı terörizme başvurdıklarını dile getirmektedirler. Ancak, bu tür bir amacın arkasında diğer devletlerin var olduğundan dolayı esas amacın diğer devletlerin çıkarlarına ulaşmasına hizmet etmektir (İşeri, 2008, s. 17).

Terörizm her ne kadar ideolojik kavramlarda olduğu gibi ‘-izm’ ile ifade edilen bir sözcük olsa da kendisi bir ideoloji değildir ve kendisine ait bir ideoloji bulunmamaktadır. Mevcut bir ideolojiyi kendi unsuru olarak ele alır ve bunu hayata geçirmeye çalışır. Yani terörizm, bir araçtır, bir eylemdir, bir eylem bütünüdür. Terörizmde seçilen kurbanlar da sadece birer araçtır ve bu kurbanlar rastgele seçilir ve de semboliktir. Bundan dolayıdır ki “cesetler üzerinden propaganda” yapma söylemi uluslararası terörizm literatürüne girmiştir. Burada asıl önem arz eden konu, o kurbanlar üzerinden ilişkilendirilen grup veya sınıftaki diğer insanlara terör korkusunun

aşılmasıdır.

Terör örgütleri propaganda faaliyetlerini kamuoyu oluşturmak için kullanmaktadırlar. Kendilerine kamuoyu oluşturmak için toplumun psikolojik yapısını inceleyip hassasiyetlerini tespit ederek buna göre eylemlerini gerçekleştirmektedirler(Gök, 2012, s. 16). Araç olarak seçilen kurbanlar üzerinden asıl belirlenen insanlara veya başka bir ifadeyle terör örgütünün istediğini verecek olan insanlara yıldırma politikası uygulanır ve asıl amaç ise budur. Asıl hedefte olan kişiler kimi zaman ekonomik elitlerken kimi zaman ise siyasi kanatta yer alan gruplar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yöntemlerle ulaşılması hedeflenen nihai amaç ise, güdülen bu politikanın başarılı bir şekilde sonuçlanarak istenilen özelliklere sahip olan siyasi veya ekonomik hedeflere ulaşılmasıdır (Bayram, 2016, s. 52-53).

Teknolojinin gelişmesi, mesafelerin kısalması ve sınırların daha rahat aşılması gibi küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan bu gelişmelerin sonucunda doğal olarak terörizm faaliyetleri de kabuk değiştirmiştir. Artık bölgesel terörizm faaliyetleri tüm bölge hatta dünyayı gerek insan hakları gerek ekonomik gerekse ülke içi ve sınır güvenliği gibi konularda etkilemektedir. Bu değişimler sonucunda, terörizmin küreselleşmesine paralel olarak terörist faaliyetler ulusal ve uluslararası düzeyde daha geniş bir alana etki etmeye başlamıştır.

Toplumun geneline ya da belli bir bölümüne karşı terörizm faaliyetlerinin olabileceği gibi birden fazla ülkeyi ya da insanlığın genelini etkileyebilecek terörizm faaliyetlerinin olması da mümkündür. Bu durumda uluslararası terörizmden bahsetmek gerekmektedir. Terör eylemlerinde bulunan kişilerin eylemin gerçekleştiği ülke dışındaki bir ülke vatandaşı olması ya da terörizm eylemlerinin farklı devletlere karşı yapılmış olması birer uluslararası terörizm girişimi örneği olarak gösterilebilir. Ancak Kolombiya'daki durum bu örneklerden farklılık göstermektedir. Ülkenin kendi vatandaşlarına ve devletin birimlerine karşı farklı devletler tarafından terör faaliyetlerinin desteklenmesi durumu Kolombiya'daki olan uluslararası terörizm faaliyetleri kapsamına girmektedir(Kaya, 2005, s. 2). Uluslararası terörizmi etkileyen faktörlere baktığımızda ise temelde küreselleşmeye bağlayabileceğimiz birçok neden sayabiliriz. Bu nedenlerin başında, ileri teknoloji ve hız faktörü gelmektedir çünkü medya, teröristleri masum insanları öldüren suçlu ve zararlı insanlar olarak değil, 'davası' üzerine savaşılan 'özgürlük savaşçısı' olarak gösterebilmektedir. Farklı yansıtılmaya çalışılan bu algı ise teknolojik cihazlar kullanılması ve medya yardımıyla geniş kitlelere hızlı şekilde etki edebilmektedir. Bunun sonucunda ise terörizme karşı

uluslararası birlikteliğe zarar verdiği için terörizm daha da güçlenebilmektedir. Uluslararası terörizmi etkileyen ikinci unsur ise sıcak çatışmalar ve uluslararası kitlesel göç hareketleridir. Özellikle dünyadaki göçmen sayısının hızla artması bugün de yaşandığı gibi geçmişte de uluslararası terörizmin işini kolaylaştırdığı açıkça görülmektedir. Elbette göçmen sayısının artması ya da her göçmen durumunda olan bireyin doğrudan teröre katkı sağladığını söyleyemeyiz; ancak geçmiş yıllarda gerek Yugoslavya gerekse Kolombiya ya da günümüzde Orta Doğu örneklerinde de olduğu üzere dünyanın farklı bölgelerinde yaşanan göç hareketleri ile uluslararası terörizmin birbirlerini etki ettiği görülmektedir. Bugün Kolombiya’da teröre eğilimi olan grupları genellikle 1980’ler de uygulanan yanlış politikalar neticesinde topraklarından zorunlu olarak göç etmeye zorlanan gruplar oluşturmaktadır. Özellikle, zorunlu göç sonrası Medellin ve Cali kentlerinin kenar mahallerine yerleşen gruplar bunun en bariz örneğini oluşturmaktadır(Özdemir, 2006, s.110). Çünkü kırsal kesimde kalarak uyuşturucu yetiştiriciliğiyle ilgilenmek yerine kentlere göç eden bu gruplar zamanla dolaylı olarak suç unsurunun içerisinde yer almışlardır ve devamında kartellerin, gerillaların ve paramiliter grupların insan kaynaklarını oluşturmuşlardır. Kolombiya’yı da fazlasıyla etkilediğini söyleyebileceğimiz bir diğer unsur ise, uluslararası siyasal konjonktürdeki büyük kırılmalardır. Bunun en net örneği II. Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş sonrası dünya geneline yayılan terördür. Uluslararası terörizmi etkileyen diğer unsurları kısaca sıralamak gerekirse; destekçi devletlerin sayısının artması, küresel ekonomik hareketler ve Doğu-Batı ayrımından “Küresel Köy’e” doğru giden süreçtir(Caşın, 2008, s. 208).

Uluslararası ve bölgesel terör eylemleriyle mücadele anlamında ise üç farklı aşama bulunmaktadır. Kavramsal olarak ele alınan ilk aşama, tanımlar, uygulamalar gibi konuları içeren kanunları, antlaşmaları oluşturan uluslararası hukuk konusudur. Operasyonel olarak incelenen ikinci bölüm ise, uluslararası hukukun terörizmle mücadelede önemini vurgulamaktadır. Bu maddeye göre, antlaşmaların, yasaların uygulanması zorunlu kılınarak uluslararası yükümlülüklerle uyumlu hale getirilmeli ve devletlerdeki karar mekanizması üzerinde idari yükümlülük oluşturulmalıdır. Terör eylemleriyle olan mücadelenin son aşaması ise, önleyicilik faktörüdür. Bu aşama, sadece geleneksel hukuki yaptırım ile değil aynı zamanda bir teröristin ve ona yardım eden kişilerin de düşüncelerini değiştirerek hem terör olaylarının gerçekleşmesi hem de tekrar etmesinin önüne geçilebileceğini savunmaktadır(Soofi, 2010, s. 45). Bu sıralanan maddelerde de görüleceği üzere, terör eylemlerinin tüm çeşitleriyle mücadele etmek için hem yasal hem de silahlı mücadele sürecinde uluslararası hukuk ve işbirliği önem arz

etmektedir.

20. yüzyıl sonları uluslararası terörizmin çok yönlü olarak bir dönüşüme uğradığı görülmektedir. Özellikle Soğuk Savaş sonrasında, terörizm sınır ötesi bir boyut kazanmıştır. Terörizmin bu şekilde uluslararası bir boyut kazanmasını tetikleyen unsurlar ise, devletlerin zaafı, hoşgörü, desteği ve en kötüsü ise devletlerin direk kendi girişimleridir. Bir devlet eğer savaş yönetimi ile istediğini elde edemeyecekse uluslararası terörizmi doğrudan kullanma yolunu izleyebilir. Bir devlet doğrudan terörist faaliyetlerinden kaçındığı durumlarda, terörist örgüte silah, saklanma yeri, iletişim, ulaşım ve istihbarat gibi imkânları tanıyarak destek verebilmektedir. Bu düşüncede olan bir devlet ayrıca topraklarında terörist örgütün olduğunu bilir fakat görmezden gelir, yok etmek için hiçbir atılımda bulunmaz ve hoşgörü göstermiş olur. Tüm bunlar uluslararası terörizmin artış göstermesine neden olur (Bayram, 2016, s. 73). Bu durum özellikle birbiri arasında rekabet halinde olan hem birbirine uzak hem komşu devletlerde en üst seviyede gözlemlenmektedir. Bunun en bariz örneği ise Kolombiya'nın uzun yıllardır içinde bulunduğu olumsuz durumu kendileri adına fırsata çevirmeye çalışarak Kolombiya'yı olumsuz etkileyen terörist faaliyetlere ülkesinde bulunmasına imkân veren ve göz yuman Venezüella'dır. Kolombiya-Venezüella arasındaki sorun, terörizmin uluslararası boyut kazanmasıyla birlikte bazı güçlerin siyasi ve ekonomik çıkarların elde edilmesinde terörizmi bir araç olarak kullanmaya başladığının ve amaçlarda farklılaşmaların meydana geldiğinin bir göstergesidir. Bu güçler, terörizmin kazanımlarının elde edilmesinde hedef alınan ülkede zayıflatıcı ve istikrarı ortadan kaldırıcı ortam yaratmak için korku ve endişe içerisinde yaşayan bir toplum yaratmak gibi amaca hizmet etmektedir (İşeri, 2008, s. 19). Uluslararası terörizmin faaliyetlerinin artmasına neden olan bu tür durumlar göstermiştir ki, terör sadece bir ülkenin kendi başına baş edebileceği bir durumdan ziyade gerek ulus üstü kuruluşların gerekse diğer devletlerin desteği olmadan üstesinden gelinmesi zor bir durumdur.

İlerleyen bölümlerde daha da ayrıntılı değinilecek olan, hakim konumda olan grup tarafından azınlık durumunda olan gruplara karşı girişilen küçümseme ve ortadan kaldırma dururumu sonucunda ortaya çıkan örgütler, ilk olarak genel bir korku, terör durumu yayarak insanları bu çatışma içinde taraf olma konusunda zorlamaktadırlar. Kolombiya özelinde gerek paramiliter gruplar gerekse terör örgütleri bu taktiği kullanarak taraftar sayılarını arttırma yolunu izlemişlerdir. Bu yöntemle toplumda hükümetlerin kendi vatandaşlarını koruma konusunda yetersiz kaldığı izlenimi verilerek

istenmektedir. İlerleyen bölümlerde bu konuya daha ayrıntılı değinileceği üzere, Kolombiya'da da zengin toprak sahipleri bu hissiyata kapıldıkları için paramiliter gruplara destek olarak kendi güvenliklerini sağlama yoluna gitmişlerdir. Bundan dolayı, gerek paramiliter gruplar gibi devlet dışı aktörlerin gerekse devlet karşıtı durumda olan terör örgütlerinin ortaya çıkmasında ve varlıklarını devam ettirmeleri konusunda hükümetlerin önlem alma konusunda yetersiz kalması ve ideolojik temelli girişilen eylemlere gerekli önlemlerin alınmaması ileri sürülebilir.

Bu konu hakkında ileri sürülecek diğer bir konu ise, ideolojiler çerçevesinde şekillenen düşüncelerin, fikirlerin gerilimin ortaya çıkması ve büyümesi üzerinde kolaylaştırıcı bir unsur olduğu konusudur. İlerleyen konular içerisinde konuyla ilgili kişilerin söylemlerini de aktararak değinilecek olan bu konuya göre, hedeflerine ulaşma konusunda hakim durumda olan gruplara karşı ezilen grupları savundukları düşünce ışığında yanlarına çekerek silahlı çatışma, adam kaçırma ve öldürme, bombalama gibi eylemleri kendilerine göre haklı bir zemine oturdukları için Marksist düşünce yapısının bu tür eylemleri kolaylaştırıcı birer araç olarak ortam hazırladığı ileri sürülebilir.

2.3. Terör ve Terörizm Kavramları Arasındaki Farklılıklar

Günlük hayatta kullanılırken genellikle bu iki kavram gerek tanımsal olarak gerekse mücadele yöntemleri yönünden karıştırılmaktadır. Küreselleşmenin de katkısıyla devletler her ne kadar bu kavramlara karşı önlem almaya çalışsalar da terörizme karşı alınan önlemler teröre karşı alınan önlemlerle kıyaslandığında yetersiz kalmaktadır. Askeri gücün yeterliliği, büyüklüğü tek başına belki terörü engelleyebilir ya da ülkeye karşı yapılacak olan fiziki bir tehdidi önleyebilir; ancak diğer taraftan bu askeri güç terörizm tehdidiyle mücadelede yeterli bir çözüm olarak görünmemektedir.

Terör ve terörizm kavramları arasındaki farklılıklara bakıldığında öncelikle terörün stratejik eylem terörizmin ise stratejik söylem olduğu vurgulanmalıdır. Bu temel farklılığı belirttikten sonra diğer farklılıklara da değinmek gerekirse ilk olarak tanımsal olarak farklılık ortaya karşılaşılmaktadır. Terör, en kısa haliyle silahlı eylemler aracılığıyla kendini ve davasını duyurma olarak tanımlanırken terörizm ise bu eylemleri savunan, stratejilerini anlatan, aktaran, geliştiren bir düşünce disiplini veya akımı olarak tanımlanmaktadır. Terörist gruplar yeraltına girip gizlilik içinde çalışmalarını ve eylemlerini yaparken terörizm ise bu aşamadan sonra ortaya çıkar ve devreye girer(Yalçınkaya, 2008, s.71). Günlük kullanımdaki anlamlarıyla terör ile terörizm kavramları arasındaki diğer bir farklılık, terörün belirli bir irade gerektirmeden

kendiliğinden ortaya çıkabilen, sistemsiz, örgüte gerek duymayan, çoğu kez de anlık veya kısa süreli bir şiddet olgusunu ifade etmesi, terörizmin ise terörün; sistematik, iradi, çoğu kez örgütlü ve uzun süreli kullanımını içeren kuralsız savaş ve propaganda tekniği, bir siyasi strateji olmasıdır(TBB, 2006, s. 4). Bir diğer ve daha önemli denilebilecek farklılık ise terör ve terörizme karşı uygulanan mücadele yöntemlerindeki farklılıktır. Terörle mücadele, tüm stratejileriyle pratik yasa uygulayıcılarını, özellikle güvenlik güçlerini ve özelde askeri ve polis birimlerini ilgilendiren bir konu olmasına karşın terörizmle mücadele ise, siyasi, halk ve askeri boyutları ile birlikte yürütülmektedir. Terörden farklı olarak, terörizm, siyasal amaçlar için örgütlü, sistemli ve sürekli terör kullanmayı yöntem olarak benimseyen bir strateji anlayışıdır. Bundan dolayı, herhangi bir linç olayında terör bulunmakla birlikte terörizm bulunmamaktadır. Burada terörün yanında terörizmden söz edilebilmesi için aynı siyasi amaca yönelmiş bir dizi terör olayının olması gerekmektedir. Birbirleriyle bağlantılı olmayan terör hareketlerinin de toplumdaki dehşeti, korkuyu arttıracığı açıktır; ancak sadece bu durum terörizmden söz edilebilmesi için yeterli değildir. Ancak, terör ve terörizm kavramları arasındaki tüm bu farklılıklara rağmen insanlar arasında, toplum dilinde bu farklılıklar ortadan kalkmıştır ve genel bir yaklaşım olarak, siyasi sistemi değiştirmek amacıyla belirli bir örgüt tarafından sistematik olarak uygulanan ve kitlelerin korku ve umutsuzluk hissetmesine yol açan cebir, şiddet, tehdit gibi tüm eylemler genelleme yapılarak terör ve terörizm olarak kullanılmaktadır(Döner, 2005, s. 43)³.

Terörizm varlığını devam ettirebilmek adına yıllardır kimlik, etnisite ve milliyetçilik gibi unsurları kullanmaktadır. Bundan dolayı, konu kapsamında burada değinilmesi gereken diğer husus kimlik, etnisite ve milliyetçilik kavramlarıdır.

3. Kimlik, Etnisite, Milliyetçilik

Terörizm faaliyetlerinde bulunan grupların hedeflerine ulaşılması adına, bu gruplar tarafından uzun yıllardır kullanılan kimlik kavramı, grupların faaliyetlerinin devamı açısından önem arz etmektedir. Toplum içerisinde yaşanan kesimlerin birbirinden

³ Terör ve terörizm kavramlarının birbiri yerine kullanılmasına benzer şekilde yanlış anlamda kullanılan diğer bir kavram ise anarşizm'dir. Anarşi sözcüğü, 'kuralsızlık, başsızlık' anlamlarına gelen 'anarchos' kelimesinden türemiştir. Siyaset bilimci Bülent Daver'in belirttiği gibi anarşizm: 'Devleti, hükümeti, özel mülkiyeti, dini, aileyi yani örgütlü bütün kurumları bir bela, kötülük ve sömürü aracı olarak gören ve bunların kişi özgürlüklerini engellediği gerekçesiyle tamamen ortadan kaldırılmasını isteyen strateji ve yöntemdir' (Daver, 1976, s. 11).

farklılıkları ve birbirlerine benzerlikleri sonucunda ise etnik terörizm kavramı ortaya çıkmaktadır.

3.1. Kimlik Kavramı

Kimlik(aynıyet) kelimesi basit manada düşünüldüğünde ilk olarak ‘aynılık’ olarak anlaşılmaktadır. Özel bir grubun mensupları, sadece grubun dışındakilerle farklılıkları bakımından benzerlik arz ederler. Grup üyeleri benzer şekilde giyinirler, yerler, aynı dili konuşurlar. Bu ortak özelliklerden dolayı kendilerine mensup olmayan farklı biçimlerde giyinen, yiyen ve konuşan topluluklardan farklılık gösterirler. Bu farklılık ve benzerlikler milli kimliğin anlamlarından birisidir(Smith, 2004, s. 122). Diğer bir taraftan kimlik, kolektif aidiyetlerden yanında arzularımız, hayallerimiz, kendimizi tasavvur etme, yaşama ilişkisi kurma, tanınma biçimimiz gibi hayattaki duruş yerimizi bildiren niteliklerin toplamını da ifade etmektedir. Sahip olunan toplumsal arka plan ve tarihsellik çerçevesinde kimlik kavramı belirli bir anlam kazanarak toplum içerisinde yaşayan bireylerce inşa edilmeye başlanır(Yanık, 2013, s. 228). Diğer bir ifadeyle, kimlik konusu, baskın halde olan büyük grubun odağına bağlı olarak bireyin kendisini etnisite, din, milliyet ya da bunların birleşmesinde bulabilmesi ve geleceğe dair adımlarını bu aidiyet hislerine göre atması olarak tanımlanmaktadır(Çınar, 2012, s. 25).

Kimlik kavramı, zayıfta olsa siyasi bir topluluğu gerektirmektedir. Siyasi bir topluluk ise, topluluğun bütün fertleri için en azından belli ortak kurumların hak ve görevlerine dair tek bir yasanın varlığını ima etmektedir. Yine topluluk mensuplarının kendilerini özdeşleyecekleri, aidiyet hissi duyacakları belli bir toplumsal mekân ve az çok hatları belli olan toprak parçasını da akla getirmektedir(Smith, 2004, s. 24).

Gerek bu çalışmanın gerekse dünyadaki buna benzer diğer çatışmaların çıkış noktasını ve nedenlerini anlayabilmek adına kimlik, bilinç ve çıkar ilişkilerine de değinmek gerekmektedir. Milli çıkar ile milli bilinç, milli bilinç ile de milli kimlik arasında kuvvetli bir bağ bulunmaktadır. Bu manada, Samuel Huntington’ın ‘Biz Kimiz’ isimli kitabında da vurguladığı gibi, ulusal çıkarlar ulusal kimlikten doğmaktadır. Bu yüzdendir ki küresel güçler her şeyden daha çok kimliklerle ilgilenmektedirler(Huntington, 2004, s. 10).

Kimlik, etnisite ve etnik kimlik gibi kavramların ortak yönü, kolektif ve bir gruba aidiyettir. Milliyetçilik ise bu sayılan kavramlarla ortak bir yöne sahiptir çünkü milliyetçilik hem dil ve din gibi kolektif yapılarla beslenmekte hem de etnisite gibi

ayrımıştırıcı ve ayrııcı özelliği ile birlikte farklılık yaratma duygusunu bireyler üzerinden oluşturabilmektedir(Yanık, 2013, s. 232).

Smith'e göre, milli kimliğin en önemli unsurları tarihi bir toprak, yurt, ortak bir tarihi geçmiş, mitler ve topluluğun bütününe kapsayan yasal zemine dayandırılan haklardır(Smith, 2009, s. 32). Bu tanım, bir devletin bünyesinde hayatlarını devam ettiren bir grubun, aynı devlet içerisinde yaşayan diğer gruptan farklı veya bu grupla benzer özellikler taşıdığını fark etmeleri bakımından önemli unsurlar taşımaktadır. Diğer gruplarla farklılıkların ve benzerliklerin ortaya çıkması ise etnik ayrımcılığa yol açabilmektedir ve bunun sonucunda ise gruplar arası çatışma ortaya çıkabilmektedir. Kolombiya'da kırsal bölgede geçimlerini tarım ile sağlayan ve ülkenin yerli halkı olarak kendilerini tanımlayan kesim ile bu grup tarafından ülkeye sömürge döneminde kıta dışından getirildikleri savunulan kesim arasında bahsedilen nedenlere benzer gerekçeler sonucunda yaşanan çatışmalarda pek çok Kolombiya vatandaşı hayatını kaybetmiştir. Bundan dolayı, bu çalışma içerisinde de bahsedileceği üzere, ülkelerin bünyesinden barındırdığı farklı özelliklere sahip gruplar arasında yaşanan çekişme, gerilim ve hakimiyet mücadelesi, ülkenin çatışma sürecine doğru gitmesine yol açabilmektedir.

Kimliğin oluşumun aşamasında, dikkat çeken en önemli faktör etnisite kavramıdır.

3.2. Etnik, Etnik Kimlik, Etnik Terörizm

"Etnik" kelimesinin kökeni Yunanca 'ethnos' kelimesinden gelmektedir ve bu kelime genel anlamda ise, topluluk, insanlar ya da halk gibi kavramları ifade etmek için kullanılmaktadır. Etnik grup ya da modern anlamda 'ethnos' kavramları ise, aynı geleneklere sahip ve bu gelenekleri başka topluluklarla paylaşmayan insanlar olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir deyişle, 'ethnos' ortak kökenden, akrabalıktan kaynaklanan kültürel birliğe işaret etmektedir. Buradaki köken vurgusu ırksal olmaktan çok sosyolojiktir. Bundan dolayı Yunancada kan bağına dayalı birliği ifade eden ve de kabile anlamına gelen 'genos' kavramından daha farklı bir anlam içermektedir(Kurubaş, 2008, s. 13). Buradan anlaşılacağı üzere, etnisite kavramı içinde daha çok kültürel, dilsel ve toplumsal benzerlikler ön planda olduğu için birlikteliği ayakta tutan unsur ırksal kökende değil sosyolojik olarak kültürel kökende aranması daha doğrudur(Türkkahraman ve Şahin, 2010, s. 52).

Etnisite kavramının siyasi anlamda ilk kullanımı 1953 yılında Amerikan sosyolog David Riesman tarafından olduğu kabul edilmektedir. Bir kavram olarak 'etnik'in ilk olarak 1953 yılında kullanılmasına karşın kavram özellikle ulus-devlet

formülasyonunun geçerli olması açısından işlevsel bir özellik taşımaktadır. Etnisiteyi, doğuştan getirilen verili bir durum, bireylerin aidiyet duyguları ile kabul ettikleri, genetik yollarla nesiller arası sürekliliği sağlayan ortak noktaları, aynı dili, gelenekleri canlı tutan, topluluk oluşumunda temel olan toplumsal organizasyon olarak tanımlayabiliriz. Etnisite, gelenek oluşumunda birincil rolü bulunan ortak bir ataya sahip olması, kökene ait mitolojileri ve paylaşılan bir tarihi içermektedir(Yanık, 2013, s. 230-231). Antropolog Howard Stein, etnisitenin doğal bir kategori olmadığını belirterek, onun bir düşünce biçimi olduğunu ileri sürmüştür(Emeklier, 2014, Mart). Bu bağlamda etnisite yalnızca temel duygusal düzeyde bir aidiyet duygusunu ifade etmekle kalmamakta ve diğerlerini bizim gibi olmayan biçimde tanımlayarak ‘biz’ duygusunu ön plana çıkarmaktadır. Siyaset felsefesi ve özellikle Klasik Muhafazakârlık üzerine yazılanıyla bilinen İngiliz yazar Roger Scrutan’ın yapmış olduğu tanıma göre, etnik grup, kuşaklar boyunca uzun süreli bir birliğin, grup içinde karmaşık akraba ilişkilerinin, ortak kültürün ve genellikle dinsel birlik ve aynı zamanda genel bölgesel bağlılıkların aracılık ettiği sabit bir grup olarak tanımlanmaktadır(Scrutan, 2013, Ağustos 23).

Bazı farklı yaklaşımlara göre, etniklik daha çok ırk kavramına gönderme yapmaktadır. Ancak etniklik kavramına anatomik niteliklere gönderme yapan ırk teriminden farklı anlam yüklenmeye çalışmışsa da etnik grup teriminin yaygın kullanımında ırksal nitelikler kastedilmektedir. Marshall ise bu düşüncenin zıttı olarak etnisite kavramını, ırk kavramına karşı üretilmiş ve özgün kültürel davranışlar bütünü dahilinde ait olunan ya da başkalarının öyle değerlendirilen aidiyet temelinde bir olgu olarak tanımlar(Ekşi, 2012, s. 26).

Bir ülkede veya bölgede sosyolojik açıdan etnik ayrımcılıktan bahsedilebilmesi için çeşitli kriterler bulunmaktadır. Bu kriterlerin içerisinde en dikkat çekici madde ise ‘sivil ayrımcılık yapılması’ maddesidir. Bu madde, bir ülke içinde hâkim toplumsal kitle dışında kalan ve ana kitleden farklı özellikler gösteren grupların resmi makamlara gelmesinde ve yönetime katılmada eşit haklara sahip olmasına karşı çıkma anlamına geldiği için ayrı bir önem arz etmektedir. Bir bölgede etnik ayrımcılıktan söz edilebilmesi için sıralanabilecek diğer kriterler ise yerleşim ayrımcılığı, sivil ayrımcılık gibi maddelerin yanında bu çalışmanın konusuyla da ilgili olan diğer bir kriter ise mesleki açıdan yapılan ayrımcılıktır. Bu ayrımcılık türüne göre ise, bireylerin bir işe kabul edilebilmesi için tüm yetilere sahip olmasına rağmen sadece etnik kimliği nedeniyle işe alınmaması problemi vardır(Türkkahraman ve Şahin, 2010, s. 50).

Etnik kimlik kavramı günümüzde faaliyetlerine devam eden farklı türdeki terörist örgütlerinden biri olan etnik temelli terör örgütleri için son derece önem arz eden bir konu olarak dikkat çekmektedir. Etnik temelli terör örgütlerinin ortaya çıkmalarındaki temel neden hiç şüphesiz ki dünya üzerindeki birçok ülkenin bünyesinde bulunan farklı etnik grupların var olmasıdır. Bu grupların var olması tek başlarına terör örgütlerinin var olmaları için yeterli olmamasına rağmen terör örgütlerine faaliyet zemini oluşturması yönünden önemli olarak görülmektedir(Altun, 2010, s.1). Çünkü etnik terörün ortaya çıkarak varlığını sürdürmesi büyük ölçüde ayrılıkçı hareketlerin varlığına bağlıdır. Aynı şekilde ayrılıkçı bir hareketin ortaya çıkabilmesi için ise ülke olarak halkların kendilerini diğerlerinden farklı ortak değerlere sahip olduklarının farkına varmalı gerekmektedir (Çalık, 2008, s. 6). Bundan dolayı etnik kimlik kavramı, etnik terör grupları için son derece büyük bir önem arz etmektedir.

Birbirinden farklı etnik kökenlerden güç alarak faaliyetlerde bulunan terör örgütleri, eylemlerini haksızlığa uğradığını düşündükleri ve öyle algıladıkları kesim adına gerçekleştirdiklerini savunmaktadırlar. Burada değinilmesi gereken husus, etnik grup üyelerinin negatif bir ayrımcılıkla yüz yüze gelmiş olması gerekmektedir. Aynı zamanda ortaya çıkan bu durumun yasal zeminde giderilmesinin mümkün olmadığına bu grup üyelerince inanılmış olması gerekmektedir. Bundan dolayı terör örgütleri, eylemlerini haksızlığa uğradıkları yönünde bir görüntü üzerine kurmaktadır(Çitlioğlu ve Dedemen, 2014, s. 29).

Etnik terörün ortaya çıkabilmesi için temel gereklilikleri belirttikten sonra, tanımsal olarak incelendiğinde, kısaca ayrılıkçı ya da bölücü terörizm olarak da adlandırılan etnik terörizm, bir bütün olan toplumun unsurları tarafından ayrı ırk, ayrı din ve ayrı bir mezhep oldukları iddia edilerek toplumu bölmek ya da belirli bir bölgeyi bağlı bulunduğu ülkeden kopararak bağımsızlık kazandırma amacıyla etnik gruplarca yapılan şiddet hareketi olarak tanımlanmaktadır(Sökmen, 2012, s. 47). Daha genel manasıyla etnik terör, belirli bir etnik kimliğe sahip bireylerin yaşadıkları ülkenin siyasi yapısı içerisinde tek unsur olmamaları durumunda toplum tarafından dışlandıklarını ve haksızlığa uğradıklarını iddia etmeleri sonucunda uzun dönemde kendi ulus devletlerini kurmak gayesiyle yaşadıkları ülkeden toprak talep ederek şiddete başvurmaları sonucunda ortaya çıkan terör hareketidir(İşeri, 2008, s. 24). Etnik terörün genellikle belirli bir etnik kimlik için mücadele ettiği varsayılır; fakat etnik kimliğin ne olduğu çoğu zaman tam olarak anlaşılamamaktadır ve bundan dolayı farklı anlamlar yüklenilmektedir. Etnik terör, etnik kimliği bazen bir bölge, kabile, mezhep, aşiret için

kullanılırken bazen de bir devlet veya millet olma iddiası için de kullanılabilir(Baharççek, 2000, s. 47).

Etnik terörün birkaç farklı amacı olmakla birlikte, esas amaç, farklılıkları nedeniyle toplum tarafından dışlandıklarını, haksızlığa uğradıklarını dile getirerek hitap ettikleri topluluklara bu duyguları empoze ederek belirli bir kitle oluşturmaktır ve bu çalışmalar sonucunda ise, liderliğini yaptıkları kitlelerin geleceğini kontrol etmek ve bu grupların üzerinde söz sahibi olma isteğidir. Buna ek olarak, belirli bir bölgeyi bağlı bulunduğu ülkeden kopararak yeni bir devlet kurmak veya başka bir devlete ilave etme isteği de etnik terörün amaçları arasındadır(İşeri, 2008, s. 25). Etnik terörizmin diğer bir amacı ise, devlet egemenliğinin nispeten zayıf olduğu kırsalda yoğun şiddet kullanarak halkın devletle olan bağları koparılmaya çalışılır ve sonrasında ise siyasi ve askeri olarak örgütlenmektedir(Demir, 2016, s. 29). Etnik terör örgütleri, hedeflerine ulaşmak için sistemli ve örgütlü şiddete yönelim gösterirler. Bu örgütler, amaçlarına ulaşma yolunda topluma korku yayarak siyasi iktidara baskı uygulaması amacıyla masum suçsuz vatandaşlara yönelik eylemlere başvurabilmektedirler(İşeri, 2008, s.25). Etnik terörizm, amaçlarına ulaşabilmek için gerektiğinde diğer devletlere yönelik bazı eylemlerde bulunabilir. Özellikle mücadele ettikleri devlete yardımcı olan yabancı devletlerin bu desteğini kesmeleri için mücadele ettiği ülkeye destek veren devletlere yönelik eylemlerin sıklıkla yapıldığı görülmektedir. Bu çerçevede bazen uluslararası sistemde yer alan aktörlerin destekleri etnik terörizmi önlemede hayati rol oynayabilir. Etnik çatışmalar ve etnik terörizm kendilerine yöneldiğinde büyük devletler bu gruplara karşı mücadele veren ülkelere yardım edeceklerdir. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi terör ve terörizm kavramlarında olduğu gibi etnik terörizmin önlenmesi için de uluslararası destek ve birliktelik son derece önemlidir. Etnik terörizmle mücadele etmenin en ideal yollarından bir diğeri ise, geniş desteğe sahip etnik grupla işbirliği yoluna giderek bu grupların desteği ile radikallerin önünü almaya çalışmaktır. Çünkü etnik grupların bünyesinde geniş bir desteğe sahip olan grup kendi içerisinde teröre yönelenleri ve aşırıları daha iyi ortaya çıkarabilir ve bunların etkisiz hale getirilmesinde daha kolay şekilde sonuca ulaşır. Etnik terörizm eğer bir gerilla hareketi ile birlikte bulunuyorsa bu terör hareketi daha da büyük bir rol oynayabilir. Terörist grup gerillaya yardımcı olabilecek bazı eylemleri kolaylıkla gerçekleştirebilir ve lojistik destek sağlayabilir. Daha da önemlisi devletle işbirliği yapan kişileri tehdit ederek gerilla hakkında istihbarat toplanmasını zorlaştırabilir(Baharççek, 2000, s. 19-22).

Etnik terörizmin örgüt açısından nedenleri araştırıldığında bir kaç temel başlık altında sıralanabilir. Öncelikle, vatandaşlık bağı ile bağlı oldukları devlete farklı bir ırk oldukları, binlerce yıl önceye dayanan tarihi geçmişlerinin olduğu, üzerinde yaşadıkları veya iddia ettikleri toprakların en eski tarihlerden beri kendilerine ait olduğu gerekçeleri gösterilebilir. Bu gerekçelerin yanında, mevcut devlet yönetimi tarafından ikinci sınıf vatandaş olarak muamele gördükleri ve baskı altında yaşadıkları gibi gerçek olmayan nedenleri ileri sürerek etnik terör eylemlerine başvurumaktadırlar(İşeri, 2008, s. 26-27). Etnik terörün nedenlerine farklı perspektiften bakıldığında ise, etnik gruplar arasında meydana gelen şiddet hareketleri etnik terörizmi ortaya çıkaran faktörlerdendir. Bu görüşe göre, bir ülkede ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel boyutlarıyla beraber uygulanan ayrımcılık politikaları da etnik terörizme neden olabilmektedir. Bir toplumda var olan rakip kültürler genellikle birbirlerine üstünlük sağlamak isterler ve bunun sonucunda baskın gelen değerler diğerlerine karşı ayrımcılık yapma eğiliminde olabilir(Baharçiçek, 2000, s. 19).

Kimlik ve etnisite konusu hakkında dikkat edilmesi gereken diğer bir konu ise, toplumların içerisinde yer aldığı siyasi durum, o toplumda bulunan kesimlerden ve onların geçmişlerinden izler taşımaktadır. Kolombiya özelinde muhafazakarlar ile liberaller üzerinde görülen bu durum, ülkedeki huzursuzluk ortamına yol açan bir unsurdur. Bu gruplardan bir tarafın daha dışa açık ve liberal politikalar izlemesi ve alt gelir grubunda yer alan çiftçilerden destek görmesi, diğer tarafın ise zengin toprak sahiplerinin desteğini alması ve daha milliyetçi politikalar izlemesi ülkedeki çatışmayı hızlandırıcı bir rol oynadığı ileri sürülebilir.

3.3. Millet ve Milliyetçilik Kavramları

Millet kavramı, klasik manada, aile, soy gibi ortak temeller üzerine kurulu olan ve bir birlik, birliktelik hali olarak tanımlanabilir. Bu birliktelik hali ise, bir süreç gerektirir ve sürecin sonucunda meydana gelir(Köktürk, 2016, s. 2). Ulusal birliği kolaylaştıracak en önemli unsur, genel çerçevede ekonomik ve kültürel özelde ise bireysel aidiyet unsurudur. Böylelikle, her millet kendisini eşsiz, biricik ve seçilmiş hissetmektedir (Çınar, 2012, s. 17). Geçmiş yüz yıllarda bir ülkenin iç ve dış politika yapımında etkin rol alan millet kavramının bu etkisi günümüzde kabuk değiştirmiştir. Millet kavramının bu geleneksel açıklamalarına ek olarak, eski dönemlerden farklı olarak küreselleşmenin etkisiyle birlikte, millet belirli bir devlete bağlanmış olsun ya da olmasın tek başına artık uluslararası arenanın etkin bir aktörü değildir. Çünkü

günümüzde millet, komşularına ya da bölgesel bir askeri bloğa bağlanmış durumdadır ve gerçekten bağımsız bir savunma politikası ya da dış politikaya sahip olamaz(Yeniçeri, 2005, s. 138).

Ülkesel millet tanımında, milletin tanımlanmış topraklara sahip olması vurgulanmaktadır ve burada halk ile toprağın birbiri ile özdeşleşmiş olmasına ihtiyaç duyulmaktadır(Smith, 2009, s. 27). Dolayısıyla, toprağın üzerinde hayatlarını devam ettiren toplum buradaki kaynaklara hakim olması ulus olmanın önemli bir unsurudur(Çınar, 2012, s. 17). Yaşadığı bölgedeki kaynakların kullanılmasına müsaade edilmeyen topluluklar, bunu gerekçe göstererek şiddet yoluna başvurabilmektedir ve bundan dolayı millet olmanın gereği olan yaşadığı toprakları kullanma hakkı elinden alınan halkların şiddet yoluna doğru eğilim gösterileceği ileri sürülebilir.

Demokratik toplumlarda egemenliğin sahibi olan halk, belirli şartlar dâhilinde devleti oluşturan kurumlara bu egemenliği vermektedir. Egemenliği alan kurumlar ise, karşılığında millete gerekli olan sosyal, ekonomik ve siyasal imkânlar sağlamakla yükümlü olmaktadır. Üzerlerine düşen yükümlülükleri yerine getirmeyen toplumlarda ise ülke içerisindeki huzur ve demokrasi ortamında zarar görülebilmektedir. Bundan dolayıdır ki, halktan aldıkları egemenlik yetkisi karşılığında, millete karşı üzerlerine düşen yükümlülükleri yerine getirmeyen hükümetler, devlet adamları ülke içerisinde gerilimin oluşmasına ve yahut var olan gerilimin artarak devam etmesine neden olabilmektedir.

17. ve 18. yüzyılda Avrupa’da ortaya çıkan yeni felsefi, tarihi ve antropolojik dil ve söylemlerden türetilen milliyetçilik ise, bir milletin özerklik, birlik, kimlik kazanmasına ve bunları idame ettirmesine yönelik ideolojik bir harekettir(Smith, 2004, s. 122). Anthony Smith’in ‘Milli Kimlik’ kitabında yapmış olduğu tanıma göre ise, milliyetçilik en genel manada, eski dini kültür tarzlarını ve ailevi eğitimi örten ya da onları yerinden eden tarihselci bir kültür ve eğitim biçimi olarak görülmektedir(Smith, 2004, s. 147). Anthony Smith ayrıca, milliyetçilik düşüncesinin farklı anlamlarda kullanıldığını belirtmiştir ve bu kullanım biçimlerini şu şekilde sıralamaktadır: ‘Bütün millet ve milli devletlerin kurulma ve kendini idame ettirme süreci; bir millete ait olma bilinci, milletin güvenliği ve refahıyla ilgili özlem ve hissiyata sahip olmak; millet ve bu millete ait bir dil ve sembolizm; milletler ve milli irada hakkında bir kültürel doktrin ile milli emellerin ve milli iradenin gerçekleşmesine dair hedefleri de içeren bir ideoloji; milletin amaçlarına ulaşacak ve milli iradeyi gerçekleştirecek bir toplumsal ve siyasi hareket’(Yanık, 2013, s. 233). Sanıldığının aksine, tüm milliyetçilikler, bireyin kendi

mensup olduğu milleti çok değerli ve üstün görmesi anlamına gelmemektedir. Temelde bireylerin içinden çıktığı aileyi, toplumu ve kültürü önemsemesi, onları değerli ve saygıya layık görmesi ve diğer milletlerle aynı haklara sahip olmak istemesi anlamına gelmektedir (Yeniçeri, 2005, s. 41).

Geçmiş dönemlerde farklı düşüncelere sahip gruplar arasında yaşanan çatışmalar sonucunda toplumlar ağır yara alabilmektedir. Sürekli söylenen ‘savaşın kazananın olmadığı’ söylemi sadece o dönemde kalmamakta, gelecek kuşaklara kötü birer miras bırakması anlamında da olumsuzluklara neden olabilmektedir. Geçmiş yıllarda farklı düşüncelere sahip gruplar arasında yaşanan çatışmalar neticesinde oluşan kayıplardan dolayı, bu gruplar bu kötü hatıraları gelecek kuşaklara miras olarak aktarmaktadırlar. İlerleyen bölümlerde daha detaylı inceleneceği üzere, son yıllarda yaşanan barış görüşmelerine bakarak, ilk defa bu kadar barışa yaklaşan Kolombiya’da 2016 yılı sonunda yapılan halk oylamasında ‘hayır’ oylarının fazla çıkmasının nedenlerinden birisi de farklı gruplara geçmişten miras kalan kötü hatıralar olduğu vurgulanmaktadır. Bu örnek ve açıklamalardan da anlaşılabileceği üzere, geçmiş dönemlerden miras kalan olumsuzluklar toplumda huzursuzluğun ortaya çıkmasına, güncel siyasi ve sosyal hayatın şekillenmesine yol açtığı ileri sürülebilir.

Terör ve terörizm kavramlarına değindikten sonra, ilerleyen bölümlerde bu konuların içerisinde fazlasıyla değinilecek olan ve Kolombiya’nın içerisinde bulunduğu sürece etki eden faktörler paramiliter, gerilla ve militarizm kavramlarının ne olduğunu bilmek, bu sürecin ortaya çıkmasını ve çözüm aşamasını daha iyi kavrayabilmek adına önem arz etmektedir.

4. Gerilla, Paramiliter ve Militarizm Kavramları

Terör ve terörizm kavramlarıyla genellikle iç içe kullanılan, bu kavramların ortaya çıkmasına ve gelişmesine yol açan faktörlerin başında gerilla örgütleri, paramiliter gruplar ve militarizm kavramları gelmektedir.

4.1. Gerilla

Kolombiya’da çatışmaların ortaya çıkmasına ve bugünkü halini almasına etki eden en önemli faktör ‘gerilla’ olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerilla kavramının tanımı hususunda farklı görüşler kendi çıkarlarına göre bu kavramı yorumladıkları için ortak bir tanım yapılamamaktadır. Tıpkı terör kavramının tanımında olduğu gibi gerilla kavramının tanımı yapılırken de hangi perspektiften bakıldığına göre değişiklik gösteren

farklı tanımlar yapılabilmektedir. Kimi bakış açısına göre, gerilla ‘kurtarıcı’ olarak görülürken bu görüşe zıt düşünceye sahip olanların yaptığı tanıma göre ise ‘düzene karşı gelen, düzeni bozan bir grup’ olarak tanımlanabilmektedir. Geniş manada gerilla, askeri birim gibi çalışan ve düşman güvenlik birimlerine karşı saldırı düzenleyen, tanımlanmış bir coğrafi bölge ve bu bölgenin nüfusu üzerinde belli egemen yetkileri olan silahlı bireyleri ifade etmek için kullanılmaktadır(Taşdemir, 2006, s. 32). Gerilla hareketini destekler nitelikte yapılan tanıma göre ise, gerilla ‘en üstün derecede bir kurtuluş savaşı’ olarak görülmektedir. Bu yaklaşıma göre gerilla hareketi, çoğu kez sanıldığı gibi aksine, “küçük çapta bir savaş ya da güçlü orduya karşı gruplaşan bir azınlığın yönettiği bir hareket değil, tam tersi yönde hüküm süren baskıya karşı bütün halkın hareketidir”(Guevara, 1978, s. 340). Terörizm; gerilla savaşı ile eş anlamlı değildir çünkü terörizm ile gerilla savaşı arasındaki en önemli fark terörizm niteliğindeki fiillerin sembolik olmasıdır. Teröristler, kendilerine gerilla demelerine karşın gerillalar terörist değildirler, düzenli ordulara karşı savaşan düzensiz askerlerdir. Gerilla, uluslararası hukuka göre, çatışmaların bir tarafı olarak self determinasyon hakkından faydalanmak için mücadele vermektedir. Askerden farklı olarak küçük gruplar halinde örgütlendiklerinden dolayı aşırı hareketlilik ve de düzensizlikten kaynaklanan avantajlarının bilincinde olarak savaşmaktadır. Teröristlerin ise öncelikli amacı, gerçekleştirdikleri eylemlerle toplumun üzerinde korku yaratmaktır, belli toprak parçası kazanmak ya da belli bir bölgeyi elde tutmak değildir (Ekici, 2012, s. 11-12).

Teröristler genellikle kendilerini gerilla olarak tanımlamaktadırlar. Ancak gerillalar terörist değildirler. Gerillalar, düzenli şekilde eğitilmiş ve savaşan askeri kuvvetlere karşı olarak düzensiz biçimde mücadele ederek savaş ilan eden askeri birliklerdir. Teröristler ise, yaşı ilerlemiş erkekler, kadınlar ve çocuklar gibi toplum içerisinde göreceli olarak daha zayıf ve savunmasız durumda olan kişilere ve askerler dışında herkese saldırma yolunu tercih ederler(Altuğ, 1995, s. 50). Bu durumun en iyi örneği, ilerleyen bölümlerde ayrıntılı şekilde ele alınacak olan Kolombiya olarak görülebilir. Kolombiya’da yer alan terörist örgütler, yıllarca kendi düşünce yapısında olmayan toplumun tüm kesimlerine karşı güç kullanarak kendi tarafına çekmeye çalışmışlardır ve adam kaçırmak, öldürme, işkence, uyuşturucu ticareti gibi yolları izlemişlerdir.

Bu tanımlamalar incelenmesi sonucunda bu oluşum her ne kadar yasama koşullarını iyileştirmek ve daha adil şartlar gibi amaçlar için ortaya çıktığı belirtilse de temelde bu tip hareketler toplumsal problemleri çözme, geliştirme yolları değil, sadece var olan sıkıntıların belirtileri olarak değerlendirilmelidir. Tarihteki farklı bölgelerdeki farklı

gerilla hareketleri incelendiğinde bu durum daha net şekilde anlaşılmaktadır. Filipinlilerin bağımsızlık savaşı, İngiltere'ye karşı girişilen Boer Savaşı ya da daha yakın tarihte gerçekleşen Cezayir'in kurtuluş mücadelesi iyi birer örnek olarak gösterilebilir(Pomeroy, 1978, s. 12). Bu örneklerde de görüleceği üzere gerilla hareketi bulunduğu bölgedeki var olan ekonomik, sosyal, siyasal tüm sorunların belirtileri olarak gün yüzüne çıktığı toplumsal bir sorun olduğu aşikârdır. Ancak tarihteki örnekleri göstermiştir ki, her ne kadar bu oluşumlara destek veren kişiler için gerillaların yaptıkları eylemler gerçek gerilla eyleminden daha önemli gibi görünmesine ve bu insanlara karşı bir kurtuluş mücadelesi izlenimi uyandırmasına rağmen, ister haydut-eşkîya olarak tanımlansın ister kurtarıcı olarak görülsün, bütün bu oluşumlar sonunda merkezi iktidara yenik düşerler(Guevara, 1978, s. 340).

4.2. Paramiliter

Kolombiya'daki çatışma sürecine etki eden faktörlerden bir diğeri paramiliter gruplar olarak karşımıza çıkmaktadır. Paramiliter gruplar, ülke içindeki yıkıcı hareketlere karşı ülke çıkarlarını korumak ve aynı zamanda toprakların şiddet yoluyla ele geçirilmesi, zulüm ve sol fikirlere sahip siyasal hareketlerin yok edilmesi ve halkların terör yoluyla kontrol edilmesi düşüncesiyle ortaya çıkan devlet dışı aktörlerden biridir. Bu gruplar kimi zaman gizli şekilde kimi zaman ise açıkça çok uluslu şirketler, toprak ve sanayi elitleri veya siyasiler tarafından finanse edilen aşırı sağcı silahlı gruplar olarak bilinmektedir (Ramirez, 2015, s. 3). Paramiliter kuvvetlerin büyük çoğunluğu, güvenlik gibi görevler için yetersiz görülmektedir, uygun değildir ve bu amaçlar doğrultusunda görevlendirilmemişlerdir. Paramiliter gruplar silahlandırılır ve bu silahlandırma meşru yollardan halledilemez ise çok geçmeden geleneksel kuvvetlere bir dönüş yapmak gerekmektedir. Bunun sebebi ise paramiliter kuvvetlerde olmayan disiplin ve sistem, askeri kuvvetlerde bulunmasıdır(Cordesman, 2010, s. 138).

Siyasal erkler tarafından desteklenen paramiliter oluşumun en bariz örneği şüphesiz 1970'lerin Kolombiya'sıdır. Çünkü bu yıllarda Kolombiya'da gerilla gruplarına karşı mücadele etmek için sivillerden ve askeri personelden oluşan silahlı bir grup oluşturulmuştur. Kolombiya devletince ilk zamanlarda açık bir şekilde desteklenen bu paramiliter oluşum her ne kadar 20. yüzyıl sonrasında Kolombiya Yüksek Mahkemesi tarafından bu grupların anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle yasaklansa da devam eden yıllarda gizli bir şekilde desteklenmeye devam edilmiştir(Afat, 2010, s. 833).

Birçok teorik perspektif ve yaklaşım, paramiliter örgüt ve grupların daha iyi anlaşılabilmesi için önemli katkıda bulunmuşlardır. 1992 yılında David Kowalewski tarafından kullanılan perspektiflerden biri olan 'Koruyucu Perspektif'e göre, paramiliter örgütlenmelerin harekete geçirilmesi demokratik gönüllüğün bir biçimidir ve paramilitarizm, yerleşik kurum ve süreçleri korumak için gerekli görüldüğünde kullanılan demokratik mekanizmalardan biridir. Bu yaklaşıma göre, paramilitarizm olumlu bir işleve sahiptir ve anayasal garantiler hiçbir zaman mutlak değildir ve de geleneksel yasal süreçlerin işlemedikleri dönemlerde toplumda paramilitarizme karşı sempati artar. David Kowalewski'nin bu düşüncenin tam tersi yönde olan eleştirel perspektife göre ise, paramiliter birlikler, toplumun isteklerinden uzak, faaliyetlerinden dolayı sorumlu tutulmayan ve küçük bir elit azınlık tarafından kullanılabilen güçlerdir. Bu düşünceye göre, egemen sınıflar kendi çıkarlarını korumak amacıyla bu oluşumları kullanırlar, çıkarları muhalefet tarafından tehdit edilen kesimler demokratik olmayan amaçlarını paramilitarizm yoluyla üzerini örtmeye çalışırlar ve bu örgütlenmeler çoğunluk adına hareket ettiklerini iddia etmelerine rağmen gerçekte küçük bir azınlığa hizmet etmektedirler (Özar, Uçarlar ve Aytar, 2013, s. 185-186).

Devletlerin bünyesinde barındırdığı farklı kökene, dile ve dine mensup ya da hayatlarını farklı ekonomik dallardan sağlayan gruplar arasında çıkar çatışması nedeniyle gerilimler oluşmaktadır. Kolombiya'da da kendilerini o bölgenin ilk yerleşenleri ve asıl sahibi olarak gören yerli halk ve onlardan faydalanan gerilla örgütleri ile bu gruba karşı ortaya çıkan ve zengin toprak sahiplerinin desteğini alan paramiliter kesim arasında da buna benzer bir çatışma durumu yıllardır devam etmektedir. Bu ve benzeri durumlarda hükümetler, farklı bir geçmişe sahip ve çatışmaya neden olduğunu savunduğu gruplara karşı sert tedbirler alabilmektedir. Bundan dolayı, devletlerin bünyesinde barındırdığı farklı grupların birbirleriyle çatışması, huzursuzluk ortamı oluşturduğu için devletlerin sert önlemler almasına neden olmaktadır ve bundan dolayı bu durum uzun yıllar devam edecek şiddet dönemini başlatabilmektedir.

4.3. Militarizm

Militarizm, aynı milliyetçiliğin tanımında olduğu gibi, geçtiğimiz yüzyıl içinde çeşitli tanımları yapılan ve kökenleri çok eskiye dayanmayan modern bir kavramdır. Militarizm hakkında yapılan tüm tanımların ortak noktası şüphesiz askeri alanın hayatın diğer alanlarına etkisine vurgu yapmasıdır. Bugün dahi hayatın birçok alanını derinlemesine etkileyen militarizm, en yalın haliyle, askeri değerlerin ve pratiklerin

yüceltilmesi ve toplumsal hayatın örgütlenmesinde de önemli bir rol oynaması anlamına gelmektedir (Sünbuloğlu, 2013, s. 2). Diğer bir ifadeyle militarizm, sosyo-politik sorunların askeri güç kullanımı ile çözülebileceğini savunan bir bakış açısıdır. Kapsamlı incelendiğinde ise militarizm, disiplin ve itaat gibi değerlerin yalnızca silahlı birlikler değil tüm topluma hükmettiği ideolojik ve kültürel bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Özdamar, 2007, s. 10). Bu tanımlardan farklı olarak, militarizm, gerilla harekâtı olarak tanımlanan ‘devrimci grupların’ kapitalist ülkelerce militarist gruplar olarak tanımlanmaktadır. Yani aynı kavram farklı bir bakış açısına göre militarizm olarak tanımlanırken karşıt görüşe göre ise gerilla harekâtıdır. Ülkelerin kesişen çıkarları nedeniyle bu görüş ayrılıkları çok basit gibi görünse de bu konularda uluslararası bir fikir ve savunma birliğinin olmamasının temel sebebidir. Ayrıca uluslararası terör ve terörizmin tam anlamıyla engellenmemesinin de temelinde aynı mantık yer almaktadır.

Birçok farklı düşünür militarizm tam olarak neyi ifade ettiği ve içeriğinin ne olduğu konusunda çeşitli fikirler ortaya koymuşlardır. Avrupa tarihçisi Michael Howard militarizm hakkında ‘askeri alt kültüre ait değerlerin toplumun egemen değerleri olarak algılanması’ olarak genel bir çerçevede tanımlamıştır. Militarist bakış açısı, sorunların çözümünde şiddet kullanımı normal görmektedir, hatta bu bakış açısının belli bir amaç için ölmeyi ve öldürmeyi yücelten bir yapısı mevcuttur. Bundan dolayı, insan hakları açısından oldukça sorunlu bir kavram olarak düşünülmektedir (Mann, 1987, Mayıs-Nisan). Vagts ise, militarizmi, askerin siviller üzerindeki baskın karakteri, askeri taleplerin aşırılığı ve askeri düşüncelerin, inanışların, değerlerin devletlerin hayatındaki önemi olarak açıklamaktadır (Özdamar, 2007, s. 9-10). Carl Schmitt’e göre, militarizm faşizme doğru yönelebilir çünkü iktidarların egemenliklerini sağlama almaları ve tehditleri bertaraf etmeleri için öncelikle kendilerine ait kitleleri koruyup karşılarına düşman gruplar oluşturmaları gerekmektedir. Bu zorunluluğun sonucunda ise faşizme doğru bir yönelme ihtimali bulunmaktadır (Öztan, 2014, 73). Pakistan devlet başkanı olduğu dönemde militarizm hakkında açıklama yapan Pervez Müşerref militarizmin neyden kaynaklandığını, kökenlerini ortaya koyan bir açıklama yapmıştır. Pervez Müşerref’e göre, radikalizm ve militarizmin kökenleri siyasal haksızlıklardan, reddedilmek ve yoksulluklardan kaynaklanmaktadır. Yapmış olduğu açıklamaya göre, bir ulusun uğradığı siyasal haksızlıklar, aşırı fakirlik ve eğitimsizlik birleştiği zaman patlamaya hazır bir karışım ortaya çıkmaktadır ve bu tür ölümcül olaylara maruz kalan uluslar ise sonunda terörist faaliyetlerin ve terör propagandasından kolayca

etkilenmektedir(Caşın, 2008, s. 277).

Bir ideoloji olarak militarizm, iç ve dış düşmana karşı sürekli önlemlerini almış hazır halde bekleyen bir kuvvete ihtiyaç duymaktadır. Toplumun çoğunluğunun zihninde yaşatılmaya çalışılan düşman, tarihsel bir geçmişten ve mitlerden miras kalan bir düşüncedir. Milliyetçilik ile kendini besleyen militarizm, kimi zaman efsanelerden yola çıkarak ülkelerin tarihini savaşlarla yazmıştır. Militarizm, Hobsbawn'ın 'geleneği yeniden inşa/icat etmiştir' sözünü milliyetçilik ile paslaşarak kullanmıştır (Özdamar, 2007, s. 5). Militarizm ayrıca, bütün sömürüye dayalı toplumlarda görülmesine rağmen esasında kapitalist toplumlarda daha ön plana çıkan bir özelliği de taşımaktadır (Kahya, 2006, s. 7).

Paramiliter grupların ve kendilerini gerilla örgütü olarak tanımlayan kesiminin sıklıkla kullandığı kavramlardan olan yerli halk terimi bu grupların kendi hedeflerine ulaşması ve kendi devamlılıklarını sürdürebilmeleri açısından gerekli olarak görünmektedir. Ayrıca yerli halk kavramıyla sürekli iç içe kullanıldığı konulardan olan azınlık ve ayrımcılık konuları da konunun genelini anlaşılmaması açısından değinilmesi gereken diğer konulardandır.

5. Yerli Halk, Azınlık ve Ayrımcılık Kavramları

Bir bölgede uzun yıllardır ikamet eden ve o bölgenin yerli halkı olarak görülen topluluğun zamanla dışarıdan getirilen diğer grupların arasında ayrımcılığa maruz kalması ve azınlık durumuna düşmesi durumu uzun vadede problemlere neden olduğundan ötürü bu tür kavramlar, çatışmaları anlamak ve çözüm aşamasını oluşturmak adına önemli kavramlardır.

5.1. Yerli Halk

Yerli halk terimi, bir devletin kurulmasından önce bir bölgede yaşayan halkların dezavantajlı torunlarını temsil için kullanılan bir kavramdır. Yerli, tikel bir halkın kimliğini tikel bir bölgeyle ilişkilendirmeye ve onları kültürel açıdan diğer bir halk ya da halklardan ayırt etmeye ilişkin bir karakteristik olarak tanımlanmaktadır. The Shorter Oxford English Dictionary 'yerli' terimini karşılayan kavramlardan biri olan ve Latince 'indigena' kelimesinden türetilen 'indigenous'u "bir ülke ya da bölgede doğan veya doğal olarak üretilen(toprakta, bölgede vb.) ürünlerden faydalanan grup" olarak tanımlamaktadır. Uluslararası literatürde ise, yerli halkları, bir bölgede ulus-devletlerin kurulmasından önce bulunan halklar olarak kabul etmenin daha güvenli

olacağı belirtilmektedir(Özbudun, 2012, s. 18-20). Birleşmiş Milletler(BM)'nin 13 Eylül 2007 tarihinde yayınlamış olduğu 'Birleşmiş Milletler Yerli Halkları Bildirisi'nde, yerli(indigenous) halkların diğer halklarla eşit olduklarını teyit ederken diğer yandan da halkların haklarının farklı olabileceğini, halkların kendilerini farklı tanımlayabileceğini ve onlara bu özellikleriyle saygı gösterileceğini belirtir. Bu bildiride ayrıca, yerli halkların başta toprakları ve kaynakları olmak üzere siyasi, ekonomik ve sosyal yapılarından ve kültürlerinden gelen, doğuştan sahip oldukları haklarına saygı gösterilmesine ve bu hakların korunması da vurgulanmaktadır (Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 61/295 Sayılı Kararı, 2007, Eylül 13).

Dünya Bankası personeli için hazırlanan Operasyonel Yönerge, yerli halkların aşağıdaki karakteristiklerinden birkaç ya da tümüyle ayırt edilebileceğini belirtmektedir. Bu özellikler kısaca şu şekilde sıralanabilir(WBOD, 2000, s. 272);

- Ada topraklarına ve buralardaki doğal kaynaklara sıkı bir bağlılık
- Ayı bir kültürel gruba ait olmaya ilişkin öz tanım ve başkalarınca böyle tanınma
- Birincil geçim üreticileri olma
- Ulusal dilden genelde farklı olan bir yerli dil konuşma

5.2. Azınlık

Yarım yüzyıldır devam eden çatışma sürecinde, fazlasıyla isminden söz ettiren terör örgütlerinin ve paramiliter grupların kullandığı diğer bir faktör ise azınlık kavramıdır. Siyasal otoritelerde yapı ve sınır değişikliklerinin yaşandığı her dönem büyük nüfus hareketlerinin sonucunda oluşan süreç azınlıkların doğmasına yol açmıştır. Bundan dolayı, azınlık kavramı köken olarak antik çağlardan beri hep var olmuştur. Tarihsel dönüşüm doğrultusunda azınlık, uluslararası ilişkiler açısından giderek önemi artan, hukuki ve soyo-politik bakımdan ise farklı anlamlara gelen bir kavramdır (Çelik, 2015, s. 45). Azınlık tanımının içinde değerlendirilebilecek yabancılar, köleler her ne kadar tarihin tüm dönemlerinde görülse de konunun uluslararası planda ele alınması daha yakın zamana dayanmaktadır(Tunç, 2004, s. 2). Azınlık kavramı, tıpkı terörizm kavramında da olduğu gibi, hemen hemen her ülkenin kendine özgü bir siyasi duruşu ve hukuki tanımı olduğu için uluslararası platformlarda üzerinde fikir birliğinin olmadığı bir kavram olarak görülmektedir. Azınlık kavramının tam olarak ne olduğunu anlayabilmek için ise özellikle BM İnsan Hakları Komisyonu Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komisyonu Raportörü Francesco Capotorti'nin 1978

yılındaki raporuna değinmek doğru olacaktır. Bu rapora göre, azınlık olmanın temel ölçütleri vardır. Bunlar; ırksal, etnik, dinsel, kültürel gibi unsurları içeren farklılık unsuru; sayısı unsuru; başat grup olmama koşulu; vatandaş olma koşulu(göçmen, yabancı ve mülteci olmamaları) ve son olarak kendi farklılıklarını kabul etme ve sahip çıkma olarak tanımlanan öz bilince sahip olma koşuludur (Karaosmanoğlu, 2008, s. 139). Hukuksal olarak incelendiğinde ise önemli tanımlamalar olduğu görülmektedir. 1928 yılında Uluslararası Adalet Divan'ında açıklama yapan hukukçu Mello Toscana'ya göre azınlık; 'Bir devletin nüfusunun, toprakların belirli bir bölümüyle tarihsel olarak bağlı, kendine özgü bir kültüre sahip, ırk, dil, din farklılığı nedeniyle devletin diğer uygarlıklarının çoğunluğuyla karşılaştırılması imkânsız kalıcı parçasıdır.'(Çelik, 2015, s. 45). Tarihsel açıdan bakıldığında azınlıkların, bölgesel ve uluslararası barış ve istikrarı tehdit eden bir niteliğe sahip olduğu görülür. Özellikle evrensel bir insan hakları rejiminin henüz ortaya çıkmadığı döneme denk gelen 1945 öncesinde azınlıklar devletlerin dış politikalarında diğer ülkelere müdahale etmenin ve içişlerine karışmanın bir aracı olarak kullanılmıştır(Tunç, 2004, s. 1).

Bu konuda toplumda ortaya çıkan çatışmaların nedenlerinden birisi farklı grupların ötekileştirme süreci ile başlamaktadır. Farklı kesimler arasında çatışmalar ortaya çıktığında, hakim konumda olan grup 'ötekini' aşağılayarak, öldürerek ya da şiddet uygulayarak kasıtlı olarak planlar yapar(Çınar, 2012, s. 13). Bu durumda kötü muameleye maruz kalan azınlık konumundaki grup ise çaresizlik durumundan kurtulmak için çözüm arayışına girerek toplumsal hareketler içerisinde bulunabilir ve bunun sonucunda kitlesel biçimde karşı savunmaya geçebilirler. Her iki grubun takındığı bu davranış şekli, toplum içerisinde farklı örgütlerin ortaya çıkmasına ve gerilimin yükselmesinde rol oynayabilir.

Kolombiya'nın içerisinde yer aldığı sürece etki eden faktörlerden olan azınlık ve yerli halk kavramlarının karıştırılmaması ve daha iyi anlaşabilmesi için 'azınlık' ve 'yerli' kavramları arasındaki ilişkiye de değinmek gerekmektedir. Öncelikle, öznel özellik açısından her iki kavram arasındaki fark, azınlık grubuna üye olmak için grubun kararına gerek olmamasıdır. Ancak aynı durum yerli halklarda daha farklı olarak karşımıza çıkmaktadır çünkü yerli halkın üyelik iddiasında olan kişi hakkında değerlendirmede bulunabileceği üzerinde görüş birliği vardır. Bunun sebebi ise, yerli halk kendini üzerinde yaşadığı toprağa bağlı gelenekleri ile tanımlanmasıdır ve böylece toprağa bağlı gelenekler o gruptan olmayı gerektirmektedir (WBOD, 2000, s. 401). İkinci olarak, azınlıkların bir kısmı yerli olmak ile birlikte, bu iki kavram arasında

zorunlu bir ilişki söz konusu değildir. Azınlık Hakları Uluslararası Grubu(Minority Rights Group International-MRG) azınlıkların genellikle toplumun en marjinalleşmiş, en yoksul grupları olduğunu belirtmektedir. Azınlıklar genellikle bir ulus devlet içerisindeki başat olmayan etnik, dilsel ve dinsel grupları içerir. Böylelikle ‘azınlık’ kavramı, yerli halkların da içerisine yerleştirilebileceği daha geniş bir kategoriye oluşturmaktadır (Özbudun, 2012, s. 21). Süre unsuru da yerli halk ile azınlık kavramları arasındaki diğer bir önemli farkı oluşturmaktadır. Azınlıklar konusunda süre unsurunun mutlak olarak olması gerektiğini düşünenlerin bile verebildiği en uzun süre 100 yıl iken, bu süre yerli halklar için çok daha uzun yılları ifade etmektedir. Bu kriterin yanında, yerli halkın yerli halk olarak ifade edilmesi için o bölgede ne kadar süredir yaşıyor olmasından ziyade önemli olan husus o halkın o toprağın ilk sahibi olması konusudur. Sömürgeci güçlerin, yerli halkın yaşadığı ülkeden yerli bölgesine doğru yayılma politikası izlemesi ya da ülke dışından gelmesi bir fark yaratmamaktadır. Uluslararası hukuk ve azınlık hakları konusunda çalışmaları bulunan Patrick Thornberry’e göre, yerli halk ile azınlık arasındaki farklar şu şekilde sıralanabilir; ilk olma, tarihsel devamlılık, mülkiyet hakları, kolektif duygu, hakim grup ile aradaki kültürel uçurum ve sömürge geçmişi(Thornberry, 2004, s. 38). Hukuk ve sosyal bilimler alanlarında insan hakları konusunda araştırmalarıyla bilinen Norveçli uzman Asbjorn Eide’ye göre, haklar açısından azınlıklar ile yerli halklar arasındaki en önemli fark, azınlık halklarının çoğunluk ile birlikte yaşama fikri üzerine oluşuyor olması; buna karşın yerli halklarında ise onları çoğunluktan ayrı tutan özerklik vurgusu ağır basmaktadır(Eide, 1999, s. 7).

5. 3. Ayrımcılık

Kolombiya’daki çatışma sürecinin başlamasına etkili olan ve özellikle kırsal kesimde yaşayan yerli halk ve bu halkların destekçileri tarafından fazlasıyla kullanılan önemli bir kavram ise ayrımcılıktır. Azınlık ve yerli halk terimleriyle çok fazla iç içe kullanılan ayrımcılık, belli bir gruba ait olan ya da toplumda diğer bireylerden ayrıcalıklı özelliklere sahip kişilere karşı toplumun diğer üyelerine kıyasla daha az anlayışlı davranış olarak tanımlanmaktadır (Tanay, 2012, s. 36). Diğer bir ifadeyle ayrımcılık, bir devletin ya da toplumun bazı üyelerinin, diğerlerine sağlanan belli hak ve ayrıcalıklardan yoksun bırakılması, düşük konumda olan bu grup üyelerinin dışlanması, haklarını kullanmalarının ve toplum içindeki konumlarının iyileştirilmelerinin engellenmesi olarak anlaşılmaktadır(Türkkahraman ve Şahin, 2010, s. 49). Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmenin ilk

maddesinde ayrımcılık şu şekilde tanımlanmıştır (Birleşmiş Milletler Genel Kurul'unun 21Aralık 1965 tarihli, 2106A sayılı kararı):

“Sözleşmedeki ırk ayrımcılığı terimi siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel veya kamusal yaşamın herhangi bir alanında, insan hakları ve temel özgürlüklerin eşit ölçüde tanınmasını, uygulamasını, bu hak ve özgürlüklerden yararlanmasını ortadan kaldırmak veya zayıflatmak amacına veya etkisine yönelik ırk, renk, soy ya da ulusal veya etnik kökene dayalı her türlü ayırım, dışlama, kısıtlama ya da tercih anlamındadır.”

Hukuksal metinlere bakıldığında ise ayrımcılık, ilk kez 1878 yılında Anglosakson hukukunda ve bir mahkeme kararında telaffuz edilmiştir. Genel anlamda, bireyin bir gruba mensup olması veya niteliği nedeniyle diğerlerine nazaran farklı davranışlara maruz kalması ve de mağdur edilmesi ‘ayrımcılık’ olarak tanımlanmıştır(Altun, 2010, s. 3). Yani hukuksal yaklaşıma göre ayrımcılık, insanların bir nevi cinsiyet, dil, din, ırk ya da etnik köken gibi nedenlerden kaynaklı farklı muamelelerle karşı karşıya kalma durumudur. Ayrımcılık ile ilgili değinilmesi gereken farklı bir görüşe göre ise, hizmetlerin dağılımında ve kültürel tanımlama da ayrımcılığa neden olmaktadır. Bu görüşe göre, hizmetlerin dağılımında ne kadar eşitlikçi davranılmaya çalışılırsa çalışılsın ayrımcı sonuçlar doğuran bir uygulama söz konusu olmaktadır. Örneğin; Sağlık hizmetlerinden toplum içindeki tüm bireyler eşit şekilde faydalanabilir; ancak bu hizmetin bedelini ödemeyen bu hizmetlerden faydalanamayacağından dolayı bir grup açısından bu hizmetten faydalanmak mümkün olmamaktadır(Tanay, 2012, s. 38). Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, bir toplumsal yapı içinde ayrılıkçılığın olabilmesi için öncelikle ana toplumsal kitleden farklı özelliklere sahip grupların bulunması ve bu gruplara karşı hâkim grubun ayrımcılık boyutunda bir politika izlemesi gerekmektedir. Olası ayrımcılık nedenlerini soyutlayarak sınıflandırmak gerekirse, bunların bir bölümü renk, cinsiyet gibi doğal özelliklerken diğer bölümü ise ulusal köken, siyasi görüş ve din gibi doğmakla içine girilen ve içinde yaşanan, dolayısıyla edinilmiş nitelikler olduğu görülmektedir(Altun, 2010, 5-6).

Uluslararası alanda ayrımcılık ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde öncelikle Birleşmiş Milletlerin yapmış olduğu çalışmalar dikkat çekmektedir. 1948 yılında BM tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin başlangıç kısmının 1. maddesinde ‘tüm insanların özgür; onur ve haklar bakımından eşit olarak doğduğu’ ifade edilmektedir. Aynı bildirgenin ikinci maddesinde ise ‘herkes ırk, renk,

cinsiyet, dil, din, ulusal ve toplumsal köken ya da benzeri başka bir statü gibi herhangi bir ayırım gözetilmeksizin tüm hak ve özgürlüklere sahiptir' ifadesi vurgulanmaktadır(Altun, 2010, s. 15). Ayrımcılığın ortadan kaldırılması gerektiği inancı BM sisteminin yazılı kaynaklarının temelini oluşturmaktadır. 26.06.1945 tarihinde imzalanan BM antlaşmasının 1. maddesi, örgütün amaçlarından birinin 'insan hakları ve temel hakların herkes için ırk, cinsiyet, dil ya da din farkı gözetmeksizin geliştirilmesi' olduğunu belirtir(Demir, 2007, s. 73). Ayrımcılık ile uluslararası alanda yapılan çalışmalardan bir diğeri ise 1989 tarihli İnsan Hakları Komitesinin ayrımcılık başlığı taşıyan 18 numaralı genel yorumudur. Genel yorumda, yasalar önünde eşitliğin ve hiçbir ayırım gözetmeksizin herkesin yasalarca eşit derecede korunmasının insan haklarının korunmasıyla ilgili temel ve genel prensip olduğu vurgulanmıştır. Komite ayrıca, ayrımcılık ile 'dışlama, kısıtlama veya ırk, renk, cinsiyet, dil, din, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum, siyasi ve diğer görüşlere dayalı olarak gerçekleştirilen ve bütün hak ve özgürlüklerin herkes tarafından tanınmasını ve kullanılmasını engelleyecek veya tanınmasını ve kullanılmasını sınırlandıracak ayrımcılığı' kastetmektedir(Tanay, 2012, s. 71). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadına göre, ayrımcılığın gerçekleşmesi için şu dört unsurun bulunması gerekmektedir (Yücel, 2015, s. 20-21);

- Farklı muamelelerin varlığı
- Karşılaştırılabilir bir kişi veya grupla karşılaştırıldığında daha az lehte muamele görmüş olması
- Objektif ve haklı nedenlerin olmaması
- Amaç ve kullanılan araç arasındaki ölçülülük

Sadece Latin Amerika'da değil dünyada sömürgecilik adı altında yönetilen ve devamında bağımsızlıklarını kazanan pek çok ülke, sömürgecilik yönetimi sonrası ülkelerin bünyesinde bulundurduğu farklı gruplar arasında yaşanan huzursuzluk ortamıyla karşı karşıya kalmışlardır. Bundan kaynaklı olarak ise devletlerin geçmişten gelen olumsuzlukları, gelecek nesillere kronikleşecek bir hal alarak kötü bir miras olarak kalabilmektedir. Kolombiya'da da buna benzer durum sömürge yönetimi sonrası dönemde, öncelikle 1900'lerin başında Bin Gün Savaşları (Gueria de los Mil Dias – The War of the Thousand Day) adı altında, daha sonra ise 1940'ların sonunda La Violencia dönemiyle ve son olarak ise 1960'larda başlayıp günümüze kadar gelen çatışma

döneminde karşımıza çıkmaktadır. Kısaca, devletlerin geçmişten gelen sosyal, ekonomik, siyasal alanlardaki mirasları gelecek dönemlerde de istikrarsızlık ve sonucunda çatışmacı hareketleri başlatma açısından etki yapabilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YARIM ASIRDIR DEVAM EDEN ÇATIŞMA SÜRECİ ve GÜNÜMÜZDEKİ KOLOMBİYA

Kolombiya, gerek bulunduğu coğrafi konum itibariyle gerekse geçmişinde yaşanan sömürgecilik gibi dönemlerden bu zamana kadar gelen miras nedeniyle dikkatleri üzerine çeken bir ülke konumunda bulunmaktadır. Geçmişten taşıdığı izler, ülkenin siyasi ve sosyal yapısının oluşmasında en önemli etken olarak ön plana çıkmaktadır. 1500'li yıllarda sömürge imparatorluklarıyla ön plana çıkan ülke 20. yüzyılda ise soğuk savaşın etkisi altında geçen dönemde vekâlet savaşları boyunca da dikkatleri üzerine çekmiştir. Bununla bağlantı olan ve bu bölüm içerisinde ayrıntılı olarak değinilecek olan FARC da yine bu geçmiş dönemden miras kalma yapı üzerine ortaya çıkmış bir terör örgütü oluşumdur. Ayrıca, bu bölüm içerisinde değinilecek diğer bir konu ise, Kolombiya'da yıllarca üst seviyede yaşanan çatışma dönemi 1990'lı yıllara geldiğinde yapılan anayasal değişimlerle kısa bir sürede olsa da ılımlı bir havaya bürünmesidir. Daha önce yapılan hatalardan ders çıkarılarak gerçekleştirilen bu yasal çalışmalar günümüzdeki barış görüşmelerine ışık olması bakımından önem arz etmektedir.

1. Latin Amerika Kıtasının Özellikleri, Tarihsel ve Siyasal Yapısı

Kolombiya'da yarım yüzyıldan fazla süredir devam eden iç savaşı daha iyi analiz edebilmek adına, dünyadaki diğer iç savaşlara benzer şekilde, uluslararası sistem içinde özellikle bölge devletleriyle çeşitli bağlantıları bulunduğu için Latin Amerika bölgesinin tarihsel, ekonomik ve toplumsal yapısına ana hatlarıyla değinmek ve ortak noktalarını açıklamak gerekmektedir.

Latin Amerika, Batı yarımkürenin İspanyolca ve Portekizce konuşulan alanlarını, yani Orta ve Güney Amerika'nın büyük bir bölümünü içerisine alan bir bölgedir. 1542 yılında İspanyollar tarafından bölgenin kolonileştirilmesinden önce, Kızılderililer bölgenin yerlileri olarak hayatlarını devam ettirmekteydi. 1600'li yıllarda ise yaklaşık 20 milyon kişi Avrupa'dan bu bölgelere göç ettirilmiştir. 1823 yılında ise, İspanya'nın bölgedeki nüfuzunu kendi ellerine geçirmek isteyen Avrupa devletleri ve bunu engellemek isteyen Amerika Birleşik Devletleri(ABD) arasında gerilimin

artmasıyla birlikte ABD, Monroe Doktrini yayınlayarak kıta dışında yer alan ülkelerin bölgeye müdahalelerini engelleyerek kendisinin hâkimiyet alanının genişletmeyi hedeflemiştir. Bu politikanın sonucunda ise, Avrupa devletleri ise Amerika kıtasına gitmemeye başladılar. 19. yy. boyunca ise ABD, Monroe Doktrini kapsamında bölgede aktif rol oynamıştır. Bu yüzyıl içerisinde Roosevelt'in, Monroe Doktrininden esinlenerek ortaya koyduğu 'Roosevelt Corollary' ve bu siyasete bağlı oluşan 'big stick'(zora dayalı siyasi güç) politikasıyla ABD, başta Kolombiya olmak üzere birçok bölge ülkesine müdahalede bulunmuştur. Takip eden yıllarda, ABD'nin bölgedeki etkisi hem II. Dünya Savaşı hem de Soğuk Savaş boyunca yoğun şekilde devam etmiştir(Yılmaz, 2012, s. 3).

Yüzyıllardır birçok farklı devlet tarafından dönemsel çıkarlar uğruna çatışmaların, sömürgelerin, mücadelelerin yaşandığı ve bu mücadelelerin bugün dahi devam ettiği Latin Amerika bölgesi, ortak özelliklere sahip birçok farklı devleti barındırmaktadır. Tarihsel olarak bakıldığında, bölge ülkelerinin ortak paydada birleştiği en büyük özellikleri İspanyol sömürgeciliği şemsiyesi altındaki ortak geçmişleri olarak görülmektedir. Her ne kadar geçmiş yüzyıllarda yaşanan bu sömürge durumu bugün kâğıt üzerinde ortadan kalkmış gibi görünse de, ilerleyen başlıklarda Kolombiya örneğinde çok daha ayrıntılı biçimde değinilecek olan, bu kötü mirasın etkileri bugüne kadar devam etmiştir. Latin Amerika ülkelerinin bu konuyla bağlantılı diğer ortak noktası ise, çoğu bölge ülkesinin 20. yüzyıl boyunca uzun süreli askeri diktatörlükler ve gerilla savaşları dâhil sorunlu iç politikalara sahip olmasıdır. Bölge ülkelerinin diğer ortak noktası ise, 1980'li yıllardan bugüne kadar uzanan neo-liberal siyasilerin eşliğinde 'demokratikleşme' süreci ve 1990'ların ikinci yarısından itibaren halkçı sol hükümetlere yöneliştir(Özbudun, 2012, s. 17). Soğuk savaş'ın bittiği yıllara denk gelen bu dönem içerisinde ABD, bölge ülkelerinin çoğunda neo-liberal ekonomi politikalarını uygulama eğilimi olan muhafazakar hükümetlerle işbirliği içerisinde olarak kendi hakimiyetini artırma yoluna gitmiştir(Afat, 2010, s. 824). Bölge ülkelerinin diğer bir ortak noktası ise demografik yapıda görülmektedir. Daha öncede bahsedildiği üzere, bugünkü nüfusu oluşturan topluluğun büyük kısmı sömürge döneminde ortaya çıkmıştır. Sömürge dönemimde, milyonlarca yerlinin İspanyol sömürgecileri tarafından öldürülmesi nedeniyle ortaya çıkan iş gücü açığı Afrika'daki İngiliz-Fransız sömürgelerinden getirilen kölelerin yerleştirilmesiyle bugünkü nüfus yapısının temelleri atılmıştır(Topal, 2007, s. 26). Daha yakın tarihe gelindiğinde karşılaşılan diğer bir ortak nokta ise, uygulanan liberal politikalar sonucunda ortaya

çıkan sosyal yıkım, işsizlik, yoksulluk ve dışlanma konularıdır. Bölge ülkelerinde, neo liberal politikalar sonucunda ortaya çıkan bu sorunlara karşı olarak sosyal sınıfların tepkileri ortaya çıkmaktadır. Örneğin; Kolombiya'daki köylülerin göstermiş olduğu tepkilerin benzeri yaklaşık aynı dönemlerde Peru ve Meksika'da da görülmüştür(Çoban, 2003, Şubat 22).

Latin Amerika ülkelerinin, şu ana kadar bahsedilen tüm ortak ekonomik, siyasi, kültürel ve demografik yapıların sonucunda ortaya çıkan ve bu çalışmanın da temel konusunu oluşturan diğer bir ortak noktası ise gerilla hareketleridir. Bölge ülkelerindeki gerilla hareketi oluşumu özellikle 1959 yılında Küba Devrimiyle dikkatleri çekmiştir; fakat bu olayın etkisinden çok daha uzun zaman önce, birçok Latin Amerika ülkesinde komünist gruplar, gerilla savaşlarını örgütlemiş ve silahlı halk mücadelesini desteklemiştir(Pomeroy, 1978, s. 331). Konunun daha anlaşılır olabilmesi için örnekle açıklamak gerekirse, ilerleyen konularda ayrı bir başlık olarak daha ayrıntılı şekilde incelenecek olan, 1940'lı yılların Kolombiya'sına ve bakmak gerekmektedir. 1946 yılında Kolombiya'da La Violencia diye bilinen dönem yüz binlerce insanın hayatını kaybetmesi, işkenceye maruz kalması ve topraklarından ayrılmak zorunda bırakılmasına yol açmıştır. Bu dönemde yerli halkı örgütleyen ve yardım eden sol düşünceye sahip olan Marksist-Leninist örgütlerdir.

Latin Amerika genelinde gözlemlenen ve bu çalışmanın da konusuyla alakalı olan diğer bir ortak nokta ise, bölgede gerçekleştirilen devrimlerin özüdür. Hem Kolombiya'da hem diğer bölge ülkelerinde gerçekleştirilen devrimlerin özellikleri incelendiğinde hepsinde yer alan ortak gerekçe, emperyalizme, burjuvaya ve toprak sahibi oligarşilere karşı ortaya çıkmasıdır. Dolayısıyla, bu bölgedeki devrimler, ulusal bağımsızlık, oligarşiden kurtulmak, ekonomik ve siyasal gelişmeyi tamamlamak üzere sosyalist bir yola girmek adına birer mücadele örneği taşımaktadır(Pomeroy, 1978, s. 345).

2. Kolombiya

Şekil 1. Kolombiya Haritası (Kaynak: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/co.html>)

Kolombiya, doğusunda Venezüella, güneydoğusunda Brezilya, güneyinde Peru, güneybatısında Ekvador ile komşu olan, Pasifik okyanusu ve Karayip denizi kıyısında yer alan 13 farklı Güney Amerika ülkesinden birisidir (Dinleyici, 2007, s. 515). 1.1 milyon kilometrekare bölgeye sahip olan Kolombiya, Güney Amerika kıtasının Kuzeybatı bölgesinde yer almaktadır. Ayrıca bölgede Karayipler ve Pasifik okyanusunun her ikisine de sahili olan tek ülke olması açısından da önemli bir konuma sahiptir (Bal ve Özeren, 2009, s. 75). Bu özelliklerinin yanında Kolombiya’da ormanlık alanların fazla olması suç işleyen kesimlerin bu bölgelerde silahlı kuvvetlerden saklanmasına ve kokain tarımının yapılmasına imkan tanınması bakımından ülkenin coğrafi olarak dezavantajlı bir konumda olduğunun göstergesidir. Ülkenin dağlık olan yapısı, nüfusun kontrol edilemeyecek şekilde farklı bölgelere yayılmasına ve bu nedenle de devlet otoritesinin bu alanlara tam anlamıyla ulaşamamasına neden olmaktadır.

Kolombiya’nın demografik yapısına bakıldığında, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulunun 2015 yılının Aralık ayında yayınlamış olduğu bilgilere göre 47.151.000

kişidir(Latin Amerika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi, 2016, Ocak). Ülke nüfusu genel manada bakıldığında üç ana ırk grubundan oluşmaktadır. Bu gruplar; yerliler, siyahlar ve beyazlardır. Daha derinlemesine incelendiğinde ise, nüfusun %58'ini mestizolar, %20'sini beyazlar, %14'ünü beyaz-siyah melezler(mulatto), %4'ünü siyahlar, %3'ünü siyah-yerli melezler(zambos) ve geri kalan küçük kesim ise yerlilere aittir(Bal ve Özeren, 2009, s. 79). Kolombiya'da 12 dil ailesine mensup 87 yerli halk yaşamaktadır ve ülkedeki tahmini yerli halk nüfusu 1,2-1,4 milyon civarı olduğu düşünülmektedir(Özbudun, 2012, s. 40). Kısaca, Kolombiya'nın günümüzdeki sosyal tabakalaşmaya dayalı yapısı, ülkenin sömürgeciliğe dayalı geçmişinden kaynaklı bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Kolombiya'nın şehirleşme oranına bakıldığında, bölge ülkelerine kıyasla daha yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Şehirleşme oranı, 1938-1973 yılları arasında %30'dan %90'lar seviyesine kadar yükselmiştir ve bu hızlı artışın en büyük nedeni, kırsal alandan kentlere doğru yoğun göçlerin olmasıdır(Bal ve Özeren, 2009, s. 83).

Ekonomik bakımdan incelendiğinde Kolombiya, kahve, muz, mısır ve tütün olmak üzere tarım ürünleri, çeşitli madenler, petrol ve doğalgaz ihracatına dayanan gelir kaynaklarına sahiptir. Özellikle 1990 sonrası döneme denk gelen tarihte küreselleşmenin de etkisiyle, Kolombiya'nın enerji kaynakları ile tarımsal ürünlerinin uluslararası piyasalardaki yerinin önemi artmıştır. Bunun neticesinde, 1990 sonrasında tek başına küresel güç olarak kalan ABD açısından taşıdığı önem daha da artmıştır ve böylece ABD, Kolombiya ile gerek ekonomik ve sosyal gerekse askeri birçok alanda dolaylı ve doğrudan daha fazla iletişim halinde olmuştur. Ekonomik anlamda diğer bir önemli nokta ise, yaprakları kokain gibi son derece pahalı bir uyuşturucu maddenin yapımında kullanılan koka bitkisinin en çok yetiştirilen ülkelerden birinin Kolombiya olması, Kolombiya açısından ekonomik değer taşımasının yanında ülkenin içinde bulunduğu çatışma ortamının sebeplerinden birisi olması bakımından önemlidir. Kolombiya'da üretilen koka yaprağı üretimi dünyadaki tüm üretimlerin %68'ini temsil ederken bu miktarın %90'ı ise Meksika üzerinden ABD'ye satılmaktadır(Afat, 2010, s. 829).

Kolombiya'nın idari ve siyasi yapısına bakıldığında, kendisine özgü bir yapısı olduğu anlaşılmaktadır. Kolombiya anayasasında kuvvetler ayrılığı ilkesi belirtilmiş ve üniter devlet yapılanmasının olduğu vurgulanmıştır. Ancak parlamentonun çift meclisli yapısı ve eyalet biçiminde olan 32 farklı departmana verilen geniş yetkiler federal bir yönetim özelliğine sahip bir görünüm vermektedir. Kolombiya başkanlık sistemiyle

yönetilmektedir ve meclisin idari yapısı, çift meclisli Cumhuriyet Kongresinden oluşmaktadır. Bu kongre, Cumhuriyet Senatosu ve Temsilciler Meclisi olarak iki kısma ayrılmış durumdadır. Yürütme ise, cumhurbaşkanı, kabine bakanları ve idari kurumların yöneticilerinden oluşmaktadır. İdari yapıya bakıldığında, Kolombiya'da 32 farklı departmandan oluşan, her birinin başında cumhurbaşkanına bağlı olan ve cumhurbaşkanı tarafından atanan valilerin yer aldığı eyalet sistemi vardır(Arslan, 2015, s. 283-288).

Kolombiya hakkındaki genel bilgilere değindikten sonra, ülkenin yıllardır içerisinde bulunduğu çatışma sürecinin anlaşılması açısından en önemli konu ülkenin tarihsel geçmişidir. Çünkü Kolombiya bugün geçmişten kalan olumsuz mirasın izleri üzerine gelişen çatışma sürecini yaşamaktadır. Kolombiya tarihinin kritik olarak dönüm noktası 1525 yılıdır çünkü bu zamana kadar bölgede yaşayan yerel halkların birbirlerinden izole şekilde yaşamlarını devam ettirdiği gözlemlenmiştir. Ancak 1499 yılında İspanyolların işgaline uğraması ve devamındaki çatışmalar neticesinde 1525 yılında İspanyollar tarafından kolonileştirilmiştir. 19. yüzyıl başına kadar İspanyol kolonisi olarak kalan Kolombiya, 1819'da bağımsızlığını kazanmıştır ve bugünkü Kolombiya, Ekvador, Panama ve Venezüella topraklarını içine alan Büyük Kolombiya kurulmuştur.

1829-1830'da Venezüella ve Ekvador'un Büyük Kolombiya birliğinden ayrılmasıyla birlikte ülkenin adı Yeni Granada adını almıştır ve 1863 yılında ise ülkenin ismi bugün kullanılan Kolombiya olarak değiştirilmiştir(Arslan, 2015, s. 268-271). 1830'da Kolombiya, Panama, Ekvador ve Venezüella'nın ayrılmasını takip eden süreçte eski borçlar ülkelerin nüfuslarıyla orantılı olacak şekilde paylaştırılmıştır ve bundan en fazla etkilenen ülke nüfusu en çok olan Kolombiya olmuştur. Kolombiya tam 110 yıl boyunca kendi payına düşen borcu ödeme krizine girmiştir(Arslan, 2015, s. 297). Bu süreci takip eden yıllar, bugün Kolombiya'da yaşanan çatışmalarının temelini oluşturmaktadır çünkü bağımsızlığın kazanılmasının hemen ardından 1849 yılında, bugün dahi devam etmekte olan, Liberal ve Muhafazakâr parti olmak üzere iki temel parti ortaya çıkmıştır. Liberaller ülkede federal yapının kurulmasını ve kilisenin devletin siyasi, bürokratik kademelerinden uzaklaştırılması gerektiğini savunurken muhafazakârlar ise, üniter yapıda ve kilisenin geleneksel gücünün devam ettirilmesini destekledikleri için görüş ayrılığı içinde olmuşlardır(Arslan, 2015, s. 268-271). İki grup arasında ortaya çıkan diğer bir farklılık durumu ise, liberal kanat serbest ticaret yoluyla iktisadi tekellerin kırılması, sömürgeciliğe karşı modern ulusun inşası gibi konuları

savunurken tüccar, üretici kesim ve küçük toprak sahiplerinin desteklerini almışlardır. Buna karşılık muhafazakâr kesim ise, sömürge dönemi kurumları överek otoriter ve totaliter bir yönetimin devam etmesi gerektiğini savunmuşlardır ve zengin toprak sahiplerinin desteğini almışlardır(Çınar ve Avcı, 2016, s. 218).

Ortaya çıkan siyasi gruplar arasındaki en temel manadaki görüş ayrılıkları, rekabeti ortaya çıkarmış olup üstünlüğü ele geçiren taraf kendi politikalarını savunmuş ve bu politikalar neticesinde ise toplumdaki gerginlik dönem dönem artmıştır ve 20. yüzyıl boyunca yaşanacak çatışmalar sonunda yüz binlerce insanın yaşamını etkileyecek sürecin temelleri atılmıştır. Bu kutuplaşmaların sonucunda ortaya çıkan savaş durumunun en vahimlerinden biri şüphesiz 1899 yılında başlayan ve üç yıl boyunca süren ‘Bin Gün Savaşı’ olarak bilinen dönemdir. Bu savaş sonucunda toplamda yüz binden fazla kişinin etkilenmesinin yanında taraflar arasındaki uçurum daha da artarak kin durumu oluşmuştur. Bin Gün Savaşlarını takip eden süreçte ise, 1946 yılındaki Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde başlayacak olan ve ‘La Violencia’ olarak adlandırılan diğer bir şiddet dönemine kadar taraflar arasında göreceli olarak barış durumu hâkim olmuştur. Kolombiya tarihi açısından bu dönemin önemli diğer bir olayı ise, 1903 yılında stratejik konuma sahip olan Panama’nın ABD kışkırtmasıyla bağımsızlığını ilan etmesidir(Arslan, 2015, s. 268-271).

3. Kolombiya’da Yaşanan Çatışma Süreci

Kolombiya’da yarım asrı geçen süredir yaşanmakta olan çatışma durumu, Batı yarımküredeki en uzun süreli çatışma süreci olarak dikkat çekmektedir. Kolombiya’daki çatışma durumunun bu kadar uzun süre devam etmesinin altında yatan neden silahlı çatışmayı kullanan ve ulusal karmaşadan çıkar sağlama hedefinde olan siyasi ve ekonomik elitlerdir(Ramirez, 2015, s. 99). Kolombiya sorununun dikkat çekmesinin nedeni uzun süredir devam etmesinden ziyade, çatışma içerisinde yer alan gruplardan bazılarının asker kökenli olmayan kişilerden oluşması, çocuk yaştaki kişilerin şiddet çıkmazının içerisinde kalması, kadın merkezli cinsel istismarın had safhaya ulaşması gibi çoğaltılabilecek insani olaylar nedeniyle dikkat çekmektedir(Çınar ve Avcı, 2016, s. 215).

Kolombiya’da günümüze kadar devam eden olayları incelerken 3 ana bölümde incelemenin konunun kökenlerinin anlaşılabilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu dönemler, ilk olarak, bugünkü yaşanan olaylara zemin hazırladığı gerekçesiyle 1800’lerden başlayarak 1940 dönemine kadar gelen dönemdir. İkinci olarak ele alınması

gereken bölüm ise, sonucunda yüz binlerce insanın etkilendiği ‘La Violencia’ yani şiddet dönemi olarak bilinen dönem gelmektedir. Son olarak ise, 1950’li yıllardan başlayarak FARC terör örgütünün de ortaya çıkmasını içerecek şekilde günümüze kadar gelen dönemdir.

Günümüz Kolombiya’ında yaşanan olayların başlangıcı her ne kadar FARC terör örgütünün ortaya çıkmasıyla bağdaştırılsa da derinlemesine incelendiğinde, yaşanan olumsuzlukların kökeni 1800’lere kadar uzanmaktadır. Genel çerçeveden bakıldığında, Kolombiya’nın sömürgecilik geçmişi ülkenin ilerleyen yıllarda içerisine gireceği olumsuz durumun temellerini atmıştır. Çünkü sömürgecilik her ne kadar uzun yıllar önce ortadan kalkmış olsa da gerçekleştiği coğrafyada uzun yıllardır etkisi devam etmektedir. İspanyol sömürüsü ülkenin toplumsal dokusunu, farklı kimliklerden oluşan etnik-kültürel yapısının uzlaşmacı birliğinden çatışmacı birlikteliğine dönüştürülmesine neden olmuştur ki bu sonuç sömürgeciliğin en önemli amacı olan toplumsal kimliklerin ayrıştırılması ve toplumun üyelerinin birbirlerine düşman olmaları amacını göstermektedir(Çınar ve Avcı, 2016, s. 221-231). Bu dönemde başlayan olaylar kimi zaman etkilerinin arttırarak günümüze kadar devam etmiştir. Büyük Kolombiya’nın 1830 yılında parçalanmasının sonucunda, Kolombiya, Ekvador ve Venezüella bağımsızlıklarını kazanarak ayrı birer devlet oldular. 1940’lı yıllarda başlayacak olan şiddet döneminin temellerini atacak olayların başlangıcı da bu ayrılmalar ile atılmıştır çünkü ilk kez 1830’lu yıllarda sol parti ve muhafazakâr parti gibi farklılaşmalar ortaya çıkmıştır. 19. yüzyılın geri kalan bölümünde ise, solcular ve muhafazakârlar arasında baş gösteren çatışmalar 1899-1903 yılları arasında yaşanan ve o tarihe kadar gerçekleşen en kanlı iç savaşa neden olmuştur. Bu dönemde 120.000 kişi hayatını kaybetmiştir(Dinleyici, 2007, s. 515). 1920-1930 tarihlerinde Kolombiya’daki bölgesel şiddet hareketlerine bakıldığında ise, bu dönemdeki olayların köylü mücadeleleri şeklinde başladığı görülmektedir. Bu dönemde köylüler ve diğer yerli gruplar, kahve yetiştiricilerinin ve arazi sahiplerinin sunduğu zor çalışma koşullarına karşı koymak adına bir araya gelerek mücadele etme yolunu tercih etmişlerdir(Bal ve Özeren, 2009, s. 323). 1930’lı yıllardaki Kolombiya’nın siyasi yapısı da ülke içindeki huzursuzluk ortamının nedenleri arasında sayılabilir. Bu dönemde sol düşünceye sahip hükümetin iktidarda olduğu ve başkanlığa ise Enrique Olaya Herrera getirilmiştir ve bu dönemde hükümet işçi sendikalarına destek olmuştur. 1945-1946 yıllarında devlet başkanı olarak görev yapan Alberto Lleras Camargo ise, solcu ve muhafazakar tarafları bir araya getirerek ulusal birlik siyasetini amaçlamışına rağmen, toplumda giderek artan

Marksist avukat Jorge Eliecer Coaiton'ın etkisiyle Camargo hükümetine karşı radikalleşen sol kanatın muhalefetine yol açmıştır(Dinleyici, 2007, s. 516).

İkinci grup olarak incelenmesi gereken dönem olan 1930-1950 yılları arasında ise gerçekleşen mücadelelerin çoğunda, aktörler yine yerli-köylülerin başı çektiği toprak mücadeleleri biçiminde devam etmiştir. Ancak daha önceki mücadelelerden farklı olarak, devinimler artan ölçüde modernleştirici ve entegrasyonalist projeler çevresinde eklemlenmiş ve sendika, parti, hükümet gibi ulusal aktörlerin önderliğinde geçmiştir(Özbudun, 2012, s. 92). Bu süreçte kültürel unsurlar korunup yüceltilse dahi buradaki asıl hedef 'etnik' bir siyasetin gelişmesinden çok yerli köylülerin sıradan köylülere dönüştürülmesi olmuştur. Yerlerinde edilen köylülerin, hayat şartlarının zor olduğu dağlık ve kırsal bölgelere göç etmeye zorlanmaları kırsal alanın yapısında önemli değişiklikler olmasına yol açmıştır. Bu süreçte köylülerin oluşturma sürecinde oldukları kendi savunma birlikleri, topraklarından şiddet kullanılarak çıkarılmalarının da etkisiyle daha fazla destek bularak güçlenmiştir. Bu dönemde mücadele eden gruplar, kendileri için önemli bir destek sağlamış ve coğrafi olarak da birçok önemli yerleri hâkimiyet altına almayı başarmıştır(Bal ve Özeren, 2009, s. 324). 9 Nisan 1948 tarihinde, popülist lider Jorge Eliecer Coaiton'ın suikasta uğraması sonucunda çatışmalar en üst seviyeye çıkmış ve neticesinde 1500 kişi hayatını kaybetmiştir. Aynı yıl içinde, birleşmiş bir liberal cepheye karşı başarılı olamayacağını anlayan muhafazakârlar, kendi iktidarlarının devamını sağlayabilmek adına şiddete yönelmişler ve bunun sonucunda da rakiplerinin çekilmesiyle 1950 seçimlerine tek aday olarak giren Gomez başkan olmuştur. Ancak buradaki asıl olay, bu sürecin sonucunda köylülerin de içerisinde yer aldığı liberal ve muhafazakârlar arasında gerilla mücadelelerinin başlamasıdır. Muhafazakârlar toprak sahiplerini yanlarına alarak kırsal bölgelerde liberallere karşı yoğun baskı oluşturmuşlardır. Bu baskılara karşı ise, çiftçi grupları silahlanma yoluna gitmişler ve sonucunda düzensiz, yarı-militer gruplar ortaya çıkmıştır(Arslan, 2015, s. 272). Bu gelişmelerle birlikte, Kolombiya'da öncelikle siyasi merkezli olmak üzere farklı şiddet olayları yaşanmıştır ve uzun yıllar devam edecek istikrarsızlık dönemi başlamıştır.

1950'lerden itibaren Kolombiya besin fiyatlarını düşük tutabilmek, sanayi ücretlerinin yükselmesini önlemek, hayat pahalılığından kaynaklanan toplumsal gerilimlerin önüne geçmek, enflasyonu kontrol edebilmek adına sınırlarını diğer Latin Amerika hükümetlerinin yaptığı gibi ithal tarım ürünlerine açmak durumunda kalmıştır. Sınırların ithal ürünlere açılması sonucunda ise, zaten bulundukları durumdan hoşnut

olmayan küçük yerli üreticinin bitmesi anlamına gelen durum ortaya çıkmıştır(Özbudun, 2012, s. 92) . Bu gelişmenin yanında, üretici konumunda olan yerli köylüleri hoşnut etmeyen diğer bir durum ise, 1950’lerde sadece Kolombiya’da değil bütün Latin Amerika ülkelerinde yürürlüğe koyulan eski toprak mülkiyeti elitlerin öncülüğünde yürütülmesi konusu olmuştur(Özbudun, 2012, s. 14). Ekonomik sorunların sonucunda ortaya çıkan bu hoşnutsuzluk durumları neticesinde ise ilerleyen dönemde gerilla hareketi adını alacak olan köylü örgütlenmeleri oluşmaya başlamıştır. Köylü örgütlenmesinin başlangıçtaki amacı, ulusal bütünleşmeyi yerlileri köylüleştirerek gerçekleştirmektir. Marquetali köylülerinin öncülüğünde başlayan direnme hareketleriyle ortaya çıkan gerilla savaşı, Kolombiya gerilla savaşı tarihinde yeni bir aşama olarak nitelendirilebilir. Bu oluşum önemli özellikleri bünyesinde barındırmaktadır. İlk olarak, gerilla hareketinin ortaya çıktığı dönemdeki düşüncesini oluşturan ‘düşmanın silahlı saldırısına karşı köylerde gerilla direnişine ve silahlı mücadeleye başvurmakla yetinilmemeli, şartlar olgunlaşır olgunlaşmaz şehirlerde ve işçi bölgelerinde de silahlı mücadeleye başvurulmalıdır.’ düşüncesi bu oluşumun uzun vadedeki planlarını ve izleyeceği yolu açıkça göstermektedir. Yine gerilla hareketinin ortaya çıkma aşamasındaki kendisine referans aldığı diğer bir düşünce ise, ‘Devlet otoritelerinin ve toprak ağalarının uşaklarına yem olmak istemiyorsak köylüleri de eyleme sokmalıyız.’(Pomeroy, 1978, s.363).⁴ Gerilla hareketinin ilk döneminde savunulan her iki düşünce yapısı incelendiğinde, bu oluşumun kısa ve uzun vadedeki amaçlarını ve takip edeceği yolu görmek mümkündür. Kısa dönemde kendi bölgelerinde hâkimiyet alanı oluşturmak hedeflenmekle birlikte uzun dönemde ise hedeflerinin çok daha geniş bölgelerde ve daha ses getirici eylemler olduğu anlaşılabılır. Bundan dolayıdır ki, 1990’lar ve 2000’lerin başında daha geniş çapta terörizm olaylarına imza atmışlardır.

Kolombiya’daki terör olaylarının bugünkü halini alması konusunda değinilen tüm nedenlerin temelde farklı bir gerekçesi bulunmaktadır. Terör faaliyetlerinin ortaya çıktığı bölgelerin, ülkelerin ortak özelliği genelde ekonomik sorunların yaşanması, demokratik yolların kabul görmemesi ve devlet yapılanmasının zayıf olmasıdır. Kolombiya’da da bu olumsuz özelliklerin var olması çatışma sürecinin yıllarca devam

⁴ Mao Tse-Tung’un ‘Uzatılmış Savaş Stratejileri’ ilkelerine göre şekillenen bu hareket, karşı kuvvetin çatışmanın ilk başındaki hedefine ulaşamaması ve uzun süren savaşın ekonomik ve siyasi baskısı altında zor duruma düşmesi sonucunda karşı hakim gücü halk arasında nefret duyulan bir konuma getirmeyi hedeflenmektedir. Aynı zamanda bu oluşum, direniş kuvvetlerinin sürekli güçlenerek, hakim kuvvetlere karşı direnç gösterecek düzenli bir ordu kurma hedefindedir (Tse-Tung, 1961, s. 20).

etmesine neden olmuştur. Tıpkı 1900'lerin başında yaşanan olayların başlangıç aşamasında olduğu gibi, 1950'lere gelindiğinde benzer siyasi temelli gerilim durumu tekrar baş göstermiş ve Kolombiya tarihinin en kanlı dönemi olan 'şiddet dönemi' ortaya çıkmıştır.

3.1. 'La Violencia' Dönemi

Kolombiya, diğer dönemlerle kıyaslandığında 20. yüzyılın ilk yarısını göreceli olarak daha sakin ve barış ortamı içerisinde geçirmiştir. Bu dönem içerisinde, sadece ilk birkaç yılı kapsayan Bin Gün Savaşı adı verilen iç savaşın dışın da ülkede istikrar hâkimdi. Fakat II. Dünya Savaşı yıllarında ülkedeki kutuplaşmalar belirgin hal almaya başlamıştı. 1946 yılındaki seçimlerinde ortak aday üzerinde uzlaşamayan liberallerin seçimi muhafazakâr parti adayı olan Perez'e kaybetmesiyle Kolombiya'daki huzursuzluk ortamı oluşmuştur. Çünkü Perez hükümeti, 1950 yılında yapılması planlanan seçimleri kaybedecekleri düşüncesiyle polis ve orduyu kullanarak liberaller üzerinde baskı oluşturma yolunu izlemişlerdir. Bunun karşılığında liberal partinin en güçlü adayı konumunda olan Gaita ise, işçi ve çiftçi kesimi ayaklandırma yolunu tercih etmiştir(Arslan, 2015, s. 328). Bunun yanında Gaita, ülkedeki oligarşik yapıyı eleştirmiş ve toplumsal adaleti sağlamaya yönelik toprak reformu gibi değişim çağrılarında bulunmuştur(Afat, 2010, s. 831). 1950'li yıllara yaklaşıırken Liberal partinin sosyal demokrat-sosyal liberal çizgideki lideri olan ve 1950 yılında yapılması planlanan devlet başkanlığı seçimlerini kesin olarak kazanacağı düşünülen Jorge E. Gaitan'un 9 Nisan 1948 tarihinde suikast sonucu öldürülmesi Kolombiya açısından yeni bir şiddet dönemi aralamıştı(Afat, 2010, s. 830). Liberaller ve muhafazakârlar arasındaki yıllardır devam eden çatışmaların en şiddetli dönemini temsil eden bu şiddet dönemini sadece Gaitan'ın öldürülmesi olayına bağlamanın yanında, kimi kaynaklar olayın gerçek çıkış nedeninin II. Dünya Savaşının ertesinde yaşanan şehirleşme, sanayileşme ve alt yapısal gelişmelerin Kolombiya toplumunda yaratmış olduğu değişim ve bu değişimin geleneksel taşra çıkarlarına zarar vermesinden kaynaklandığı belirtmektedir(Arslan, 2015, s. 328).

Gaitan'ın suikast sonucu öldürülmesi sonucunda, Kolombiya'da solcular ile muhafazakârlar arasında 5 yıl sürecek ve yaklaşık 250.000 kişinin hayatını kaybetmesine neden olacak Violencia, diğer bir ifadeyle şiddet dönemi başlayacaktı. Bu dönemin diğer bir önemi ise, köylü gruplarının değişik bölgelerde ortaya çıkarak kendilerini bu iki grubun saldırılarından koruma yolunu seçmesi ve bunun sonucunda da

ilerleyen yıllarda ortaya çıkacak olan Kolombiya hükümetlerine karşı silahlı mücadeleye girecek olan terör örgütlerinin temelini oluşturmasıdır(Dinleyici, 2007, s. 516).

İşçi hareketlerini sona erdirme ve komünizmi yasadışı olarak ilan etme çabalarına rağmen 'La Violencia' sürecinde köylü savunma birlikleri ve diğer gruplar Komünist Parti'nin silahlı kanadını oluşturmuşlardır. Bu silahlı kanat, Violencia dönemi boyunca çok vahşi cinayetler işlemişlerdir. Diğer taraftan ise, bu hareketin başlamasından 1964 yılına kadar geçen sürede köylü hareketi, işçi sınıfından daha aktif bir devrimci güç olmakla birlikte, bu dönem hükümetlerin köylülere karşı güç kullanımının en üst düzeyde olduğu dönemdir(Bal ve Özeren, 2009, s. 324). Ülke içindeki kargaşanın bu kadar üst seviyede yaşandığı dönemde, orduya ülke çapından kamu düzenini sağlama görevi veren muhafazakâr tabanlı hükümet, La Violencia dönemi sonunda yönetimde kalmayı başarmıştır; ancak liberal gerilla hareketinin başlamasına yol açmıştır(Arslan, 2015, s. 272).

1953 yılına gelindiğinde ise, geleneksel çift parti sistemi, ülke içinde kargaşa ve gerilim ortamı oluşturduğu gerekçesiyle Rojas Pinilla tarafından gerçekleştirilen ve yönetime el koymasıyla sonuçlanan darbeyle bitmiştir. Bu darbenin çıkış nedeni, muhafazakârların kentleşme ve modernleşmeyi savunan liberallerin bu düşüncesini kabullenmemesidir. Ancak, Rojas uyguladığı popülist politikalar ve gücü elinde tutma çabası zamanla Rojas yönetimine karşı muhaliflerin sayısını artırırken askeri ve sivil gruplar tarafından da tepkiye yol açmıştır. Bu tepkiler neticesinde ise istifa etmiştir; fakat her ne kadar istifa etse de askeri müdahale ve sonrasındaki iki kutuplu yapı yerini sosyalist, komünist ve milliyetçi kutupların olduğu üçlü yapıya bırakmıştır(Arslan, 2015, s. 273). Böylelikle Kolombiya'daki çatışma ortamını sonlandırmak için yönetime el koyan Rojas yönetiminin istifa etmesiyle birlikte Kolombiya, eskisinden daha çatışmacı ve karmaşık hale dönüştürülmüş şekilde kamıştır. Kutuplar arasındaki uçurumun artması ve sürece etki eden yeni aktörlerin de dâhil olduğu yeni bir çatışmacı yapıyla karşı karşıya kalan Kolombiya'da, olayların son bulmasının aksine çok daha uzun yıllar devam edecek yeni bir yapı oluşmuştur.

3.2. FARC Terör Örgütü

Tarih boyunca birçok dönemde gerilla tarzı savaşlar, güçlü bir düşmanın örgütlenmiş kuvvetlerine karşı savaşmak için, daha zayıf ve güçsüz şekilde silahlanmış olan halkın seçtiği klasik mücadele yolu olarak tercih edilmiştir. Bu durum çok eski

dönemlerde olduğu gibi 20. yüzyıl'da da farklı ülkelerde ortaya çıkmıştır. Dünya genelinde özellikle II. Dünya Savaşını takip eden yıllarda farklı ülkelerde insanlar, kendilerinden esirgenen demokratik haklarını elde edebilmek amacıyla veya ulusal bağımsızlıklarına kavuşmak için ya geniş ya da sınırlı ölçüler dâhilinde gerilla savaşı taktiğine ve yahut benzeri silahlı mücadelelere girişmişlerdir(Pomeroy, 1978, s. 11). Diğer ülkelerdeki oluşumlarına benzer şekilde, Kolombiya'da da özellikle II. Dünya Savaşı'nı takip eden süreçte çoğunluğu benzer amaçlar üzerine kurulu farklı örgütler ortaya çıkmıştır. Her ne kadar farklı isimler altında anılsalar da Kolombiya'nın yakın tarihine damga vuran 3 büyük sol örgütün etkisi çok fazladır. Bu örgütler; ELN, Ejersito Popular de Liberacion (Maoist Halkların Özgürlüğü-EPL), 19 Nisan Hareketi (Movimiento-19 de Abril, M-19) ve bu çalışmanın da temel araştırma konusunu oluşturan FARC terör örgütü(Bal ve Özeren, 2009, s. 196). Ayrıntılı şekilde FARC konusuna geçmeden önce, öncelikle o dönemde Kolombiya'nın içerisinde bulunduğu olumsuz duruma kısaca değinilmesinde ve devamında diğer örgütlerin FARC ile ortak noktalarına, farklılıklarına ve ortaya çıkmalarına neden olan gelişmelere de değinmekte fayda vardır.

Kolombiya 1950'lerin başında La Violencia döneminden kalma iç savaş durumu devam etmekte ve 13 Haziran 1953 tarihinde General Gustavo Pinillo'nun yaptığı askeri darbe sonucunda sona ermesi ilk etapta iyi karşılanmışsa da özgürlüklerin yavaş yavaş kısıtlanması hem liberal hem muhafazakar kesimin tepkilerine neden olmuştur. Bunun üzerine her iki taraf 1957 yılının kasım ayında Ulusal Cephe hükümeti adı altında birleşerek yeniden yönetimi sivillerin eline geçmesini sağlamışlardır ve aynı yılın sonunda halk oylaması sonucunda anayasa reformu kabul edilmiştir. Kabul edilen anayasa reformuyla birlikte her iki parti de başkanlık görevini sırasıyla dönüşümlü olarak gerçekleştirmesi karara bağlanmıştır. Bu gelişmeyi takip eden 20 yıllık sürecin en belirgin özelliği, kırsal kesimdeki sefaletin ortaya çıkardığı yasadışı çetelerin belirmesidir. Kimilerine göre 'eşkıya' kimilerine göre ise 'yurtsever' olarak tanımlanan bu gruplar bazı zamanlar din adamlarının da desteğini alarak günümüze kadar etkilerini devam ettirmişlerdir(Dinleyici, 2007, s.516-518).

Günümüzde hala etkisini devam ettiren ve FARC'tan sonra en etkili oluşumlardan biri olan ELN, FARC'ın köylü kurucularının aksine Fidel Castro ve Che Guevara gibi isimlerden etkilenmiş öğrenciler ve Santander Üniversitesi mezunları tarafından Marksist bir çizgide kurulmuştur. ELN aynı zamanda, Marksist-Leninist ideoloji çerçevesinde sosyal adalet anlayışı ile radikalleşen Katolikleri de kendi tarafına

çekerek desteklen sayısını artırmıştır(Bal ve Özeren, 2009, s. 237). 1965 yılında EPL kurulmuştur. 1970 yılına gelindiğinde, ulusal cepheye karşı olarak liberal görüşlü Ulusal Halkların İttifakı(National People's Alliance-NPA) ile 1971 yılında ise M-19 grubu kurulmuştur(Arslan, 2015, s. 275). M-19, öğrencilerin ve işçilerin başını çektiği bir organizasyon konumundadır. Kolombiya sorununun önemli bileşenleri olan bu sol örgütler arasındaki ince farklılıklar, bu örgütlerin eylemlerine dair farklılıklar konusunda kendisini göstermektedir. Örneğin; FARC ve ELN kırsal bölgelerde Kolombiya devletine karşı gerilla taktiği ile mücadele yolunu seçmişken, M-19 ise kırsal kesimde uygulanmakta olan gerilla savaşı taktiğini büyük şehirlere aktararak burada mücadeleyi seçmiştir(Çınar ve Avcı, 2016, s. 219). 1990'lerin başında ise üç gerilla örgütü, M-19, EPL, Quintin Lame silahlarını bırakma kararı almışlar ve ortak bir siyasi proje çerçevesinde birleşmişlerdir. Bu grupların silahlarını bırakması, hükümet cephesinde 1991 Anayasası'nın yazılması çalışmalarını başlatmıştır(Ramirez, 2015, s. 93).

Kolombiya'da sol düşünce yapısına sahip örgütlerin ortaya çıkmasıyla yaklaşık aynı döneme denk gelen ve FARC, M-19, ELN gibi oluşumlara karşı olarak ortaya çıkan sağ merkezli düşünce yapısına sahip paramiliter gruplara değinmek gerekmektedir. Paramiliter grupların tam anlamıyla ortaya çıkması ve isimlerini duyurması 1980'li yıllara dayanmaktadır. Bu yıllarda, Kolombiya'da iç siyasette muhafazakâr Betancur hükümeti vardı ve barışçıl, diyaloga, müzakereye dayalı hem iç hem dış politika izlemekteydi. Bu politikalar çerçevesinde, iç politikada genel af ve barış görüşmeleri gibi girişimlerde bulunurken dış politikada da benzer şekilde Orta Amerika'da barış arayışı içerisinde olmuştur. Daha sonraki dönemlerde gelecek olan hükümetlerin de benzer şekilde yapacağı gibi, Betancur yönetimi gerillalara karşı barış siyaseti izlemiş ve izlemiş olduğu bu yöntem gerekçesiyle de tutuklu durumda olan sol görüşlü gruplara af getirerek ayrılıkçı kesimle barış müzakerelerine başlamıştır. Betancur hükümetinin izlediği bu politikaya karşılık, başta ordu olmak üzere içerde bundan rahatsız olan kesimler belirmiştir. Bu politikalardan rahatsız olan gruplar kendilerine 'Ölüm Mangaları' adı vererek paramiliter yapılar olarak bu dönemde kendilerini göstermeye başlamışlardır(Arslan, 2015, s. 278). Paramiliter grupların ortaya çıkmasıyla ilgili farklı bir görüşe göre ise, devletin savunma gücünün eksik kaldığı ya da ulaşamadığı bölgelerde, toprak sahipleri bu grupları öz savunma güçleri olarak görmüşlerdir. Ayrıca bu görüşe göre, devlet, sol örgütlerle arasında bulunan sorumluluk durumunu AUC gibi paramiliter örgütleri destekleyerek aşmak

istemektedir(Çınar ve Avcı, 2016, s. 221). Bu perspektif, devletin resmi olarak yapmaktan kaçındığı, hem uluslararası arenada hem de ulusal mecrada kendisini bağlayan sorumlulukları olduğu gerekçesiyle hukuka uymayan bazı eylemleri, gizli bir şekilde paramiliter örgütler aracılığıyla gerçekleştirdiğini ve böylece hem yerelde hem de uluslararası platformlarda yaptırımlardan kendisini koruduğunu belirtmektedir. Bundan dolayı da yapısal sorunlardan biri olarak görülen paramiliter örgütler çok kolay şekilde ortaya çıkmışlar ve varlıklarını geliştirmişlerdir. ‘Düşmanımın düşmanı benim dostumdur.’ düşüncesiyle benzerlik gösteren bir anlayış, devlet kurumlarında ve özellikle paramiliter gruplarla işbirliği içinde olan, onları destekleyen ve onları tamamlayıcı şekilde hareket eden askeri unsurlar içerisinde geniş yer bulmuştur. Silahlı kuvvetler ve polisten gördüğü desteğin yanında paramiliter gruplar, toprakların şiddet yoluyla ele geçirilmesi, sol fikirlere sahip siyasal hareketlerin yok edilmesi, halkların terör yoluyla kontrol altına alınması gibi amaçlarla çok uluslu şirketler, toprak ve sanayi elitleri tarafından da destek görmüştür(Ramirez, 2015, s. 89).

ELN, M-19 ve paramiliter gruplar gibi oluşumlara değindikten sonra Kolombiya’da yıllardır süren ve son zamanlarda barış görüşmelerinin ışığında göreceli olarak daha sakin bir dönem geçirilse dahi tam anlamıyla çözüme kavuşturulamayan ve de çatışmaların temelini oluşturan taraf olan FARC terör örgütlerinin en çok ses getireni olarak dikkatleri üzerine çekmektedir. FARC, 2008 yılında hayatını kaybeden ve bu tarihe kadar yaklaşık 45 yıl örgütün liderliğini yapan Manuel Marulanda ve arkadaşı Jacobo Areras ile tarafından Kolombiya Komünist Partisi’nin askeri kanadı olarak 1964 yılında Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (Fuerzas Armados Revolucionarias de Colombia) adıyla kurulmuştur(Afat, 2010, s. 831). 1964 yılında örgütlü biçimde ortaya çıkan FARC’ın kökenleri 1920’li yıllardaki kırsal kesimin toprak reformunun gerçekleştirilmesi, iç sömürü koşullarının lağvedilmesi gibi temel talepler neticesinde oluşmuştur(Çınar ve Avcı, 2016, s. 219). 1950’lere gelindiğinde ise, Liberaller olarak da bilinen sol cephe ile Milliyetçi cephenin başı çektiği iki kutuplu yönetim düzeninin ülkede yarattığı siyasi çekişmeleri kaldırmayı hedefleyen ve yönetime el koyan askeri yönetim, bu amacına ulaşamamıştır. 1957 yılında, Kolombiya’daki çatışmalar partileri de aşması sonucunda ordunun tekrar yönetime el koyabileceği korkusu içinde muhafazakâr ve liberal taraflar bir araya gelerek 1958 yılında, gelecek 15 yıl için yönetimin paylaşıldığı Milliyetçi Cephe(National Fround) paktını imzalamışlardır. Milliyetçi cepheyi oluşturan aşırı sağ ve sol grupların, gücü kendi aralarında paylaşması ve kendileri dışındaki siyasi görüşleri dışladıkları gerekçesiyle temsil edilemediğini

savunan diğer görüşler silahlı mücadeleye girişmişlerdir. Milliyetçi cepheye karşı duyulan tepki sonucunda da çiftçiler bağımsızlık hareketine başlamışlardır. Çiftçiler bu hareketleri sonucunda ise, Milliyetçi cephe yönetimi tarafından baskıya uğramışlar ve bölgelerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Topraklarını terk eden çiftçiler, kendilerine ait silahlı savunma birliklerini oluşturarak kamu arazilerinde koloniler halinde birlikler oluşturmuşlardır. FARC ise bu birliklerin sonucunda ortaya çıkmıştır(Arslan, 2015, s. 274).

FARC'ın temel ideolojisi Marksist-Leninist temelli bir ideoloji üzerine kuruludur. Örgüt, bir sekretarya tarafından yönetilmekte ve pek çok askeri gücünün yanında kırsal grupları da bünyesinde barındırmaktadır(Bal ve Özeren, 2009, s. 215). FARC'ın ekonomik gelirine bakıldığında ise, 1980'e kadar uyuşturucudan sadece vergi adı altında parasal destek sağlama stratejisini değiştirerek illegal uyuşturucu ticaretinde de aktif rol almaya başladıkları gözlemlenmiştir. 1990'lardan itibaren ise FARC artık ABD'ye sınırı olan ülkelerdeki uyuşturucu kartelleriyle de iletişim içine girerek uyuşturucudan elde ettiği gelirini daha da arttırmayı başarmıştır. Hatta 2009 yılında yayınlanan belgelerde, uzmanların açıklamalarına göre, FARC'ın mali kaynaklarının yarısından fazlasının uyuşturucudan elde ettiğini ve yıllık 700 milyon ABD doları olarak tahmin edilen gelirin olduğu vurgulanmaktadır(Bal ve Özeren, 2009, s. 325). 1970'lerde başlayan, sadece Kolombiya'nın değil aynı zamanda geçen süreyle birlikte tüm bölge ve dünya ülkeleri için de sıkıntı oluşturan uyuşturucu üretimi, tüketimi ve ticaretinin temel sebepleri üç ana başlıkta sıralanabilir. İlk olarak, kırsal kesimde sol örgütlerin hâkimiyetinin daha fazla olması nedeniyle büyük şehirlerdeki uyuşturucu kartelleri FARC gibi kırsal kesimde söz sahibi örgütlerle temasa geçmiştir. Çünkü uyuşturucunun üretimi ve pazara sunulması açısından kırsal kesin önemli bir adım olarak görülmektedir. FARC ve uyuşturucu arasındaki bağın ikinci nedeni ise, devletin ve özellikle zengin muhafazakâr kesimin yetersiz devlet gücü nedeniyle paramiliter güçleri desteklemesi ve bu grupların devlet ile kurdukları yakın ilişkiler sol örgütleri uyuşturucu kartellerine doğru yönelmesine neden olmuştur. FARC'ın uyuşturucuya yönelmesinin son bir nedeni ise, uyuşturucudan elde edilen gelirle askeri ve politik üstünlüğün ele geçirilmesini sağlayacak ekonomik gereksinimleri karşılayacak gelir elde etme amacıdır(Çınar ve Avcı, 2016, s. 220). Yıllar içinde FARC'ın bu denli büyümesinin özünde şüphesiz uyuşturucu tacirlerinden topladığı vergilerin payı yadsınamaz; ancak bu süreçte gelişmesinin ve halktan geniş çapta destek bulmasının en büyük etkisi daha önce de değinildiği üzere, hükümetin bölgede yaşayan çoğunluğu

çiftçi olan kesimin problemlerine eğilmekte yetersiz kalmasıdır.

FARC'ın büyümesini sadece ülke içi nedenlere dayandırmak konunun eksik anlaşılmasına neden olacağından daha geniş çapta bakıldığında FARC'ın gelişmesine etki nedenlerin başında bölge ülkeleri de gelmektedir. FARC'ın kurulmasında ve kendisini geliştirerek bugüne kadar gelmesinde Kolombiya'nın komşuları olan Brezilya, Ekvador, Peru ve Venezüella gibi ülkelerinde etkisi olmuştur. Venezüella'nın 2008 yılında yapmış olduğu açıklamada, FARC'ı terörist örgüt yerine 'savaşçı örgüt' olarak tanımlamıştır(Torlak, 2008, Mart 11). Kolombiya'nın komşularıyla olan ilişkisi, ülkeyi bazı dönemlerde sınır ötesi mücadelelere girişmesine ve komşularıyla savaşın eşiğine gelmesine yol açmıştır. 1 Mart 2008 tarihindeki sınır ihlali sonucunda Kolombiya'nın komşuları olan Ekvador ve Venezüella ile diplomatik kriz yaşamasına neden olmuştur ve neticesinde Chavez Kolombiya'yı "Latin Amerika'nın İsrail'i" ve "terörist devlet" olarak gördüğü yönünde açıklamalar yapmıştır. Karşılıklı bu açıklamalar sonucunda ise Venezüella sınıra askeri mühimmat göndermiş ve Bogota'daki Venezüella elçiliğini kapatma kararı almıştır(Boothroyd, 2011, Haziran 26). Bu dönemde Kolombiya'nın eski devlet başkanı Uribe'nin 'Kolombiya'daki terörist faaliyetlere etki eden büyük faktör Venezüella' (Robertson, 2012, Haziran 23) açıklamaları FARC sorunun sadece Kolombiya'nın içsel sorunu olmadığını göstergesidir. Bu konuyla ilgili verilecek diğer bir örnek ise FARC'ın gelişmesine ekonomik ve teçhizat anlamında katkı sağlayan uyuşturucu ticareti ile Kolombiya'nın komşu devletleri ile arasındaki ilişki hakkında olacaktır. FARC, Brezilya'da uyuşturucu kartelleriyle sıkı iş birliği içerisinde olmuştur, hatta Brezilya'nın en büyük uyuşturucu karteli konumunda olan Da Costa Kolombiya sınırları içerisinde yakalanmıştır. Brezilya kökenli Da Costa, uyuşturucu karşılığında FARC'a 3 milyon mermi ve 10 bin silah vermiştir(UTSAM, 2013, s. 21). Bu örneklerde de görülmektedir ki, FARC sorunu tüm bölge ülkelerinin etkisi dâhilinde gelişim gösteren bir sorun olarak yıllarca devam etmiştir.

FARC hakkında değinilmesi gereken diğer bir önemli konu ise, FARC'ın siyasete dahil olduğu süreçtir. Vatansever Birliği(Union Patriótica-UP) FARC'ın siyasi uzantısı olarak kurulmuştur. Fakat UP'da FARC'ın silah bırakmasını sağlayamamıştır. 1986 yılındaki seçimlerde UP, parlamento'da temsil hakkı kazanmıştır. Bu durumdan rahatsız olan bazı paramiliter gruplar ve uyuşturucu baronları UP üyelerine saldırmışlardır ve sonucunda ise 3000 UP üyesini öldürmüşlerdir(Çınar ve Avcı, 2016, s. 232).

Uzun yıllardır etkinliğini arttırarak sürdüren FARC, sonu kanlı biten pek çok

eylem içerisinde yer almıştır ve bu eylemler sonucunda hem hükümet ve FARC tarafından hem de tarafsız halk arasından pek çok insan zarar görmüştür. 1990-1997 yılları arasında bu eylemler sonucunda 4600'den fazla Kolombiya polisi ve askeri hayatını kaybetmiştir. Bunların arasında en ses getireni ise 4 Eylül 1996 yılında Guavare'deki bir askeri üsse düzenlenen saldırı sonucunda 130 askerin hayatını kaybetmesidir. FARC'ın yapmış olduğu eylemlere sadece güvenlik görevlileri değil sivil halkta etkilenmiştir. 2004 yılında işkence ve rehine alınma gibi olayların olduğu ve içerisinde çok fazla masum çocuğun da yer aldığı, sivillerin etkilendiği suçların FARC tarafından işlendiği BM İnsan Hakları Yüksek Konseyi'nin raporunda belirtilmiştir. (Commission on Human Rights, 2005). Örneğin; Haziran 2004 tarihinde koka yetiştiren 34 çiftçi elleri ve ayakları bağlanmış şekilde silah kullanılarak öldürülmüş ve de bu eylem FARC tarafından üstlenilmiştir (Bal ve Özeren, 2009, s. 327). 1986 yılında 9.000 kadar silahlı militanı ile 27 bölgede hakimiyet kuran FARC, 1999 yılına gelindiğinde ise 15.000 teröristin yanı sıra hakimiyet altına aldığı bölge sayısını da 60'a çıkarmış ve belediyelerin %40'ını da kontrol altına almıştır (Arslan, 2015, s. 279).

FARC terör örgütünün buraya kadar değinilen gelişim sürecinde görülmüştür ki, ilk aşamada bu sorun ülke içinde yıllardır biriken ve görülmezden gelen sorunlar neticesinde ortaya çıkmıştır. Ancak daha sonraki aşamada komşu ülkelerinde bu sürece dahil olmasıyla çok boyutlu bir hal aldığı gözlemlenmiştir. Bu süreç zarfında Kolombiya hükümeti tarafından, karşı tarafın talepleri görmezden gelinmiş ve sorunları daha çok çatışma yoluyla çözme yolu izlenmiştir. Ancak 1990'lara gelindiğinde Kolombiya'da yaşayan yerli halkların kendi taleplerini hem yerel de hem de dünya genelinde ilgili yerlere duyurabilmeleri ve istedikleri iyileştirmeleri elde edebilmeleri bakımından önemli olan diğer bir konu ise uzun yıllardır birbirlerinden habersiz olarak farklı bölgelerde yaşayan yerlilerin bir organizasyon kurarak bir çatı altında birleşmesi konusudur.

3.3. Yerlilerin Birleşmesi ve Talepleri

1990'lı yıllara kadar Kolombiya'nın farklı bölgelerinde birbirlerinden bağımsız şekilde hareket eden yerli örgütleri bulunmaktadır. Ancak 1990'lara gelindiğinde kendi haklarını savunmak için birleşmenin en doğru yöntem olduğunu anlayan yerliler ONIC (Organizacion Nacional Indigena de Colombia) adı altında birleşme kararı almışlardır. ONIC'ın 'İnsan Hakları ve Barış Komisyonu' sorumlularından Diego Fernando Henao Arcile'ye göre bu örgütlenmenin sebebi, her köyde bir örgüt

bulunması ve her bir köydeki örgütün içinde bulunduğu mücadelenin tek bir elden yürütülmesi, koordine edilmesi ve yerli taleplerini ortaklaştırma gereksinimidir(Özbudun, 2012, s. 97). Yerlilerin talepleri toprağa ve özerkliğe ait, kültürel, sosyal alanları da içeren pek çok farklı unsur altında toplanabilir. Öncelikle teritoryal talep olarak yerliler, bölge toprakları ve doğal kaynakları için devredilemez, sınırlandırılmaz hakların tanınmasını ve kaynakların işletilmesinin yerli gruplara bırakılmasını istemektedirler. İkinci olarak özerkliğe dair talepleri gelmektedir. Yerliler, toplumların çok kültürlü, çok etnikli ve çok dilli yapısının tanınmasını ve ırkçılık, ayrımcılık, hoşgörüsüzlük, dışlanmaya karşı mücadele talebinde bulunmaktaydılar. Buna ek olarak yerliler, iç işlerinde örfi hukukun uygulanması gerektiğini belirtmekteydiler. Yerlilerin kültürel manada ise, dillerinin hükümetlerce kabul edilmesi, eğitim programlarını kendilerinin düzenlemesi gerektiği, kültürlerinin eğitim programlarıyla genç kuşaklara aktarılması gibi talepleri bulunmaktaydı. Sosyal alanda ise yerliler, daha iyi çalışma koşulları, daha yüksek ücretler, sağlık kurumlarına daha kolay erişim gibi isteklerde bulunmuşlardır. Son olarak yerliler, uluslararası hukuk çerçevesinde BM alt komisyonunca benimsenen ‘Yerli Halklar Hakları Evrensel Bildirgesi’nin ve ‘International Labour Organization(ILO) Konvansiyon 169’un onaylanmasını talep etmişlerdir(Özbudun, 2012, s. 125-127).

4. Kolombiya’da Barış Görüşmeleri Süreci

Çatışmaların ve savaşların sonunda sadece mağlup olan taraf değil galip gelen taraf dahi ciddi hasarlar alarak çatışma sürecini sonuçlandırmaktadır. Aynı durum Kolombiya’da da yıllardır devam eden ve son yıllarda daha ılımlı bir havada seyreden çatışma sürecinde de ispatlanmıştır. Çünkü bu sürecin sonunda çatışmanın kazanan tarafı olmamıştır. Kolombiya’da gerilim en üst seviyede yaşandığı dönemlerde dahi taraflar arasında hem gizli şekilde hem son zamanlarda olduğu gibi açık biçimde müzakereler yürütülmüştür. Bugünkü barış dönemine kadar gelen süreçte bazıları başarısız sonuçlanan pek çok barış görüşmesi denemeleri yapılmıştır ve son dönemdekiler hariç öncekilerin sonucunda gerilim azalmamış olup tam tersi tekrar çatışma durumu devam ederek daha fazla tahrip edici bir hal almıştır. Yaşanan bu olumsuz barış görüşmelerinin neticesinde taraflar yine de görüşmelere devam etmişlerdir ve bazı görüşmelerin ardından silahlı grupların tasfiyesi mümkün olmuştur.

1960’lı yıllarda başlayan ve dönem dönem zirveye ulaşan çatışma ortamından bugünkü manasıyla tam bir barışın konuşulduğu sürece gelene dek 1983-1985, 1990-

1992, 1998-2000 yılları arasında barış görüşmesi denemeleri yapılmış ve 2012 yılından başlayarak günümüze kadar devam eden sürede de bu çalışmalar devam etmektedir.

Terör örgütleriyle özellikle 1980'lerde yapılan görüşmeler çeşitli şiddet eylemlerinin sonucunda başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Barış görüşmelerini durma noktasına getiren sebeplerin başında terör örgütlerinin yapmış olduğu silahlı müdahaleler olduğu kadar paramiliter örgütlerin de bu duruma etki ettiği söylenebilir. Çünkü Kolombiya devleti tarafından güvenliklerinin sağlanamadığı gerekçesiyle geniş toprakları olan kişiler kendilerini korumak için paramiliter gruplardan destek almaktadır ve bu gruplar barış görüşmelerine zarar verecek eylemlerde bulunmuşlardır. Paramiliter grupların barış müzakerelerini sekteye uğrattığını gösteren en iyi örnek, 1999 yılında devam etmekte olan müzakereler sırasında FARC lideri Manuel Marulando Velez'e yapılan suikasttır. Bu suikast sonucunda FARC, hükümetin paramiliter grupları kontrol ettiğini ve bu suikastın bu kişiler aracılığıyla gerçekleştirdiğini ileri sürerek görüşmeleri sonlandırdığını açıklamıştır(Çınar ve Avcı, 2016, s. 233). Görüşmelerin başarısız olmasına etkileyen diğer unsurlar ise, liberal partinin başı çektiği geleneksel siyasi partilerin bu sürece destek olmamasının yanında düzenli ordunun da bu görüşmelere karşı çıkmasıdır. Hatta 1980'lerde barış görüşmelerinin sonucu olarak kurulan Vatansever Birlik Partisi'nin tüm üyeleri işkencelere maruz kalmış ve öldürülmüştür. Bu durum da, o dönem için silahlı yolu reddeden kişilerin hayati güvencelerinin olmadığına en önemli göstergesi olarak ortaya çıkmıştır. 1998 yılında, Andreas Pastrana hükümetiyle FARC arasında herhangi bir anlaşma yapılmadan tekrar görüşme kararı alınmıştır(Ramirez, 2015, s. 93). Bu dönemde başlayan görüşmelerde, önceki dönemlerde yapılanlardan farklı olarak müzakere ekibinde özel sektör, siyasi partiler ve kilise temsilcileri de katılmışlardır. Görüşmeler sonucunda müzakere için ulusal masa oluşturulmuştur ve sonrasında da ilk sabit antlaşma imzalanmıştır(Çınar ve Avcı, 2016, s. 233). Görüşmeler, hükümetin FARC'a barış ortamı sürecinde sağlamış olduğu askerden arındırılmış ve İsviçre büyüklüğünde 42.000 metrekarelik bölgede devam etmiştir ve bu süreçte çatışmalar ülke içinde sürmüştür. Ancak yukarı paramiliter grupların başlatmış olduğu silahlı mücadele, görüşmelerin tekrardan durmasına neden olmuştur. FARC ile yapılan görüşmelerin bir kez daha başarısız olmasının ardından 2002 yılında yönetime gelen Alvaro Uribe, öncelikle silahlı kuvvetleri güçlendirdi ve devamında Kolombiya'daki çatışma varlığını reddederek terörizmle savaş söylemi çatısı altında çetin bir mücadeleye girmiştir. Gerilla örgütleriyle yapılan mücadelelerin Alvaro Uribe'nin ilk başkanlığı döneminde ülkede çatışma durumunun devam etmesine neden

olan Kolombiya Birleşik Öz Savunması(AUC) ile yapılan müzakereler sonucunda 32.000 paramiliter tasfiye edilmiştir. Bu tasfiye sonucunda az sayıda örgüt mensubu özel bir ceza yargılaması yoluyla yargılanmıştır(Ramirez, 2015, s. 93).

Günümüze kadar yapılan barış görüşmelerinden en önemlisi, bugünkü barış atmosferinin inşa edilmesinde büyük katkısı olan 2010 yılında başlayan görüşmelerdir. Bu barış görüşmelerini öncekilerden ayıran en önemli fark, Juan Manuel Santos hükümetinin silahlı iç çatışma ortamını kabul etmesidir. Daha sonra ise, 2011 yılında 1448 sayılı kanunla birlikte çatışma sürecinde zarar gören mağdurların zararlarının karşılanması ve yasadışı şekilde el konulan toprakların iadesi kabul edilmiştir(Ramirez, 2015, s. 93). Yine bu dönemde gerçekleştirilen diğer bir yasal düzenleme ise ‘Barış Çerçeve Kanunu(Peace Framework Law)’dur. 20 Haziran 2012 tarihinde parlamento tarafından kabul edilen bu kanun ile birlikte, insanlığa karşı işlenmiş suçlar hariç olmak üzere diğer suçlardan dolayı hapiste olan kişilere karşı genel af sağlanmıştır(Çınar ve Avcı, 2016, s. 241).

Taraflar arasında bu dönemde atılan ve gergin atmosferin yumuşamasını sağlayan girişimler sonuç vermiştir. Bu karşılıklı adımların atılması neticesinde ise antlaşma imzalanacak ve halk oylamasına sunulacak sürece girilmiştir.

4.1. Referandum’a Doğru Giden Süreç

Kolombiya hükümeti tarafından gerçekleştirilen anayasal kolaylıklardan sonra FARC yönetimi de adım atarak ikili görüşmelerin 2012 yılı itibariyle tekrar başlaması kararı alınmıştır. Başkan Santos, FARC ile 2012 yılında başlanan görüşmeleri ‘keşif’ görüşmeleri olarak tanımlamaktadır. FARC temsilcileri ve Kolombiya hükümetinin katılımıyla ‘Keşif Buluşmaları’(Exploratory Encounters) adı altında Küba’nın başkenti Havana’da gerçekleştirilen görüşmeler öncelikle gizli olarak başlamıştır. Taraflar arasında karşılıklı olarak güvenin sağlanmasıyla süreçten halk da haberdar edilmiştir(Çınar ve Avcı, 2016, s. 239). 2013 Mayıs ayında hükümet ve FARC arasında yapılan barış görüşmelerinin asıl amacı, Kolombiya’nın toprak sorunun çözmektir. Yapılan görüşmeler sonucunda 800.000 hektar arazi küçük çiftçilere zararlarını karşılayabilecek şekilde dağıtılmıştır. Planlanan projelerle birlikte, Kolombiya’nın tamamını kapsayan adaletli bir ekonomik yapının oluşturulması amaçlanmıştır(Çınar ve Avcı, 2016, s. 242). Bu müzakereler altı ana başlık altında toplanmaktadır; tarımsal kalkınma politikası, siyasal katılım, çatışmanın sonlanması, yasadışı uyuşturucu sorunlarına çözüm, çatışma kurbanları, yürürlüğe konulması, onaylanması ve

imzalanması(Çınar ve Avcı, 2016, s. 238). Görüşmeler sırasında planlanan projelerin sağladığı asıl amaç, çatışma sürecinin barış durumuna dönüştürülmesi durumunda alt yapının sağlamlaştırılmasıdır konusudur. Daha önceki dönemlerde başarısız sonuçlanan görüşmelerde önemi anlaşılan bu tür konular, 2012 yılında başlayan yeni dönem görüşmeleri öncesinde sıkıntı oluşturmayacak şekilde düzenlemeye gidilerek barış ortamının daha sağlıklı olması hedeflenmiştir(Çınar ve Avcı, 2016, s. 244). 2013 yılında yapılan müzakereler olumlu sonuç vermiştir ve FARC'ın gerçekleştirdiği saldırı sayısı yaklaşık olarak %87 oranında azalmıştır(Çınar ve Avcı, 2016, s. 241). Daha yakın zamana gelindiğindeyse, devlet başkanı Santos ile FARC lideri Rodrigo Londono Echeverri müzakere maddeleri üzerinde anlaştıklarını onaylar şekilde el sıkışmışlardır(Ramirez, 2015, s. 93).

4.2. Referandum ve Sonucu

Taraflar arasında yapılan görüşmeler öncelikle Venezüella devlet başkanı Hugo Chavez'in girişimleriyle 2012 yılında gizli bir biçimde Küba'da başlamıştır(Özbudun, 2015, Mayıs). Kısa bir süre bu şekilde devam eden görüşmeler sonucunda Kolombiya hükümeti ve FARC temsilcileri arasında uzlaşmaya varıldı. Küba'nın başkenti Havana'da Kolombiya hükümeti sözcüsü Marcela Duran tarafından yapılan açıklamada 'başarılı bir şekilde kesin ve karşılıklı olarak ateşkes, silahların bırakılması, güvenlik garantileri ve organize suç örgütlerine karşı mücadele konusunda anlaştık' denmiştir(BBC, 2016, 22 Haziran). 23 Mart 2016 tarihinde Kolombiya devlet başkanı Santos tarafların barış antlaşmasını imzalayacaklarını ve devamındaki 60 gün içinde ise FARC'ın silah bırakacağını açıklamıştır(Çınar ve Avcı, 2016, s. 244). Antlaşmaya göre, FARC kendisinde bulunan silahları BM gözetiminde yetkililere teslim edecek ve devamında dağlık kesimde hayatlarına devam eden örgüt üyelerinin entegrasyon süreci başlatılacak. Antlaşmanın önemli diğer bir maddesi ise, FARC siyasal parti halini alarak parlamentoya girecek olmasıdır. Hatta varılan antlaşma kapsamında, 2018 yılında yapılması planlanan seçimlerde yeterli oy almasa dahi FARC'a parlamento bünyesinde 5 koltuk garantisi verilmiştir(T24, 2016, 3 Ekim).

Yıllardır devam ettirilen sürecin sonundaki olumlu gelişmeler olmasına karşılık, Kolombiya'da FARC ile yapılan antlaşmanın onaylanması konusunda halk oylamasında olumsuz sonuç görülmüştür. Gerilimin tarafları antlaşma maddeleri konusunda uzlaşmaya vardıkları yönünde yapmış oldukları açıklamalara rağmen, antlaşmanın yürürlüğe girmesi için gerekli olan halk oylamasında %50.24 oy oranı ve 63.000 oy

farkıyla antlaşma reddedildi(BBC, 2016, 3 Ekim). FARC lideri Rodrigo Londono ve Kolombiya hükümet başkanı Santos, olumsuz sonuçlanan halk oylamasının hemen ardından açıklamalarda bulunmuşlardır ve ‘hayır’ çıkmasına rağmen barış amaçlarının devam ettiği yönünde beyanlarda bulunmuşlardır(Sputniknews, 2016, 3 Ekim). Savaşın sonucu çok yakın görünmesine rağmen, toplumda siyasi partiler ve askeri otoriteler içinde barış görüşmelerini riske atan kutuplaşma var olduğundan olumlu manada sonuca ulaşmak için daha zamana gerek duyulmaktadır. Kolombiya’daki yapılan referandum sonucunun az bir farkla ‘hayır’ çıkmasının sebebini Çağatay Kayı, “hayır diyen kesimin barışa değil antlaşmaya hayır” dedikleri yönünde açıklamaktadır. Kayı’nın yaptığı açıklamalar ışığında, referandumda ‘hayır’ oyu veren kesimin bu kararlarının altında yatan asıl sebepler FARC üyelerinin yeterli cezayı almayacak olması, parlamentoya girecek olmasıdır(Aljazeera, 2016, 4 Ekim). Referandum sonrası devam edilen görüşmelerde taraflar tekrardan bir araya gelmişlerdir. Bu görüşmeler devam ederken hükümet çatışmanın kurbanları, kilise, sivil toplum örgütleriyle tekrardan fikir almak adına bir araya gelmiştir. Toplumun farklı kesimleriyle yapılan bu görüşmeler neticesinde yeni bir antlaşma metni planlanmaktadır ve planlanan antlaşma metninde göze çarpan en önemli değişiklik, FARC’ın mal varlığını teslim etmeyi kabul etmesi olarak görünmektedir(Sputniknews, 2016, 13 Kasım).

Son yapılan barış görüşmeleri her ne kadar tam istenilen şekilde sonuçlanmamış olsa da daha önceki görüşmelerle kıyaslandığında 2012 yılında başlayan görüşmelerle Kolombiya’daki kalıcı barış ortamına bir adım daha yaklaşılmıştır. Son yapılan görüşmelerinin öncekilerden temel farkı, daha gerçekçi koşullara uygun antlaşma metninin olması, arkasında sivil toplum örgütleri, köylüler ve insan hakları savunucularının desteğinin olmasıdır. Araştırma komisyonlarının yardımıyla iç savaştan zarar gören kurbanların vicdanlarının rahatlatılması toplum nezdinde de sürece olan güveni arttırmıştır. Son görüşmeler ile kırsal alanları kalkındırmayı amaçlayan çalışmalar da bu görüşmeleri farklı kılan diğer bir noktadır. Çünkü Kolombiya’nın ülke genelinde gelişmişlik düzeyi yüksek olsa da kırsal kesimdeki fakirlik oranının %40 gibi yüksek seviyelerde olması toplumun bu koşullarda sürece destek olmasının zor olacağı düşünülmüştür(Çınar ve Avcı, 2016, s. 246). Bu amaçla yeni kurulan köylere eski militanların yerleştirilmesi sağlanarak, bunların topluma kazandırılması hedeflenmiştir.

En nihayetinde, 1960’lı yıllarda ortaya çıkan, yıllarca giriştiği çeşitli eylemlerle adından söz ettiren, bazı yıllarda FARC’tan kaynaklanan sorunlar nedeniyle Kolombiya’nın komşuları olan Venezüella ve Ekvador ile savaşın eşiğine kadar

gelmesine neden olan FARC ve FARC'tan kaynaklanan çatışma ortamı Latin Amerika yakın tarihinin en uzun iç çatışmasını temsil etmektedir. FARC açısından sonun başlangıcı olarak nitelendirilebilecek dönemlerden birisi, bir sonraki bölümde devlet adamları başlığı altında değinilecek olan, 2002 yılındaki seçimlere bağımsız aday olarak katılan ve bu seçimleri kazanarak devlet başkanı olan Alvaro Uribe'nin başa gelmesidir. Bunun şüphesiz en büyük nedeni, Uribe'nin babasının 1983 yılında FARC tarafından öldürülmesidir(Afat, 2010, s. 832). Aslında sonun başlangıcı olarak düşünülen bu görüşe göre, FARC'ın düşüşe geçişinin sebebi olarak Uribe hükümeti gösterilse de, bu durumu sadece Kolombiya'ya indirgeyerek Uribe yönetimine dayandırmak uluslararası yapıyı görmezden gelmek olacağından doğru olmayacaktır. Çünkü Uribe yönetiminin FARC ile olan mücadelesinin yanında, uluslararası arenada da 11 Eylül 2001 saldırılarından dolayı tüm terörist faaliyetlere ABD öncülüğünde savaş ilan edilmesi de FARC için sona doğru giden bir yolu başlatmıştır. FARC'ın üst düzey komutanlarından biri olan Raul Reyes'in 1 Mart 2008 tarihinde Kolombiya-Ekvador sınırında öldürülmesi ve takip eden 26 Mart tarihinde de FARC lideri Manuel Marulanda'nın kalp krizi nedeniyle hayatını kaybetmesi uzun yıllardır devam eden çatışma sürecinin diğer bir kritik dönüm noktası olarak görülmektedir(Afat, 2010, s. 824).

Bunca yıldır devam eden bu çatışma süreci, hem FARC hem de hükümet tarafından kaynaklı çeşitli sebeplerden ötürü bir sonuca ulaştırılamamıştır. Her gelen hükümetin birbirinden bağımsız farklı politikalar izlemesi bu durumun daha da içinden çıkılması zor bir hal almasına neden olmuştur. Süregelen çatışma halinin nasıl engelleneceğine dair her hükümetin kendine özgü bir programı olmasının yarattığı dezavantajlı durumun yanında, bu sorunu etkileyen birden fazla unsurun da süreç içinde etkili olması sürecin çözüme ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Özellikle tutarlı olmayan, meşruluğu sorgulanan, temel insan hak ve özgürlüklerine yönelik yoğun ihlaller ve ülkenin tarihsel süreçten gelen yerel, uluslararası dinamiklerden kaynaklı sorunlar bu çatışma durumunun bunca süredir çözülememesinin en temel nedenlerini oluşturmaktadır.

Kolombiya'nın yıllardır içerisinde yer aldığı çatışma durumuna ve bugünkü barış görüşmeleri sürecine etki eden içsel ve dışsal faktörlerin ayrıntılı olarak incelenmesi, konunun özünü anlamak ve diğer faktörlerin soruna ve sorunun çözümüne nasıl etki ettiklerini görebilmek adına önemli bir husustur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KOLOMBİYA’NIN İÇERİSİNDE YER ALDIĞI ÇATIŞMA ve ÇÖZÜM SÜRECİNE ETKİ EDEN İÇ ve DIŞ FAKTÖRLER

Kolombiya devletinin yüzyıllardır içerisinde yer aldığı çatışma süreci bazı dönemlerde barış atmosferi içinde geçse de, uzun süredir yaşanan bu gerilim durumu son yıllarda barış atmosferi içerisinde kesintisiz olarak devam etmektedir. Gerek uluslararası arenadaki gelişmeler gerekse Kolombiya’nın bulunduğu bölgedeki dengeler nedeniyle, bu sürece etki eden pek çok unsur bulunmaktadır. Bu unsurların başında, Venezüella ve Küba gibi bölge ülkelerinin yanında SSCB ve ABD gibi soğuk savaş sürecinde çekişme içerisinde yer alan iki büyük devlet gelmektedir. Bu devletler dönemsel olarak değişen politikaları nedeniyle sürece hem olumlu hem de olumsuz olarak etki ettikleri gözlemlenmiştir. Bunların dışında, uluslararası örgütler de Kolombiya’daki soruna müdahil olan ve bu başlık altında ayrıntılı olarak değinilecek diğer bir konudur. İçsel faktör olarak ise devlet başkanları ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Her yeni gelen hükümetin önceki dönemlerden bağımsız hareket etmesi ve geçmişte yapılan hatalardan ders almaması sürecin bu kadar uzamasına neden olmuştur. Ancak bugünkü geline nokta, geçmişten ders alan, halkın taleplerini göz önünde bulunduran ve savaştan ziyade müzakere yolunu tercih eden bir devlet başkanının sürecin barışçıl yöntemlerle çözülmesine nasıl olumlu katkı yaptığını göstermiştir. Devlet başkanları etkisinin yanında değinilecek diğer bir iç faktör ise Kolombiya’nın bulunduğu bölgenin olumsuz özellikleri ve neticesinde sebep olduğu olaylar konusudur. Yerli halkların daha çok yaşadığı bölgelerin genel özelliğinin engebeli olması, merkezden ulaşımın ve kontrol edilmesinin zor olması gibi faktörler nedeniyle yaşanan çatışma durumuna olumsuz olarak etki etmesi sürecin gidişatında rol oynayan diğer bir iç faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

1. Kolombiya’nın İçerisinde Bulunduğu Sürece Etki Eden Dış Faktörler

Kolombiya’nın içerisinde bulunduğu süreç, küreselleşmenin etkisi ve karşılıklı çıkarların da işin içine girmesiyle çok daha farklı anlam kazanmıştır. Bu sürece olumlu ve olumsuz olarak pek çok unsur etki etmiştir ve de etkilemeye devam etmektedir.

Kolombiya'daki çatışma sürecine etki eden önemli dış unsurlar öncelikle komşu ve küresel boyuttaki devletler olarak görülmektedir. Bunun ardından ise uluslararası örgütler ve şirketler de yıllar içerisinde kendi çıkarları doğrultusunda bu süreç içerisinde önemli rol oynamışlardır.

1.1. Uluslararası Örgütler

II. Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda gerek siyasal ve ekonomik gerekse sosyal konularda sorunların çözülmesi, istikrarın korunması ve olası bir üçüncü dünya savaşının engellenmesi amacıyla pek çok uluslararası örgüt kurulmuştur. Bu amacın yanında, uluslararası politika, her bir devletin dış politikalarının basit birer toplamından öte onların bileşkesi olarak karşımıza çıktığı için Birleşmiş Milletler gibi kuruluşlarda devletlerin dış politikasının hep birlikte etkin şekilde yürütmesi amacıyla ortaya çıkmıştır. Oluşturulan bu uluslararası kuruluşlarla birlikte II. Dünya Savaşı öncesi eksik olan terörizmle ilgili çalışmalara ağırlık verilmiş ve bu kuruluşlar yaptıkları çalışmalarla terör ve terörizm konuları uluslararası hukuk çerçevesinde ele alınmaya başlamıştır. Milletler Cemiyeti ve BM ile başlayan süreçte, bu kuruluşların öncelikli kuruluş amaçlarına bakıldığında 'uluslararası barış ve güvenlik' ve 'terörist faaliyetlerinin neden olduğu tehditle mücadele' gibi konular olduğu görülmektedir. Kolombiya'daki çatışma sürecine de etkisi olan ve tüm dünyadaki terör olaylarına karşı mücadele şeklini değiştiren 11 Eylül saldırıları sadece devletlerin değil, uluslararası örgütlerin de birlikte hareket etmesi gerektiğinin anlaşılması adına önemli bir husustur(Yalçınkaya, 2011, s. 215-221).

Kolombiya'nın içinde bulunduğu çatışma sürecine uluslararası kuruluşlar hem direk açıklamalarda bulunarak hem de yapılan ikili ve çok taraflı antlaşmalar sebebiyle müdahil olmuşlardır. Cezai konularda yapılan işbirliğinin öncelikli amacı, suç faillerinin sadece ülke içinde değil, uluslararası arenada da cezazı kalmalarının önüne geçmektir. Bu sayede, kişilerin yaptıkları haksızlık karşılığında cezalandırılacaklarını bilmesi suçluluğun önlenmesinde önemli bir unsur olacaktır(Ergül, 2011, s. 192).

Sadece Kolombiya'daki gelişmelere değil tüm dünyadaki benzer durumlarda söz sahibi olan belli başlı kuruluşların başında Birleşmiş Milletler gelmektedir ve BM, terör konusunda uluslararası ilişkileri düzenleyen pek çok antlaşmaya katkı sağlamıştır. BM, terörle mücadele konusunda ilk defa 1937 Cenevre Sözleşmesine atıfta bulunarak ikinci dünya savaşını takip eden süreçte 'Devletler Arasında BM Şartlarına Uygun Bir Şekilde Dostane Münasebetler Kurma ve İşbirliği Yapılmasına Dair Milletlerarası Hukuk

İlkeleri Hakkında Bildiri' ile hiçbir devletin teröre destek vermemesi gerektiğini vurgulamıştır(Caşın, 2008, s. 786). 1960'lı yılların ortalarından beri bazı eylemlerin terör eylemi olarak değerlendirilerek yasaklanmasına ilişkin sözleşmeler yapılmıştır. Bu sözleşmeler, hava ve deniz ulaşımı, diplomatlara karşı eylemler, rehin almalar ya da daha yakın zamanda terörist bombalar, terörizmin finansmanı ve nükleer terörizm konularını içermektedir. Örneğin; 15 Aralık 1997 tarihli 'Terörist Bombalama Eylemlerinin Önlenmesi Sözleşmesi' (BM, 1997, Aralık 15) ya da 9 Aralık 1999 tarihinde New York'ta imzalanan 'Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Sözleşmesi'(BM, 2002, Aralık 9).

Bunun yanında BM, yerli halkların sorunlarını gündemine alarak bu konu hakkında uluslararası kamuoyunun oluşmasına ve gösterilen çabalar sayesinde yerli halklarının seslerini BM nezdinde tüm dünyaya duyurma fırsatı bulması nedeniyle önemli bir etkiye sahiptir. BM'nin yerli halklarının sorunlarını 1970'lerden günümüze kadar gündemine almasını sağlayan çeşitli gelişmeler vardır. Yerli halklarının sorunlarının BM'ye taşınmasını sağlayan ilk gelişme, Kolombiya ile birlikte diğer Latin Amerika ülkelerinde de etnik çatışmalar, yerli katliamları ve bunların ardından yerli topraklarına el konulmasıyla ilgili haberlerin yapılmasıdır. Diğer bir önemli gelişme ise, yerlilerin sorunlarına dikkat çekmek ve haklarını savunmak için kurulan Sivil Toplum Örgütleri'dir. Örneğin; 1968 yılında Kopenhag'da kurulan 'Yerli İşleri Çalışma Grubu', 1969'da Londra'da kurulan 'Survival International' ve 1971 yılında Cambridge'de kurulan 'Cultural Survival' faaliyetleri. Yerli sorunlarının BM nezdinde dile getirilmesini sağlayan son madde ise, bazı yerli örgütlerinin vermiş oldukları mücadelelerdir. Örneğin; Amerika Yerli Hareketi(American Indian Movement), devletlerin yerli halklarla yaptıkları anlaşmaların maddelerine uymaları ve bu konuya uluslararası arenada dikkat çekmek için Kuzey-Güney Amerika temsilcilerini bir araya getirerek konferans düzenlediler. Bu konferans neticesinde, BM'nin Ekonomik ve Sosyal Konseyi(ECOSOC) bu grubu Sivil Toplum Kuruluşu olarak tanımıştır. Bu çalışmalar sonucunda ise, ILO'nun 169 no'lu Konvansiyonu⁵ ve BM Yerli Halkların Hakları Bildirgesi yayınlanmıştır. Kolombiya ise, bu bildiriye 7 Ağustos 1991 tarihinde

⁵ Bu Konvansiyon kabile halkını şu şekilde tanımlamıştır: "sosyal, kültürel ve ekonomik şartları itibariyle ulusal topluluğun diğer bölümlerinden ayrılan ve statüleri tamamen ya da kısmen kendi alışkanlık, gelenek, özel yasa veya düzenlemelerle tabi olan kişiler".

Konvansiyon yerel halkları ise "işgal ya da sömürgeleştirilme döneminde veya mevcut devletin sınırları belirlenirken ülke veya coğrafi bölgede yerleşik olan nüfustan türedikleri kabul edilen ve kendi sosyal, ekonomik, kültürel, politik kurumlarının bir kısmını ya da tamamını ayakta tutan kişiler" olarak tanımlamaktadır(Oğuz, 2009, s. 12).

Norveç ve Meksika'dan sonra imzalayarak bildiriye imza atan 3. devlet olmuştur(ILO, 1991, Ekim 5). 1919 yılında ILO üyesi olan Kolombiya, takip eden yıllarda bu çerçevede yerel halklar ve kabileler ile ilgili, mesleki eğitim ve yol gösterme, çocuk işçi ve gençleri koruma, istihdam ve mevcut işleri iyileştirme konularında yasal çalışmalarda bulunmuştur. Örneğin; 7 Ekim 2014 tarihinde kongre tarafından 1953 sayılı kararname ile yerli halkların kendi yaşadıkları bölgelerin topraklarında çalışabilmesi ilgili çalışma yapılmıştır. Diğer bir örnek ise, 4633 sayılı kararname numarası ile 9 Aralık 2011 tarihinde kabul edilen düzenlemeyle yerli halkların mağdurlarına yönelik arazi haklarının iadesi başlığı altında iyileştirmelerde bulunulmuştur. Son bir örnek ise 11 Ağustos 1992 yılında yapılan 1332 sayılı değişiklik ile ilgilidir. Bu düzenlemeye göre, Kolombiya hükümeti yerli halka ekonomik, politik ve sosyal haklar tanınması yönünde değişiklikleri kabul etmiştir. (ILO, Yerli halklar ve kabileler ili ilgili veritabanı).

BM'nin dünya genelindeki yerli halklar, azınlıklar ve kabileler ile ilgili çalışmalarda bulunmasının yanında Kolombiya özelinde de bu tür çalışmalar yer alarak çözüm sürecine katkı sağlamıştır. 4 Kasım 1945 tarihinde BM'ye üye olan Kolombiya, üyeliğini takip eden yıllarda bu konuda çalışmalarda bulunmuştur. 1993 Viyana Deklarasyonu sonucunda uygulamaya koyduğu 'ulusal eylem planı' BM'nin Kolombiya'da ne derece etkili olduğunun bir göstergesidir. Bu eylem planı ile Kolombiya hükümeti, insan haklarına saygı kültürünü güçlendireceğini, kurumsal mekanizmalarını uluslararası insan hakları kanunları çerçevesinde geliştireceğini taahhüt etmiştir(Colombia at UN, t.y.). Bunun yanında, Kolombiya hükümetinin BM'ye yapmış olduğu 'Barış İçin Demokrasi' adlı açıklamada, Kolombiya devletinin barış sürecini desteklemek ve toplumu tekrar bir araya getirebilmek için tenkil ve ekonomik çalışmalar içerisinde olduklarını belirtmişlerdir(Colombia at UN, t.y.). BM'nin Kolombiya özelinde direk müdahil olduğu diğer bir konu ise, almış olduğu 2261 sayılı kararı neticesinde, Kolombiya'daki çözüm sürecinde FARC'ın silah bırakmayı kabul etmesini takiben Kolombiya'da bu silahları teslim almak, yok etmek görevini üstlenmesi ve bu konular ile ilgilenmesi için gözlemci göndermesi konusudur(Colombia.unmissions, 2016, Ocak 25). Bu konuyla ilgili BM'nin yaptığı diğer bir katkı ise BM'nin 2 Mart 2017 tarihli açıklamasında görülmektedir. Bu açıklamaya göre, BM kamplardaki tüm silahların bırakılacağını, sivillerin normal hayata döndürülmesi üzerine çalışmalar yapılacağını ve dengesiz ölçekte güçlü olan silahların ise imha edileceğini belirtmiştir(Colombia.unmissions, 2017 Mart 2). BM'nin

Kolombiya'nın içerisinde bulunduğu sürece ekonomik olarak da katkı sağladığı görülmektedir. BM'nin 17 Şubat 2016 tarihinde yapmış olduğu açıklamada, çatışma sonrası süreçte barış inşası için kullanılmak üzere maddi yardım amaçlı fon oluşturduğunu ve bu kapsamda kullanılması için 8 milyon ABD dolarının bu fona aktarıldığını belirtmiştir(UNDP, 2016, Şubat 17). BM Güvenlik Konseyinin 11 Mayıs 2017 tarihinde 7937 sayılı toplantısının sonucunda yaptığı açıklamada 'Kolombiya Nihai Barış Antlaşması 2261(2016)' sayılı kararına destek verdiğini ve önümüzdeki süreçte BM olarak yapıcı ve aktif rol oynamaya devam edeceklerini açıklamıştır(UN, 2017, Mayıs 11).

Kolombiya'daki sorunun gidişatına etki eden bir diğer uluslararası gelişme ise, 1995 yılında BM'nin Kolombiya'daki sorunların çözülmemesinde etkisinin olduğunu düşündüğü uyuşturucu üretimi ve ticaretine ilişkin çalışmalarıdır. BM, 1995 yılında Kolombiya'daki uyuşturucu kartellerine yönelik farklı bir program uygulamaya başlamıştır. Bu plana göre, uyuşturucu kartellerinin hâkimiyetinde olan bölgeler ile halkın büyük kısmının yaşadığı başkent Bogata arasındaki Uruba bölgesinde güvenliğin sağlanması amaçlanmıştır. Bunun sonucunda ise, en kuvvetli iki gerilla grubu olan FARC ve ELN işbirliği engellenmeye çalışılmıştır(UN, 1997, Ocak 28).

Kolombiya'daki sürece katkı sağlayan diğer bir uluslararası örgüt ise Amerikan Devletler Teşkilatı'dır(Organization of American States-OAS). Ekim 1889 ile Nisan 1890 yılları arasında yapılan Birinci Amerikan Devletleri Konferansına dayanan bu kuruluş, dünyanın en eski bölgesel organizasyonudur. Bugünkü halini alması ise 1948 yılında Kolombiya'da yapılan toplantı sonucunda olmuştur. İlk etapta Kolombiya'nın içinde yer aldığı 21 ülkenin kurucu üyesi olduğu bu kuruluşa daha sonrasında 14 ülke daha eklenmiştir. OAS'ın bugün 35 üyesi bulunmakla birlikte 69 ülkeye de daimi gözlemci statüsü verilmiştir(OAS, http://www.oas.org/en/about/who_we_are.asp). OAS bugün demokrasi, insan hakları, güvenlik ve kalkınma alanlarını içeren 4 ana başlık altında çalışmalarını yürütmektedir. Bu kuruluşun Kolombiya'daki çatışma sürecine olumlu manada yapmış olduğu çalışmaların başında 3 Haziran 2002 tarihinde imzalanan 'Terörizme karşı uluslararası sözleşme' gelmektedir. Bu sözleşme ile birlikte üye devletler, terörizmin finansmanı, nükleer çalışmalar ve uluslararası suçlara karışan kişilerin korunması konularında karar almışlardır(CICTE-OAS, 2002, Haziran 3). OAS bünyesinde 1986 yılında kurulan Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Komisyonu (CICAD) da Kolombiya'nın içerisinde bulunduğu sürece önemli katkılarda bulunmuştur. Özellikle bu kuruluşun 'koka, haşhaş ve esrar yetiştiricileri için alternatif

gelir kaynakları yetiştirilmesi' ve 'yasadışı uyuşturucu ile mücadele için kontrol kurumlarının geliştirilmesi'(CICAD, 2012, Ocak 18) konularında yapmış olduğu çalışmalar Kolombiya açısından önem arz etmektedir. OAS Genel Sekreterliği barış sürecine gelinene dek bu konuyla ilgili olarak bulgularını ve önerilerini içeren 21 rapor sunmuştur ve bunun yanında silahsızlanma sürecinin oluşmasına katkı sağlamıştır(OAS, 2016, Ekim 27). OAS, Kolombiya'da yaşanan olaylardan mağdur olanları koruma anlamında da katkı da bulunmuştur. 2004 yılında Kolombiya hükümetinin ülkedeki barış sürecine OAS'ın katkı sağlaması hususunda yapmış olduğu çağrı üzerine OAS bu konuda adım atmıştır. Hollanda, İngiltere, İspanya, ABD, Almanya ve Türkiye'den maddi destek alınarak fon oluşturulmuştur(Heuft, t.y.).

Uluslararası örgütlerin Kolombiya'daki sorunun çözümüne olan katkısının bir diğer örneği ise Norveç'ten gelmektedir. 7 Mart 2015 tarihinde Kolombiya hükümeti ile FARC arasında kara mayınlarının temizlenmesi konusunda anlaşma yapılmıştır(Sandler, 2015, Nisan 17). Bu anlaşmanın imzalanmasına kadar geline süreçte Norveç İnsani Yardım Örgütü'nün(Norwegian People's Aid Organization)⁶ katkısı üst seviyede olmuştur. Bu kuruluşun yapmış olduğu açıklamaya göre, Kolombiya dünya genelinde kara mayınlarının en fazla olduğu ülke konumundadır ve mayınlar ülke topraklarının yaklaşık %40'ına etki etmektedir. Bu kuruluş, Kolombiya'da bulunan bütün kara mayınlarını 2021 yılına kadar temizleyeceğini belirtmiştir. Bu kuruluşun mayınların temizlenmesinin yanında Kolombiya'daki sürece diğer bir katkısı ise gözlemci olmasıdır. Kolombiya'daki çatışmanın taraflarınca bu kuruluş yıllardır izlemiş olduğu siyasi anlamda bağımsız çalışmalar nedeniyle barış sürecine gözlemci olarak katılması yönünde davet almıştır(NPAID, t.y.).

Hem OAS hem BM, terörizmin önlenmesi gayesiyle yukarıda da örneklerle açıklandığı gibi önemli çalışmalar içerisinde bulunmuşlardır ve konu hakkında tüm üyelerini kapsayacak geniş düzenlemeler gerçekleştirmişlerdir. Ancak, hukuku uygulamak ve BM ya da AOS gibi kuruluşların değil hükümetlerin görevidir. Bundan dolayı burada en büyük sorumluluk devletlere düşmektedir. Uluslararası hukuk mükemmel şekilde oluşturulsa bile, devletler tarafından gerektiği şekilde sorumluluklar yerine getirilmedikçe amaca ulaşmak mümkün olmayacaktır. Uluslararası örgütler konusunda değinilmesi gereken son bir nokta ise, sınır aşan yasal düzenlemelerde

⁶ Norwegian People's Aid Organization, 1939 yılında, dünya genelinde yaşanan çatışmalar sonrası tekrar inşa etme sürecinde taraflara yardım etme amacıyla devlet dışı sivil toplum örgütü olarak kurulmuştur (<https://www.npaid.org/About-us>).

işbirliği ve konuyla ilgili uluslararası antlaşmalara, düzenlemelere uyulması gerektirir. Bir ulusun özgürlük savaşçısı diğerinin teröristi olmamalıdır(Caşın, 2008, s. 756).

Kolombiya'daki çatışma sürecinin gidişatına etki eden uluslararası arenadaki diğer bir gelişme ise, Roma Statüsü ve Uluslararası Ceza Mahkemesidir. Kolombiya devleti 1 Kasım 2002 tarihinden bu yana Roma statüsünün taraf devletlerinden birisidir ve taraf devletlerin insanlık ve savaş suçlarına karşı Uluslararası Ceza mahkemesinin soruşturma ve dava açma gibi yükümlülükleri kabul etmektedir. Taraf devletler, insanlık suçlarını işledikleri zaman bu mahkemeler tarafından yargılanacaklarını kabul etmiş olacaklarından dolayı bu katılım Kolombiya'daki çatışma sürecinin sonlanmasına ve insanlık suçlarının işlenmesinin önüne geçilmesi anlamından önem arz etmektedir(ICC, 2015, Mayıs 15). Bu mahkeme ayrıca, bir imza ülkesinin insanlığa karşı işlenen suçlardan sorumlu olan kişilerin yeterince cezalandırılmadığına karar verirse, bu kişilerin tutuklanmasını talep edebilir ve onların yargılanma yetkisine sahip olabilir(Isacson, 2014, Nisan 14). Ancak Kolombiya bu konuda çıkartmış olduğu yasa nedeniyle olumsuz olarak eleştirilmiştir çünkü 2002 yılında çıkarmış olduğu 124. numaralı yasa ile Kolombiya hükümeti Uluslararası Ceza Mahkemesinin savaş suçları hakkında yetkisini 7 yıl boyunca askıya almıştır. Bundan dolayı, bu dönemde Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kolombiya'da ofis açıp açmaması konusu gündeme gelmiştir. Bu süre 1 Kasım 2009 tarihinde son bulmuştur ve bu tarihten itibaren Kolombiya, Uluslararası Ceza Mahkemesinin savaş suçları yargısına tabi konumdadır(ICTJ, 2010 Mayıs).

Kolombiya'nın yıllarca ekonomik, sosyal ve siyasal konularda dönüşüm içerisinde olmasının nedeni sadece BM, ILO ya da Sivil Toplum Örgütleri ile açıklamak olayın diğer aktörlerine bakmamak konunun tam anlamıyla anlaşılabilmesi açısından yetersiz olacaktır. Kolombiya'nın 1990'lerden itibaren Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası finans kuruluşları aracılığıyla dayatılan yapısal uyum programları, yerli kimlik ve halklarının çeşitli düzlemelerde tanınmasını sağlayan ve bu kesime daha iyi hayat standardı oluşturma anlamında altyapı oluşturmuştur(Özbudun, 2012, 137). Diğer bir ifadeyle, Kolombiya'yı yerli halklara çeşitli platformlarda haklar verilmesini zorlayan neo-liberal politikalar olmuştur. 1990'ların başında Kolombiya, diğer Latin Amerika ülkelerine kıyasla neo-liberal politikalarda ön plana çıkmıştır ve ABD yardımlarından en büyük payı elde etmiştir. 2000'lere doğru gelindiğinde ise, parlamentoda onaylanan ve ekonominin modernleşmesini, serbest ticaret bölgelerinin

oluşturulması yoluyla ticaretin liberalleşmesi, döviz alım-satımının serbest bırakılması, kamu işletmelerinin özelleştirilmesini içeren ekonomik programları uygulamaya koymuştur.

Ancak, buraya kadar bahsedilen finans kuruluşlarının Kolombiya'ya ve yerli halklara olumlu etkisinin yanında uzun vadede Kolombiya ekonomisine olumsuz etkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Uygulanan politikaların sonucunda ortaya çıkan olumsuz durumu rakamlar daha net göstermektedir. Refah düzeyi sıralamasında, bu yardımlar alınmadan önceki zamana denk gelen 1980'lerde Latin Amerika ülkeleri arasında ilk sırada yer alan Kolombiya, ABD'den en fazla yardımı almasına rağmen 1997 yılında 15. sıraya gerilemiştir. Ekonominin bu süreçte durumunu gösteren diğer bir rakamsal gösterge ise, 1945-1995 yılları arasında %5 büyüme gösteren Kolombiya, 1999 yılında krizle karşı karşıya gelmiştir. Uygulanan neo-liberal politikalar, borç krizinde olan Kolombiya gibi devletleri yüksek maliyeti olan altyapı, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi nüfusun yoksul ve dezavantajlı konumunda bulunan yerlilere yönelik refah politikalarından yüksek maliyet nedeniyle vazgeçirmiştir. Refah seviyesini yükselten politikalardan vazgeçilmesinin yanında üretim sektöründe yaşanan iflaslar, işsizlik rakamlarının artması, tarım sektöründeki geriye gidiş, çiftçilerin topraklarını terk etmek durumunda kalması gibi gelişmelerin sonucunda uyuşturucu sektörü, paramiliter gruplar ve gerilla hareketleri ülkedeki şiddet atmosferini arttırmıştır(Arslan, 2015, s. 301-302). Bu gelişmeler neticesinde, Kolombiya'da uygulanan neo-liberal politikalar kısa vadede yerli halkların hayat standartlarını değiştirme ve geliştirme konusunda olumlu etkiye sahip olduğu söylene dahi uzun vadede Kolombiya'da görülen ekonomik sorunlar neticesinde daha büyük sorunlara yol açtığı gerekçesiyle neo-liberal politikalar olumsuz etkiye neden olmuştur.

1.2. Komşu ve Küresel Boyuttaki Diğer Devletlerin Etkisi

Terör ve terörizmle mücadele konusu ele alındığında, sürece olumlu ve olumsuz yönde etki eden hem komşu hem küresel boyutta pek çok devletin gelişmelere müdahil olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda hem terör örgütlerinin eylemlerini düzenlemesi hem de terör örgütlerine lojistik destek sağlaması yönünden günümüzde terör örgütleri diğer devletlerden uluslararası çapta destek almadan varlıklarını devam ettiremez durumdadır. Bu durum ise, terörizm ile mücadelenin başarılı şekilde sonuca ulaşması için diğer devletlerin ne denli önemli olduğunu ve ayrıca terör örgütlerinin uluslararasılaşması konusunun birden fazla ülkenin kapsamı alanına girdiğinin göstergesidir(UTSAS, 2011,

s. 4).

Kolombiya'nın yıllardır yaşadığı sürece diğer devletlerin olumlu ve olumsuz etkisi, en az Kolombiya hükümetlerinin sürece etkisi kadar önem arz etmektedir. Özellikle Soğuk Savaş yıllarında, vekâlet mücadelesinin yaşandığı ülkelerin başında gelen Kolombiya, hem ABD hem SSCB tarafından barış ve savaş süreçlerinin içine çekilmiştir. Dönemin iki hegemon devleti mücadelelerini kendi topraklarından uzakta, Kolombiya sınırları içerisinde sürdürmüşlerdir ve bu durum ise Kolombiya'daki çatışmaların gidişatına yön vermiştir(Ergül, 2011, s. 193). SSCB tarafından desteklenen çeşitli gerilla grupları adaletsiz ve baskıcı olarak kabul edilen status quo⁷'yu devirmek, hükümeti askeri yolla ele geçirmek ve bununla birlikte Marksist-leninist fikirlere uygun sosyal-ekonomik model kurmak amacıyla silahlanmaya yönelmişlerdir. Gerilla örgütlerinin Soğuk Savaş döneminde blok lideri SSCB'nin sıklıkla kullandığı eşitlik, adalet, kırsal ekonomik koşulların iyileştirilmesi, kimlik talepleri gibi söylemlerinin kullanılması ve bunlar için mücadele etmesi, bu dönemde diğer ülkelerin Kolombiya'daki soruna ne denli etki ettiğinin göstergesi olarak dikkat çekmektedir. SSCB'nin gerilla örgütlerine karşı yapmış olduğu desteğe karşılık, ABD bu 'komünist tehdit' karşısında otoriter ve hatta diktatöryel eğilimleri olan siyasal rejimleri ideolojik ve maddi açılardan destekleyerek devletlerarası ilişkilere müdahale etme konusunda çekinmemiştir. Tam bu noktada belirtilmesi gereken husus, Kolombiya'daki çatışmalar hem başlangıç hem devamındaki süreçte sadece dinsel, ırksal, etnik kıstaslara dayanan bir çatışma biçimi olmadığı açıktır. Bu kıstasların çatışmanın bazı aşamalarında etkisinin olmasının yanında, teorik açıdan bakıldığında soğuk savaş görüntüsüne göre şekillenmiş, gerilla ve devleti karşı karşıya getiren silahlı çatışma ortamı söz konusudur(Ramirez, 2015, s. 87-88). SSCB ve ABD arasında soğuk savaş boyunca devam eden vekalet mücadelesinin örneği konumunda olan Kolombiya, aynı Kore, Vietnam ve Küba savaşlarında görüldüğü gibi Soğuk Savaşın blok liderleri sıcak çatışmadan uzak durmayı tercih ederek devlet altı gruplar vasıtasıyla vekalet savaşlarını tercih etmişlerdir. Bu süreçte ABD, AUC gibi paramiliter gruplara destek verirken SSCB, Küba, Çin Halk Cumhuriyeti'nin ise FARC ve ELN'ye destek verdikleri gözlemlenmiştir(Çınar ve Avcı, 2016, s. 227).

Barış dönemlerinde, terörün küresel ve sınır aşan niteliğine karşılık ulusal

⁷ 'Status quo' politikası, devletlerin hali hazırdaki uluslararası sistem içerisindeki güç dengesinden memnun oldukları ve bu dengeyi muhafaza etmek istedikleri anlamına gelmektedir. Revizyonist politikaların tam tersi olarak kullanılmaktadır(Sönmezoğlu, 2010, s. 599).

makamların yetkilerinin ülkelerin egemenlik alanları ile sınırlı oluşu, uluslararası kuruluşlarda olduğu gibi devletlerin de birlikte çalışmasını gerekli kılmaktadır. Bu durum ikili ve çok taraflı uluslararası işbirliğinin önemini ve bu ilişkilerin güçlendirilmesi ihtiyacını arttırmaktadır(Ergül, 2011, s. 193). Diğer bir ifadeyle, artık ulus devletler kendi dış ilişkilerini kendi istekleri doğrultusunda özgür şekilde idare edememektedir. Aynı zamanda devletler kendilerini, genel ve uluslararası normların yanında özel bölgesel kuruluşlarla olduğu gibi antlaşmalarla da sınırlandırmış durumdadır(Yeniçeri, 2005, s. 120).

Kolombiya'daki sürece en fazla etkisi olan devlet şüphesiz ABD'dir. ABD, sadece gerilim zamanında değil barış dönemlerinde de Kolombiya'nın içinde bulunduğu süreçte aktif rol oynamıştır. 1980'li yıllarda Kolombiya'da ABD'nin eğittiği askerler 'arındırılmış topraklar stratejisi' kapsamında terör gruplarına olan halkın tasfiyesi kapsamında çalışmalar içerisinde yer almışlardır. ABD'nin de desteğiyle yürütülen bu strateji özellikle yerli halkların yaşadığı kırsal kesimden daha merkezi bölgelere doğru yoğun göç hareketlerinin yaşanmasına yol açmıştır(Özbudun, 2016). ABD, 2000 yılında yürürlüğe koyduğu 'Kolombiya Planı' ile Pastrana yönetimine uyuşturucuyla mücadele karşılığında bir milyar dolarlık askeri yardım yapmıştır. Clinton döneminde geliştirilen bu plan, kokain ekimi için kullanılan tarlaların uçaklarla ilaçlanarak imha edilmesini öngörmüştür. BM yetkililerine göre, bu olan kokain üretmenin orman içlerine doğru kaydığı gerekçesiyle istenilen sonuca ulaşamamıştır(Dinleyici, 2007, s. 519). ABD'nin desteğiyle birlikte, Kolombiya hükümeti ordunun modernize edilmesi çalışmalarına hız vermiş; ancak bu destek terör faaliyetlerinin önlenmesi için yeterli olmamıştır. Bunun yanında, ABD'nin tavsiye ve yardımlarıyla, bugün Türkiye'de 'köy korucuları' olarak bilinen, Kolombiya hükümeti 'köylü askerler' ya da yerel halktan seçilen kişileri, kolluk kuvvetlerini desteklemek amacıyla görevlendirilmiştir. Bu sayede amaçlanan ise, hem güvenlik noktasında destek birimleri oluşturmak hem de asker ve polisin işlemesi durumunda suç kapsamına girecek eylemlerin soruşturulmasından uzak tutulmasını sağlamaktır(Bal ve Özeren, 2009, s. 532).

FARC-Kolombiya probleminin ortaya çıkması ve çözüme kavuşturulması için izlenen yolda, sürece etki eden diğer bir devlet ise Kolombiya'nın güney komşusu olan Ekvador'dur. İlk etapta Ekvador hükümetinin FARC'a destek olduğu için Ekvador-Kolombiya geriliminin artmasına neden olan ikili ilişkiler takip eden süreçte Ekvador hükümetlerine karşı yapılan siyasi ve askeri baskıların sonuç vermesiyle antlaşma yoluna gidilmiştir. İki devlet arasında gerilimin en üst seviyeye tırmandığı dönem

olarak 1 Mart 2008 tarihi dikkat çekmektedir. Açık bir şekilde FARC'a kendi ülkesinde örgütlenme ve kamp kurma gibi haklar tanıyan Ekvador, Kolombiya'nın Ekvador sınırından içeri girerek burada konuşlanmış olan FARC kampına saldırıda bulunması sorunuyla karşılaşmıştır. Bu saldırı, Kolombiya'nın hem üst düzey FARC yetkililerini öldürmesi hem de Ekvador ve Venezüella'dan tepki alması nedeniyle önemlidir. Bu saldırı sırasında öldürülen FARC'ın iki numaralı ismi Raul Reyes'in bilgisayarında Ekvador ve Venezüella'nın FARC ile olan bağlantılarını gösteren belgelerin bulunması durumu daha da kritik seviyeye taşımıştır. Ancak taraflar 7 Mart 2008 tarihinde Dominik Cumhuriyetinde düzenlenen Latin Amerika ülkelerinin yıllık toplantısı esnasında el sıkışmışlar ve devamında FARC'ın bir diğer üst düzey komutanı öldürülmüştür(Afat, 2010, s. 839).

Kolombiya sorununa diğer devletlerin olumlu anlamda katkısı yakın dönemde yürütülen barış görüşmelerinde de görmek mümkündür. Özellikle barış görüşmelerinin ilerleyen safhalarında İsviçre, Norveç gibi ülkelerin desteklerinin yanında ABD, Şili, Küba, Venezüella gibi kıta ülkelerinin de üçüncü taraf olarak sürece olumlu olarak etkileri bulunmaktadır. Barış görüşmeleriyle birlikte daha önce Küba'nın, Kolombiya'nın devrimci hareketlerini desteklemesi ya da Venezüella'nın geçmiş yıllarda Kolombiyalı isyancılara kendi ülkesinde eğitim kampları kurmasına müsaade etmesi gibi süreci olumsuz etkileyen durumlar ortadan kalkmış ve tam tersi şekilde bu devletler sürece olumlu yönde katkı yapmışlardır(Çınar ve Avcı, 2016, s. 243).

1.3. Çok Uluslu Şirketler

Kolombiya'nın içinde bulunduğu terör kaynaklı sürece olumlu ve olumsuz olarak katkıda bulunan devlet başkanları, diğer devletler ve uluslararası örgütlerin yanında, bunlar kadar etkili olmasa da, sayılabilecek diğer bir etken ise uluslararası boyutta olan büyük şirketlerdir. Sınırların ortadan kalktığı ve büyük devletlerin yönetiminde dahi etkin rol oynayabilen şirketler, Kolombiya özelinde de etkili olmuştur. Kolombiya'nın sahip olduğu jeopolitik konumunun yanında doğal yer altı kaynakları da Kolombiya'yı bu şirketler nezdinde daha önemli bir yere yerleştiren etkidir. Akıllı olan yeni egemen güç, yerli halkı aykırı ideoloji ve kaba kuvvetle kışkırtmak yerine bu toplumu öncelikle tüketim ve eğlence aracılığıyla belirli bir düzenden çıkartmaya çalışmaktadır. Daha sonra da bu toplumun ihtiyaç duyacağı yeni kaynaklara sahip olmak suretiyle bu akıllı güç, ülkelere hâkim olmayı çok karlı bir strateji olarak yıllardır uygulamaktadır(Yeniçeri, 2005, s. 57). Dünyada ekonomik,

siyasi ve sosyal yapıların dönüşümünde etkisi yadsınamaz seviyede fazla olan bu küresel şirketler, çalışma ve aile hayatını da değiştirerek yaşamları biçimlendirmektedir(Yeniçeri, 2005, s. 47). Takip eden süreçte ise, toplum ve ülke üzerinde karar alma mekanizması gibi hareket ederek görünmeyen güç olarak ortaya çıkmaktadır. Kolombiya'da bunun en bariz örneği, 1950 yılında yapılması planlanan cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazanması beklenen sol görüşlü Gaitan'ın 1948 yılında 'United Fruit' ve 'Standart Oil' şirketleri tarafından CIA yardımıyla suikast sonucu öldürülmesidir. Gaitan'ın öldürülmesini bazı kaynaklar CIA yardımıyla 'United Fruit' ve 'Standart Oil'⁸ şirketleri tarafından yapıldığına dayandırmaktadır(Yılmaz, 2012, s. 6).

En nihayetinde, uluslararası işbirliği, sınır aşan bir olgu olan terör ve terörizmle mücadelede birinci derecede önem arz etmektedir. 21. yüzyılda terörün küreselleşmesi durumu, uluslararası işbirliğinden daha hızlı şekilde gerçekleşmektedir ve bundan dolayı terör faaliyetleri yıkıcı bir hal almaktadır. Giderek daha fazla bağımlı hale gelen bir dünyada, hiçbir ülke tek başına teröre karşı etkili bir mücadele veremez. Terörizmle tam anlamıyla mücadele etmek isteyen devletler, hızlı, tam ve bütüncül bir uluslararası işbirliği gerçekleştiremediği, mevcut durumdaki işbirliğini etkili şekilde uygulayamadığı sürece yerel, bölgesel, küresel boyutta tam anlamıyla güvenlik ve barış mümkün değildir(Ergül, 2011, s. 191). Devletler uzun yıllardır kendi ülkelerindeki terör olaylarını çözmek adına yıllardır askeri güce ek olarak anayasal yaptırımlarda da bulunarak çaba sarf etmektedir. Ancak, buraya kadar yapılan açıklamalarda, verilen örneklerde de görüldüğü üzere, terör örgütlerine karşı başarılı olabilmek için sadece etkili devlet adamlarına değil, bunların yanında bölgesel ve küresel çaptaki etkili devletlerle, uluslararası kuruluşlarla ve kendi karlarını maksimize eden değil devletlerin ve toplumun yararına çalışan akılcı uluslararası şirketlere ihtiyaç duyulmaktadır. Tek taraflı hareket etmek kısa dönemde etkin bir politikaymış gibi görünse de uzun dönemde bu oluşumlar diğer devletlerin de etkisi altına girerek ortadan kaldırılması zorlaşacaktır. Tüm bu bileşenlerin bir araya gelerek ortak noktada hareket etmesiyle başarı mümkün olabilecektir. Diğer bir yandan ise, uzun yıllardır devletler sadece kendi teröristlerinin peşinde koşması ve terörle mücadelenin ulusal sınırlar içerisinde sınırlı

⁸ Amerikan emperyalizminin Latin Amerika bölgesindeki temsilcileri olarak görülen bu iki şirket, sadece Kolombiya tarafından değil tüm bölge ülkeleri tarafından sosyal ve ekonomik hayatı etkilediğinden dolayı eleştirilmektedir. Aynı zamanda bu şirketler, bölge ülke ekonomilerini sömürdükleri ve de işçilere kötü şartlarda düşük ücret verdiği için protestolarla karşılaşmıştır ve bunun sonucundan Kolombiya'daki dönemin hükümeti işçi ayaklanmalarına karşı silah kullanmıştır(Bucheli, 2006, s. 2-4).

kalmasının yanında devletler terörizmin birbirlerine karşı mücadele aracı olarak da kullanmışlardır. Eğer gerçek anlamda dünyada barış ortamı hedefleniyorsa ‘birinin teröristi diğerinin özgürlük savaşçısı’(Bal, 2006, s. 352)’ olmamalıdır.

2. Kolombiya’nın İçerisinde Bulunduğu Sürece Etki Eden İç Faktörler

Uzun yıllardır devam etmekte olan çatışma sürecinde, özellikle ilk zamanlarda her yeni gelen hükümet ve devlet adamı birbirlerinden farklı politikalar izlemiştir. Bazı devlet adamları silahlı yöntem ile çözüme ulaşma yolunu izlerken diğer bir grup devlet adamları ise daha demokratik yöntemler aracılığıyla aynı sonuca ulaşmak için çaba göstermişlerdir. Geçmiş dönemlerde yaşanan olaylarla kıyaslandığında Kolombiya son yıllarda göreceli olarak daha ılımlı bir süreç geçirmektedir. Bu ılımlı sürece girilmesinde en etkili olan faktör şüphesiz 2010 yılıyla birlikte yönetime Santos hükümeti olarak görünmektedir. Bu başlık altında değinilecek diğer bir konu ise, Kolombiya’nın sahip olduğu olumsuz coğrafi özelliklerinin çatışma durumunun ortaya çıktığı ilk zamanlarda ve devamındaki uyuşturucuyla mücadele dönemine yaptığı etki olacaktır.

2.1. Devlet Başkanları’nın Etkisi

Karar verme ve uygulama hususunda devletin en üst seviyede olan devlet adamlarının almış olduğu kararlar ülkenin içinde bulunduğu çatışma ortamını sonlandırabilecek düzeyde olduğu kadar tam tersi olarak ülkeyi daha da artan seviyede bir çatışma ortamının içerisine de girdirebilir. Kolombiya’da uzun yıllardır devam eden çatışma ortamı yerini günümüzde barış görüşmelerine bırakmıştır. Bugünkü barış konularının konuşulduğu ortama gelinene dek gerek açıkça gerekse gizli şekilde taraflar pek çok kez benzer temaslar içinde olmuşlardır. Karşı taraf ile yapılan görüşmelerde izlenecek politikayı ya da girişilecek mücadelenin türünü belirleyen kişilerse genelde devlet başkanları olmuştur. Bundan dolayı devlet başkanları almış oldukları sert ya da yumuşak mücadele yöntemleri ile sürecin gidişatını etkileyen en önemli içsel faktör olarak görülmektedir.

Kolombiya devlet başkanlığı görevini 1978-1982 yılları arasında yapan Cesar Turbay Ayala, devlet başkanlığı yaptığı süreç boyunca terörizmle mücadele konusunda sert tedbirler alarak çözüme ulaşmayı denemiş; ancak tam tersi bir sonuçla karşılaşmıştır. Bu dönemde örgütün etkisini kırmak adına alınan sert tedbirlere karşılığında halk, hükümetin girişmiş olduğu sert müdahalelere tepki maiyetinde devlete

destek vermemiştir ve örgüte katılım yolunu tercih etmiştir. Kolombiya hükümetini girişmiş olduğu bu hareket sonucunda terör örgütü güç kazanırken devlet ise süreçten daha zarar görmüştür(Bal ve Özeren, 2009, s. 533). Ayala dönemindeki diğer bir önemli olay ise, çiftçilerin başlattığı toprak reformuna karşı hareket olarak ortaya çıkan militer hareketler bitme noktasına ulaştığında, diğer işçi ve etnik ayrışımı içine alan farklı başkaldırı hareketleri ortaya çıkmıştır. Ülke içinde yaşanan bu olumsuzluklar karşısında sert tedbirler alan Ayala hükümeti, dış politikada ise tam tersi barışçıl ve ılımlı siyaset izleyerek ülke içi statükoyu korumak ve zayıf devlet mekanizmasını güçlendirme amaçlarıyla yabancı fon arayışı içinde bulunmuştur(Arslan, 2015, s. 277). Yabancı fon kaynağını bulmasına ve dış politikada barışçıl yöntemler izlemesine rağmen Ayala hükümeti, ülke içindeki şiddet ve çatışma konularında başarıya ulaşamamıştır. Hatta durumu daha karmaşık hale getirecek olan paramiliter gruplar, büyük toprak sahiplerinin çıkarlarına yönelik saldırıları engellemek adına bu dönemde ortaya çıkmıştır.

Devlet başkanının yapmış olduğu bu hata, aslında kendinden sonra gelecek diğer devlet başkanları için aynı hatayı yapmamak adına bir nevi kılavuz olmuştur çünkü bu sert uygulamalara karşısında örgütün daha da güçlendiğini gören yeni dönem devlet başkanları strateji değiştirerek terör örgütleri ile görüşmeler yaparak sorunu çözme yolunu tercih etmişlerdir. Kolombiya'daki sorunun çözüme yönelik bu tarihten sonra yapılan strateji değişikliği ile başlayan müzakereler sonucunda ise süreç içerisinde defalarca tekrarlanacak olan ve sürece olumlu katkı sunan suçlulara yönelik af konuları gibi yasal düzenlemeler gündeme gelmiştir.

1982-1986 dönemimde yönetime gelen muhafazakâr Betancur hükümeti ise, daha önce terör örgütleriyle girişilen mücadeleye yapılan hatalardan ders alarak teröristlere karşı barış siyasetini başlatmış ve bu çerçevede siyasi suçlulara af getirerek bu gruplarla barış görüşmelerine başlamıştır(Arslan, 2015, s. 278). 1984 yılında, af kanunu ile barış görüşmelerine başlanacağını, ordunun anayasal sınırlar içerisinde tutulacağını, dış siyasetin cumhurbaşkanı tarafından belirleneceğinin açıklanması üzerine Savunma Bakanının da dâhil olduğu birçok bakan ve general istifa etmiştir. 1986 yılında ise, başa geçen sol parti başkanı Virgilia Barca Vargas 28 yıldır süregelen koalisyonlara son vererek daha elle tutulur politikalar izlemiş, çözüm önerileri için ise tek taraflı olarak değil tüm tarafların önerilerini dinlemeyi tercih etmiştir(Dinleyici, 2007, s.516-518).

Muhafazakâr düşünceye sahip Andres Pastrana Arango hükümetinin 1998

yılında devlet başkanı olmasıyla birlikte gerilla örgütleriyle müzakerelere devam edilse de bu dönemin geneline bakıldığında inişli çıkışlı bir süreç olduğu görülmektedir(Dinleyici, 2007, s. 519). Pastrana, ülkenin güneydoğusunda bugünkü İsviçre büyüklüğündeki bölgeyi FARC'a bırakarak barış görüşmeleri için güvenli bölge oluşturmuştur. Bu gelişmeyi takip eden yıl ise FARC lideri Manuel Marulado ile barış görüşmelerine başlanmıştır(Afat, 2010, s. 835). 2000 yılına kadar ılımlı havada seyreden görüşmeler, FARC'ın 2000 yılında yapmış olduğu bombalama eylemleri nedeniyle tekrardan bekleme durumuna alınmıştır.

Kolombiya'daki bu savaş durumunu bitirmek için, farklı hükümetler dönem dönem barış görüşmeleri yürütmüş; fakat 2000'li yıllara varana dek bunların pek çoğu hedeflenen amaçlara ulaşma konusunda başarılı olamamıştır. 2002 yılındaki seçimlerde bağımsız aday olarak girdiği seçimleri kazanarak 2002-2006 yılları arasında ilk devlet başkanlığı görevine gelen Alvaro Uribe yönetimi, daha önceki yönetimlerden farklı yol izlemiştir ve bu çerçevede AUC ile kapsamlı bir barış sürecini başlatmıştır(Ramirez, 2015, s. 85). Ayrıca, sağ gruplarla yakın ilişkiler kurarak terör örgütleriyle olan sorunu bu şekilde çözme yolunu izlemiştir. Uribe yönetimi ve paramiliter gruplar arasında, sağ grupların silahlandırılmasını amaçlayan 'barış ve adalet' görüşmeleri başlamıştır. İlk etapta başarıya ulaşabilecek gibi görünen bu durum, uygulamada uzun vadede sağ grupların kaçakçılık ve koka tarımı gibi rant işlerine girmesi nedeniyle başarıya ulaşmadan son bulmuştur(Arslan, 2015, s. 282).

2003-2013 yılları arasında Kolombiya'daki devlet başkanlarının oynadığı rol incelendiğinde, Uribe ve Santos hükümetlerinin gerçekleştirmiş olduğu çalışmalar neticesinde daha önceki yıllara kıyasla siyasi istikrarın olduğu gözlemlenmektedir. Uribe yönetiminin uyguladığı sıkı tedbirler sonucunda gerilla örgütlerinin gerçekleştirdikleri enerji alt yapılarına yönelik saldırılarında ve uyuşturucuya dayalı mafya eylemlerinde azalma olmuştur. 2010 yılında devlet başkanı olan Juan Manuel Santos ise bugünkü barış görüşmelerine gelen sürece en önemli katkıyı, yapmış olduğu girişimlerle sağlamıştır. Santos hükümetinin sürece katkı sağlayan en önemli girişimi, 2011 yılında çıkarttığı yasayla milyonlarca dönüm araziye geçmiş yıllarda yaşanan şiddet olayları nedeniyle topraklarından ayrılmak zorunda kalan mağdurlara dağıtılmasını gündeme alarak yapmıştır ve devamında 1 yıl sonra toprak dağılımı konusunda anlaşmışlardır. Bu düzenlemeyle birlikte kırsal kesimin dezavantajlı durumu ortadan kaldırılmaya ve halkın bu topraklara tekrardan geri dönmesi hedeflenmiştir. Santos hükümeti döneminde terör gruplarıyla barış atmosferi içinde geçen bu süreç

boyunca bazı dönemler gerilla saldırıları görülmüştür; ancak bunlar ülke içinden olmaktan ziyade Venezüella sınırından enerji nakil hattı ve diğer enerji tesislerine yönelik saldırılar olmuştur(Arslan, 2015, s. 282).

Kolombiya tarihinin bu kadar uzun süre devam eden kanlı bir dönemi bitirecek en önemli hamle yine Santos hükümeti döneminde, 2012 yılında FARC ile yapılan ‘Geçiş Adaleti’ adı verilen görüşmelerle başlamıştır. Uluslararası seviyede geçiş adaleti sistemi, hem savaştan barışa geçiş dönemlerinde hem de diktatörlüklerden demokrasiye geçişlerde açık şekilde tanımlanmış bir geçişin bulunduğu çatışma sonrası dönemde devreye girmiş bir yapı olarak karşılaşılmaktadır. Kolombiya özelinde ise, geçiş adaleti, 2003 yılında Uribe hükümeti zamanında paramiliter gruplar ile yapılan barış görüşmeleri zamanında konuşulmaya başlanmıştır(Ramirez, 2015, s. 97). Geçiş adaleti görüşmeleriyle taraflar, yakın zamanda olası bir çatışma sonrası dönemde oluşabilecek muhtemel sorunlara karşı önceden önlem almak ve yeni sürece geçmişte yapılan hatalardan ders çıkararak sağlam zemin hazırlamayı amaçlamışlardır(Ramirez, 2015, s. 85). Uluslararası platformda savaş suçlularına karşı dokunulmazlık ile ilgili kısıtlamalar nedeniyle geçiş adaleti gibi farklı önlemler aracılığıyla benzer sonucu ortaya çıkaracak kanun tasarısı sunulmuştur(Ramirez, 2015, s. 97). Delphine Le Combe, Kolombiya’daki geçiş adaletiyle ilgili analizi ise olayın aslının anlaşılmasını adına önemli bir noktayı vurgulamaktadır;

“Geçiş adaleti söylemini ve uygulamasını edinmek suretiyle, şimdiye kadar görevliler tarafından gerçekleştirilen insan hakları ihlalleri nedeniyle yoğun şekilde eleştirilen Kolombiya Devleti, çatışmalardan çıkış konusunda uluslararası bir ‘iyi uygulamalar’ geliştiricisi haline gelecek ve muhalefetin temsilcilerini seçebilecektir. Dolayısıyla geçiş adaletinin kurumsallaşması Uribe hükümetinin ulusal ve uluslararası seviyede paramiliter örgütlere verilen avantajları meşrulaştırmasını sağlamıştır. 2000’li yılların sonunda bu süreç, hükümet tarafından dünyadaki diğer deneyimlerle karşılaştırıldığında adil bir model olarak sunulmuştur(Ramirez, 2015, s. 98).”

Le Combe’nin analizinden de anlaşılacağı üzere, geçiş adaleti daha çok paramiliter grupların etrafında gerçekleşirken gerçek anlamda mağdur olan kesimler ise geçiş adaletinin kapsamı içine alınmamıştır çünkü Le Combe’ye göre devlet maruz kaldığı önyargıları onarma ihtiyacı hissetmemiştir. İlk başlarda eleştirilen bu nokta 2011

yılından sonra Santos hükümeti katkısıyla değiştirilmiştir. Santos hükümetinin çıkartmış olduğu 1448 sayılı kanunla topraklarına yasadışı şekilde el konulan kişilere topraklarının iade edilmesi kararı alınmıştır. Böylelikle, Kolombiya'daki çatışma durumundan sadece paramiliter grupların değil diğer mağdurların da etkilendiği kabul edilmiştir. Santos hükümetinin yapmış olduğu çalışmalarla tüm kurbanlar devletin yeniden inşa ve haklarının güvenceye alınmasına ilişkin girişimlerinin bir parçası haline gelmiştir, yani uzun yıllardır görmezden gelinen dezavantajlı durumun ortadan kalkması için önemli bir dönemeç geçilmiştir(Ramirez, 2015, s. 1).

2014 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimlerine gelindiğinde, önceki dönem cumhurbaşkanlığı görevinde bulunduğu sürede FARC ile uzlaşma yoluna gittiği için fazla taviz vermekle suçlanan Juan Manuel Santos, çok yüksek oy farkı olmamakla birlikte yapılan seçim sonucunda cumhurbaşkanı olarak görevine devam etme hakkı kazandı. Terör örgütü olarak kabul edilen FARC'a karşı sert askeri önlemler almamakla eleştirilen Santos'un tekrar devlet başkanı olması Kolombiyalıların savaşı istemedikleri ve barışa evet dediklerinin göstergesi olmuştur(Hubar, 2014, s. 27).

Kolombiya'da yönetime gelen devlet adamlarının çatışma sürecine olumlu ve olumsuz etkilerine değindikten sonra sürece olumsuz olarak etki ettiği gözlemlenen coğrafi özellikler konusu da gerek uyuşturucu üretimine sağladığı olanaklar gerekse yerli halkın kendilerini toplumun diğer kesimlerinden farklı hissetmelerine neden olduğu gerekçesiyle değinilmesi gereken diğer bir konudur.

2.2. Kolombiya'nın Coğrafi Özellikleri'nin Etkisi

Tüm dünya devletlerinin kaderini etkileyen unsurlardan biri olan coğrafi özellikler Kolombiya'nın geçmiş siyasi yaşamını, toplum yapısını, ekonomisini ve günümüzdeki çözüm sürecini etkileyen bir unsur olarak görülmektedir. Kırsal kesimdeki gerek coğrafi yeryüzü şekilleri gerek siyasi nedenlerden kaynaklı olumsuz ekonomik koşullar neticesinde bölge insanlarına yeterli devlet imkânları sağlanamamıştır. Ekonomik ve coğrafi etkenlerden dolayı devletin bu dezavantajlı bölgelere müdahil olamaması ve bu olumsuz durumun sonucu sol örgütlerce kullanılarak kendilerine taraftar bulmasına yol açmıştır. Sol örgütlerin kırsal kesimde bu şekilde güçlenmeye başlamasının karşılığında ise, zengin toprak sahiplerinin kendi güvenliklerini paramiliter güçlerle sağlayabileceği düşüncesi taraflar arasındaki kutuplaşmanın ve çatışmanın artmasına yol açmıştır. Bu problemin sonucunda, 1970'lerden sonra gerilla örgütleri ve paramiliter kuvvetlerin uyuşturucu kartelleriyle

ilişkileri yoğunluk kazanmıştır ve de uyuşturucu üretiminin, ticaretinin önemli bir ayağı halini aldı(Çınar ve Avcı, 2016, s. 230). Normal şartlarda bir ülkede uyuşturucu ticaretinin yaygın olabilmesi için genelde ekonomik sorunlar, yoksulluk, sosyal eşitsizlik gibi durumların olması gerekmektedir. Kolombiya’da uyuşturucu sorunun patlak verdiği yıllara bakıldığında, bu nedenlerin yanında farklı sıkıntıların da bulunduğu bilinmektedir. Bunların başında, ülke topraklarını hakimiyet altında tutamayan devlet yapısı, kendini bütünün bir parçası olarak göremeyen grupların olması, paramiliter grupların ortaya çıkması gibi nedenler gelmektedir(Özdemir, 2006, s. 57). Günümüzdeki barış görüşmeleri sürecinde de fazlasıyla gündeme gelen bu coğrafi konu ve yol açtığı sorunlar, tam anlamıyla barışın elde edilebilmesi için Kolombiya hükümeti tarafından da üzerinde durulan faktör konumundadır. Özellikle bu bölgelerde eğitim, sağlık, ekonomik alanlarda yapılacak olan iyileştirmeler hem bölge halkının devlete karşı bir aidiyet duygusu içine girmesine fayda sağlayacak hem de uzun yıllardır uyuşturucu ticareti yaparak geçimlerini sağlayan halkın farklı geçim kaynaklarına yönelmesiyle uyuşturucu ticareti ve neticesinde ortaya çıkan sorunlarda ortadan kalkmış olacaktır.

3. Çözüm Süreci

Kolombiya’da yerel bir sorun olarak görülen terör ve uyuşturucu konuları, öncelikle bölge devletlerini ve devamında ise küresel boyutta tüm devletleri gerek terör eylemlerine örnek oluşturması açısından gerekse uyuşturucu ticaretinden kaynaklanan olumsuz sonuçları kendi ülkelerine sıçramasını engelleyebilmek adına önlem almaya itmiştir. Uluslararası arenada uyuşturucu ticaretinde Kolombiya’nın etkisi değerlendirildiğinde, Kolombiya’daki düzensizliğin devam ettiği her an uyuşturucudan kaynaklı sorunların diğer devletlere olan etkisi problem oluşturacak bir konu olarak sıcaklığını koruyacaktır. Uyuşturucu ve savaş konusunda bu görüşten farklı diğer bir görüşe göre ise, bazı ülkelerin Kolombiya’nın içerisinde bulunduğu ve uyuşturucudan kaynaklı sorundan faydalandığı konusudur. Örnek ise, ABD’nin Kolombiya ile ilgili izlemiş olduğu politikalarda görülmektedir. Kolombiya, ABD için askeri ve ekonomik yardım alanlarında Mısır ve İsrail’den sonra üçüncü en fazla alan devlettir. Bu yardımlar resmiyette uyuşturucu ile mücadele için kullanılacağı kararlaştırılsa da, ABD yönetiminin hedefi ABD yapımı helikopterleri ve ABD eğitilmiş askerleri gerillalara karşı kullanmaktır(Dinleyici, 2007, s. 520). Kısaca, Kolombiya’nın hem kendi bölgesini hem de diğer kıta devletlerinin barış, istikrar ve sosyal yaşamını doğrudan etkileyen iç

çatışma durumu tüm kıta devletleri için önemli bir konudur.

Kolombiya'daki çözüm süreci kıta ülkeleri için önemli olduğu kadar ülke içindeki istikrar, huzur ortamı içinde önemlidir. Uzun süredir devam eden çatışma ortamından çok sayıda Kolombiyalı hayatını kaybederek, topraklarından uzaklaştırılarak ya da işkenceye maruz kalarak etkilenmiştir. Bu durum Kolombiya'nın sosyal yaşamına etkili olduğu kadar ekonomik gelişimini de etkilemiştir. 1990'lara kadar bölgede ekonomik anlamda kuvvetli ülke profili çizen Kolombiya, çatışma durumunun da getirdiği maddi zorluklarla birlikte üretimde istediği seviyeye gelememesi nedeniyle ekonomik anlamda problemlili bir görünüme sahip olmuştur. Bu nedenlerden dolayı Kolombiya'daki çözüm süreci, ülkenin refah seviyesi, istikrarı, huzur ortamına katkısı kadar dünya barışı, uyuşturucu ticaretiyle bozulan yapının denetlenmesi açısından da önem arz etmektedir.

Kolombiya'daki çatışma ortamından barış ortamına geçişin ele alınacağı bu başlık altında, bugünkü barış görüşmelerine gelinmesinde yararı olan konulardan öncelikle dış faktör olarak 'Kolombiya Planı'na değinilecektir. Daha sonra ise içsel faktör olarak etkisi olan anayasal çalışmalar ve farklı hükümetlerce defalarca denenen barış müzakerelerine incelenecektir.

3.1. Çözüm Sürecine Dış Faktörlerin Etkisi

Kolombiya'da bugün gerçekleştirilmekte olan barış görüşmeleri ve referandum sürecine kadar gelinen zaman zarfında başta ABD olmak üzere birçok unsur maddi, askeri ve siyasi olarak etki etmiştir. ABD, soğuk savaşın ardından Kolombiya'da terörist hareketlerle mücadele etme çatısı altında çok miktarda maddi yardım da bulunmuştur ve bunun karşılığında ise bu bölümde değinilecek olan görünen ve asıl amaçlarını gerçekleştirmeyi hedeflemiştir.

3.1.1. Kolombiya Planı

Güney Amerika kıtasının kuzeyinde yer alan Kolombiya, Latin ülkeleri arasında ABD ile en yakın ve en karmaşık ilişkilere sahip ülke konumundadır. ABD, 1960'larda Başkan Kennedy tarafından sol hareketlere karşı savunma amaçlı pek çok devlete askeri ve ekonomik destekte bulunmaya başlamıştır. Bu dönemde Sovyet tehdidine karşı ortaya atılan planlar, 1990'lardan sonra kabuk değiştirerek, ABD'nin maddi ve askeri yardım vereceği ülkelere müdahale edebileceği biçimde ortaya çıkmıştır. Clinton döneminde, uyuşturucu hedef alınmış ve devamında bu konu genişletilerek 'Plan

Kolombiya' adı altında yeni bir program hazırlanmıştır. Bu dönemde Kolombiya'da ise Başkan Andres Pastrana Arango bu amaç doğrultusunda hareket ederek 1999 yılında yaklaşık 40 yıldır devam eden çatışmaları sona erdirmek düşüncesiyle 'Kolombiya Planı'nı kamuoyuyla paylaşmıştır. Bu plan ile birlikte, uyuşturucu ticaretinin önlenmesi ve güvenliğin geliştirilmesi, sosyal ve ekonomik adaletin sağlanması, hukukun üstünlüğünün geliştirilmesi gibi temel konularda başarı hedeflenmiştir(Çınar ve Avcı, 2016, s. 234). Bu hedeflerin yanında, Kolombiya ekonomisinin uluslararasılaşması, vergi sisteminin düzenlenmesi gibi Kolombiya ekonomisinin değiştirilmesi konusunda farklı amaçlar da bulunmaktadır(Özdemir, 2006, s. 76).

Kolombiya planı ile amaçlanan hedefleri gerçekleştirebilmek için Kolombiya hükümeti, ülkenin askeri kapasitesini yükseltme, silah, araç-gereç temini, personel eğitimi, gerillalar tarafından ele geçirilen alanların kontrolünün tekrar kazanılması ve de koka arazilerinin tahrip edilmesi amacıyla ABD'den 1,7 milyar dolar yardım almıştır(Arslan, 2015, s. 276). Buna ek olarak, askeri hedeflere ulaşılması için alternatif kalkınma stratejilerinin geliştirilmesi öngörülmüştür. Bu amaç doğrultusunda, havadan uçaklarla ilaçlama ve askeri mücadeleyle ortadan kaldırılması hedeflenen koka tarımının yerine bölge halkına yeni tarım olanakları verilerek halkı endüstriyel tarıma yönlendirilmek hedeflenmiştir(Özdemir, 2006, s. 76).

Kolombiya Planı'nın görünen amacının yanında arka planındaki stratejik amaç ise daha önemlidir. Kolombiya Planı'nın stratejik amacı, herhangi bir engellemeyle karşılaşmaksızın Güney Amerika'nın kuzey kesimlerinde bulunan petrol kaynaklarını kontrol altına almak ve aynı zamanda bölge ülkelerine tek seçeneğin küresel ekonomiye katılım olduğunun gösterilmesidir. ABD'nin bu plan ile birlikte hedeflediği diğer bir konu ise Venezüella, Kolombiya ve Küba arasında kendisine karşı oluşabilecek muhtemel bir karşı bloğu da engellemektir(Arslan, 2015, s. 276). ABD'nin bir diğer amacı ise, Kolombiya'ya vermiş olduğu 5 milyar dolarlık yardım karşılığında Kolombiya hükümeti kendi topraklarında yedi adet Amerikan üssünün kurulmasına müsaade etme durumudur(Şahin, 2010, Ağustos 27).

Sonuç olarak, kısa vadede Kolombiya'daki sorunun çözümü aşamasında faydalı olarak görülse de, uzun vadede Kolombiya Planı'nın gidişatına bakıldığında ise bu planın istenilen sonuçların elde edilmesinde faydalı olmadığı gözlemlenmiştir. Bunun öncelikle sebebi, havadan uçaklarla ilaçlanarak uyuşturucu ekilen alanların azaltılması planlansa da bu durum hem diğer tarım arazilerine zarar vermesi hem de uyuşturucu ekiminin ormanların içine doğru kaymasına yol açmasıdır. Bu planın başarılı olarak

sonuçlanamamasının diğer bir nedeni ise 2002 yılında ABD'nin içerisinde yer aldığı küresel boyuttaki ekonomik kriz durumudur.

3.2. Çözüm Sürecine İç Faktörlerin Etkisi

Kolombiya'da çözüm sürecine etki eden dış faktörlerden sonra değinilmesi gereken bir diğer bir konu ise, 1990'lı yıllardan sonra gerçekleştirilen anayasal düzenlemelerdir. Bu anayasal çalışmalar, hem çatışa döneminde barış dönemine zemin hazırlaması hem de çatışma sonrası dönem için olası sorunları engellemek adına önemlidir.

3.2.1. Anayasal Çalışmalar

Kolombiya anayasal tarihi 19. yüzyıl boyunca 15 anayasanın varlığına şahitlik etmiştir. Bu anayasaların pek çoğu, bir iç savaşın bitimi ve devamında başka bir tanesinin başlamasını temsil etmektedir. Ancak bu anayasalar içerisinde bugünkü barış sürecine en önemli katkıyı sağlayan şüphesiz 1991 tarihli Anayasa çalışmasıdır.

3.2.1.1. 1991 Anayasası, 1991 Anayasasının Önemi ve Etkileri

1990'lara kadar geline süreçte Kolombiya, yerli toplumlara yapmış olduğu acımasız muamelelerle bilinmektedir. Örneğin; 1960'larda yerlileri işkenceyle öldüren bir beyazın yargılandığı mahkeme tarafından 'yerli öldürmenin suç olduğunu bilmediği' gerekçesiyle beraatına karar verilmesi bu durumun en açık göstergelerinden biridir. 1990'lardaki Anayasal düzenlemelere kadar gelen süreçteki olumsuz durumu anlatan diğer bir örnek ise faili meçhul'lerdir. Kahve topraklarının büyük bölümünü yer aldığı ve aynı zamanda bu topraklar üzerinde FARC'ın da etkili olduğu Cauca bölgesinde yerliler tarafından 1971 yılında kurulan Cauca Bölgesel Yerli Konseyi (CRIC-Consejo Regional Indigena del Cauca-Indigenous Regional Council of Cauca)⁹ hükümetlerin ağır baskılarıyla karşılaşmış, onlarca yöneticisi kim tarafından yapıldığı bilinmekte olan cinayetlere kurban gitmiştir ve birçoğu da cezaevlerine hapsedilmiştir(Özbudun, 2012, s. 130).

1991 Anayasası, o zaman kadar Kolombiya anayasal tarihindeki en uzun süreli üstün norm olarak görülen 1886 Anayasası yerine geçmiştir(Ramirez, 2015, s. 93). 1991

⁹ 1971 yılında, Toribio yerel yönetiminde rahip olarak görev yapan Alvora Ulcue Chacue tarafından azınlık haklarının savunulması amacıyla kurulan bir dernektir. Yaptıkları açıklamada, sivil, askeri, ekonomik, yargı anlamında yönetimlerin yerini alma gibi bir amaçlarının olmadığını, sadece azınlık haklarının savunulması amacı dâhilinde kurulduklarını belirtmişlerdir. (Colombia-Indigenous peoples, <http://www.crwflags.com/fotw/flags/co-nativ.html>, Erişim tarihi: 06.06.2017).

tarihli yeni Kolombiya Anayasası'nın 7. Maddesi, Kolombiya ulusunun etnik ve kültürel farklılığını tanıyarak bu farklılıkları koruma altına almaktadır. Anayasanın 10. maddesi ise, İspanyolcayı Kolombiya'nın resmi dili olarak kabul etmenin yanında etnik grupların dil ve lehçelerini kendi bölgelerinde resmi dil olarak görmektedir. Anayasanın 63. maddesi ise, etnik grupların ortak topraklarının satış ve devrini yasaklamaktadır(Özbudun, 2012, 130).

1991 Anayasasının bu üç maddesinde de görüldüğü üzere, yıllarca farklı hükümetlerce görmezden gelinen yerli halklar ve onların hakları artık anayasal güvence altına alınmıştır. Bu yönüyle 1991 Anayasası, bugünkü barış görüşmelerine kadar uzanan dönemdeki en kritik dönemeç olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni anayasa, 1886 Anayasasıyla kurulan idari adem-i merkeziyetçi üniter devlet modelini devam ettirmiştir. Yeni anayasa, devlet başkanının 4 yılda bir halk tarafından, sadece bir kez seçilmesini de onaylamıştır(Ramirez, 2015, s. 95). Bu anayasal gelişmelerle birlikte, yerli halklar daha önce olmayan birçok hakları elde etmişlerdir. Bu haklar; hastanelerde ücretsiz bakım, iki dilli ve iki kültürlü öğrenim hakkı, üniversitelere ücretsiz kayıt, özel seçim çevreleri aracılığıyla senatoda temsil hakkı gibi siyasal, ekonomik ve sosyal haklar elde etmişlerdir. Bu ve bunun benzeri pek çok hakkın verilmesinin arka planındaki asıl amaç; yerli halklarının büyük bölümünün aynı zamanda isyancı terör örgütü FARC'ın denetimi altındaki bölgelerde yaşıyor olması ve bu nedenle bu insanları topluma kazandırarak örgütten uzaklaştırmak, bunun sonucunda ise örgütü etkisizleştirmeye yönelik bir siyaset olduğu belirtilmelidir. Sıkıntılı bölgelerdeki halkı geri kazanmak ve bu yolla iç kargaşayı bitirmek isteyen hükümetler, her ne kadar anayasal ve ekonomik çalışmalar içerisinde bulunsalar da 1990'lı yıllarda, istedikleri geri dönüşü alamadılar(Özbudun, 2012, 130-135). Bu geri dönüşün istenilen seviyede olamamasının en büyük nedeni, yasalarla değişiklik yapmanın sosyal hayatının dönüştürülmesi anlamına gelmemesindendir. Sadece 1990'larda değil bugün dahi yapılan onlarca anayasal düzenlemelere rağmen yerliler halen en yoksul ve en dezavantajlı gruplar olarak yaşamlarını sürdürmektedirler. Birçoğu düşük eğitim düzeyi, yetersiz beslenme, temiz su kıtlığı, sağlık hizmetlerine ulaşmada problemlerle karşılaşma, gündelik yaşamda ırkçılığa maruz kalma gibi sorunlarla karşılaşmaya devam etmektedir. Yerlilerin, görece olarak refah dönemi olarak adlandırılan dönemlerde dahi toplumun diğer kesimleriyle kıyaslandığından, ülkenin en alt seviyesinde oldukları gayet açıkça görülmektedir.

Aynı zamanda, terör örgütlerinin sahip olduğu silahların teslim edilmesi

kapsamında yapılan görüşmelerin devamında af kanunları da çıkarılmıştır. Bu af kanunlarıyla birlikte, silahlı çatışma sürecince işlenen suçların hukuksal yaptırımları ortadan kaldırılarak bu suçları işleyen kişilere güvence verilmiştir. Daha yakın dönem anayasal çalışmalarındaysa, geçmiş dönemlerde yapılanlara benzer şekilde 1990 yılında 77-1989 kanunu çıkartılmıştır ve bununla devlet başkanına siyasal suçların sorumluları hakkında af çıkarma izni verilmiştir(Ramirez, 2015, s. 94). Burada üzerinde durulması gereken önemli nokta, devlet başkanına verilen af yetkisinden sadece gerilla üyelerinin yararlanması müsaade edilirken devlet görevlileri bu kanunun kapsamına dâhil edilmemiştir.

Yapılan anayasal çalışmalar nedeniyle hem yerliler açısından hem Kolombiya'daki barışın gerçekleşebilmesi açısından olumlu yönde gelişmeler yaşanmıştır. Kolombiya yerli örgütlerinin de katılımıyla oluşturulan Ulusal Kurucu Meclis, ilk kez yerli halkların ve cemaatlerin de süreçte aktif rol alarak toprak, siyaset, ekonomik gelişme, idare ve toplumsal-kültürel konularda haklarını içeren yeni bir anayasanın hazırlanması görevini üstlenmiştir(Özbudun, 2012, 130).

FARC ile yapılan görüşmeler sonucunda 2012 yılında 1991 Anayasasına yeni maddeler eklenmiştir. Eklenen maddelerden biri olan 66. madde ile silahlı iç çatışmanın bitirilmesi amacıyla geçiş durumu anayasa metnine dâhil edilmiştir. 2015 yılında yapılan açıklamalardaysa barış süreci için özel bir yargılamanın oluşturulacağı belirtilmiştir. Bu açıklamaya göre, yargılananlar işledikleri suçlarla ilgili sorumluluklarını kabul edenler, gerçeği kabul edenler olarak ilk grup, bunları kabul etmeyenler ya da geç kabul edenler olarak ikinci grup şeklinde iki gruba ayrılarak yargılanması öngörülmüştür. İlk grupta yer alan suçlular için 5-8 yıl arası özgürlüklerini sınırlayacak cezaların verilmesi kararlaştırılırken ikinci grupta yer alan suçlular içinse gerçekten cezai sorumlulukları olduğu ispatlanırsa 20 yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilebilmesi kararlaştırılmıştır(Ramirez, 2015, s.100-102).

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ ve GENEL DEĞERLENDİRME

Güvenlik ve savaş kavramları yıllardır üzerinde konuşulan, tarihsel süreç içerisinde değişim gösteren ve de her dönem farklı anlamlar yüklenen konu olarak dikkat çekmektedir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden süreçte yaşanan Soğuk Savaş döneminin bitmesi ve de 11 Eylül saldırıları bu kavramlara ayrı anlamlar yüklenen dönemler olmuştur.

Bu çalışmanın ana konusunu oluşturan FARC terör örgütünün ortaya çıkması ve devamındaki süreç ile Soğuk Savaş döneminin aynı döneme denk gelmesi Kolombiya'nın içerisinde yer aldığı süreci sadece ülke içi dinamiklerle açıklanamayacağı anlamına gelmekte ve aynı zamanda Kolombiya'nın yaşadığı süreci anlamak için savaş ve güvenlik kavramlarının Soğuk Savaş ve sonrası dönemde geçirdiği değişime de bakmak gerekmektedir. Soğuk Savaşın bitmesi ve Sovyetler Birliğinin çökmesiyle birlikte artık blok ülkeleri arasındaki keskin çizgi ortadan kalkmıştır ve ülkeler arası ekonomik, sosyal ve siyasal ilişkiler yoğunluk kazanmıştır. Bununla birlikte uluslararası işbirliği düşüncesi savaşları engellemek için önemli bir unsur olarak düşünülmeye başlanmıştır ve bundan dolayı giderek artan oranda karşılıklı bağımlılık durumu ortaya çıkmıştır. Bu durum ise, devletler arasında yaşanan savaşları azalttığı vurgulanmaktadır ve bu düşünce yapısının doğruluk payı bulunmaktadır. Diğer taraftan ise, demokratikleşme hareketleri, etnik grupların gösterdiği davranışlar ve terörizm gibi unsurlar savaş durumunun devletler arasında kaldırmış gibi gösterse de paramiliter, terörist ve gerilla grupları gibi oluşumlar Soğuk Savaş sonrası dönemde çatışma durumunun devam etmesine neden olmaktadır. Bu çatışma durumunu azaltmanın ya da tamamıyla engellenmenin ise çözüm yolu uluslararası işbirliğinden geçmektedir. Soğuk Savaş sonrası dönem için savaşın şekil değiştirdiği açık bir durumdur. Bu dönem içerisinde dünyadaki kalıcı barışın önündeki en büyük engel artık devletler arasındaki savaş durumu değildir. Bu yüzyıl içerisinde barış ortamının en büyük tehdidi ülkelerin yaşadığı etnik çatışma durumu, terörizm ve insan haklarının görmezden gelinmesi durumlarıdır. İlk etapta müdahalede bulunulmayan bu sorunlar uzun vadede tüm bölgeyi ve diğer devletleri etkisi altına almaktadır.

Soğuk Savaş ve özellikle 11 Eylül saldırıları sonrası küreselleşmenin de etkisiyle güvenlik ve savaş kavramları da değiştiği gibi bu dönemde uluslararası sistemde devletlerin iç ve dış siyasette izledikleri politikalar birbiriyle örtüşen bir hal almıştır. Bu

dönemde yaşanan terör olayları, iç savaş, etnik çatışma, uyuşturucu ve sınır aşan suç örgütleri gibi yeni tehdit unsurlarının da sisteme dahil olmasıyla güvenlik kavramı daha önceki dönemlerde olduğu gibi kabuk değiştirmiştir. Bu yeni dönemde artık devlet güvenliğinin merkezinde olmaktan çıkmış, onun yerine güvenliğinin merkezinde bireye kadar inen unsurlar yer almaya başlamıştır. Her nasıl güvenlik ve savaş algısı günümüze kadar çeşitli süreçlerden geçerek değişim gösterdiyse bundan sonraki süreçte de yaşanacak yeni olaylar neticesinde değişimine devam edecektir.

Kolombiya'nın yarım yüzyıldır içerisinde bulunduğu çatışma durumunun kökenleri ülkenin sömürgecilik geçmişine kadar uzanmaktadır. Sömürge yarışının sona ermesiyle daha fazla ülke bağımsızlık kazanmıştır ve bundan dolayı bölgesellik ön plana çıkmıştır. Geçmiş yüzyıllar içerisinde başlayan ekonomik, sosyal ve hukuki boyutlardaki ayrımcılık durumu toplum içindeki dengelere zarar vermiştir. Kolombiya'da yaşanan insanlar arasında ortaya çıkan gelir eşitsizliği ve bunun neticesinde oluşan yoksulluk durumu sosyal ve hukuki normları tahrip ederek toplumsal yapıya zarar verdiği net bir şekilde görülmektedir. Daha önce egemen konumda olan sömürgeci devletlere karşı yapılan karşı çıkmalar ülkelerin bağımsızlık kazanmasıyla sonuçlanmıştır ve bu durum yerini yerelde kendi düşüncelerinden olmayan yerli liderlere karşı yapılarak devam etmiştir. Bu durum Kolombiya'nın da içerisinde yer aldığı çok sayıda ülkede yaşanmıştır. Diğer bir ifadeyle, Latin Amerika bölgesinde uzun yıllar devam eden sömürge döneminin ardından gelen bağımsızlıklar bölgeye ve Kolombiya'ya refah getirmemiştir. Geçmiş yıllardan miras kalan toplumsal ve ekonomik yapı uzun yıllardır devam eden kalıcı çatışma ortamının temel nedenidir.

Kolombiya'da çok sayıda farklı dile sahip olan etnik gruplar bulunmaktadır. Dünyanın diğer birçok bölgesinde uzun yıllardır var olduğu gibi, Kolombiya çok kültürlü bir yapıya sahip olduğunu son yıllarda yapmış olduğu anayasal çalışmalar ile ve kırsal kesimde yaşayan insanlara vermiş olduğu sosyal ve ekonomik haklar ile kabul etmiştir.

Bu çalışmanın temel konusunu, Kolombiya'da uzun yıllardır hükümetler tarafından önlem alınmayan yoksulluk ve eşitsizlik gibi sorunlara bağlı olarak toplum içerisinde farklı kimliklere sahip gruplar arasında ortaya çıkan huzursuzluk ortamı ve buna bağlı olarak oluşan çatışma durumu oluşturmaktadır. Uzun süredir devam eden bu huzursuzluk ortamının ülkedeki Marksist-Leninist temelli sol düşünce yapısına sahip terörist grupların ortaya çıkmasında etkisi vardır. Aynı zamanda, devletin bu terörist gruplara karşı yeterli güvenlik önlemi alamaması durumu, zengin toprak sahiplerinin

kendi güvenliklerini sağlayabilmek düşüncesiyle ülke genelinde sağ düşünce yapısına sahip paramiliter grupların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Kolombiya'nın içerisinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve siyasal olumsuz durumun bu grupların yıllarca 'ötekilileştirilmeye' çalışılan yerli halkı etnisite ve millet kavramlarını öne çıkarma yöntemiyle kendilerine taraftar bulmalarına ve uzun süre etkin olmalarında etkisi bulunmaktadır.

Bu çalışmada, Kolombiya'daki çatışma durumunun ortaya çıkmasında ve sonlandırılması adına yapılan çalışmalarda pek çok içsel ve dışsal faktörler ele alınmıştır. İçsel faktör olarak değinilen konuların başında devlet adamlarının sürecin gidişatına olumlu ve olumsuz anlamdaki etkileri incelenmiş olup bu çerçevede ele aldıkları anayasal çalışmalar gibi konulara değinilmiştir. Bunun yanında Kolombiya'nın içerisinde yer aldığı coğrafi bölgenin olumsuz koşulları devlet egemenliğinin kırsal bölgelerde yeterli oranda hakim olamaması nedeniyle içsel bir faktör olarak değerlendirilmiştir. Dışsal faktör olarak ise öncelikle hem komşu devletlerin hem de küresel anlamda devletlerin sürecin gidişatına olumlu ve olumsuz anlamda etkileri ele alınmış olup bunun yanında uluslararası örgütlerin barış sürecinde ne denli etkin bir rol oynadığı belirtilmiştir.

İçsel faktör olarak, Kolombiya'daki gerilim durumunun oluşmasında temel aktör olarak görülen paramiliter grupların ve terör örgütlerinin ortaya çıkmasının asıl nedeni olarak yıllardır süregelen ekonomik, sosyal, siyasal eşitsizlikler ve yönetime gelen hükümetlerin bu konularda yeterli önlem almaması ve yerli halkların taleplerini görmezden gelinmesi durumu olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Yıllarca şiddet yoluyla çözüm arayışı içerisinde olan hükümetlerden farklı olarak Santos hükümetinin gerek yapmış olduğu anayasal düzenlemeler gerekse vermiş olduğu demeçler ile daha demokratik bir yol izlemesinin bugün sakin ortamda gerçekleştirilen barış görüşmelerine geline sürecin temelini oluşturmaktadır ve bu durum aynı sorunlara sahip diğer devletlere örnek teşkil etmektedir. Bundan dolayı, ülkenin içerisinde yer aldığı sosyo-politik sorunları demokratik yollarla iyileştirme yoluna gitmek yerine askeri güç kullanarak çözülebileceği düşüncesi bu sorunun yıllarca devam etmesinde ve Kolombiya'da yarım yüzyıldır devam eden düzensiz, çatışmacı ortam üzerinde etkisi bulunmaktadır.

Kolombiya'da yaşanan çatışma sürecinden barış görüşmelerine geçilmesi konusunda olumlu anlamda etkisi olan içsel faktörlerden biri olan devlet adamlarının rolünü açıklayan en iyi örnek Santos hükümetinin yönetime gelmesiyle izlemiş olduğu

politikalarıdır. Santos hükümetinin iç politikadaki demokratik davranışlarını dış politikada da Venezüella örneğinde olduğu gibi devam ettirmesi barış sürecine olumlu katkı sağlamıştır. Çünkü küreselleşen terörizmin sadece bulunduğu ülkeyi değil aynı zamanda diğer devletleri de etkilediğinden ve diğer devletlerin aykırı gruplara destek olması gibi durumlara yol açmasından dolayı küresel boyuttaki ve komşu devletlerin barış görüşmelerine gelinmesinde ve istikrarın sağlanmasında önemli rolü bulunmaktadır. Bundan dolayı gerek bölgesel gerek küresel boyutta barışın temin edilebilmesi için Santos hükümetinin komşu devletlerle barış atmosferi içinde yürüttüğü ikili ilişkiler Kolombiya'daki huzursuzluğa yol açan ve diğer devletlerden de destek gören FARC terör örgütünün gücünü daha da zayıflatmıştır ve bundan dolayı FARC'ın barış görüşmeleri için masaya oturmasına ortam hazırlamıştır.

Yıllardır Sri Lanka gibi bazı devletlerce savunulan ve uygulanan bölgesel çatışmaların güç kullanımı yoluyla çözülebileceği düşüncesi Kolombiya'da uzun yıllar süren denemenin ardından başarıya ulaşmayacağı Santos hükümetince anlaşılmıştır. Santos hükümeti öncesinde ülkede yaşanan çatışmanın çözümü için askeri ve zorlayıcı unsurlar genel anlamda tercih edilmiştir. Bu durum çatışma süresini uzatmak ve şiddeti arttırarak daha kötü sonuçlara yol açmıştır. Bu tür sorunlar, askeri güç kullanarak kısa vadede çözüme kavuşturulabilecek gibi olsa da uzun vadede tek başına istenilen sonuca ulaşmada yetersiz kalmaktadır. Bundan dolayı özellikle çatışmanın ortaya çıkmasına neden olan asıl gerekçeleri görmek ve bunların üzerine çalışma yapmak daha geçerli bir çözüm olduğu bir gerçektir. Bundan dolayı Kolombiya'da yönetime gelen Santos hükümeti bu yönde anayasal ve diplomatik çerçeve içerisinde çalışmalar gerçekleştirerek bugünkü barış görüşmelerinin konuşulduğu aşamaya gelmede büyük katkıya sahiptir.

Son yıllarda ılımlı havada giden FARC-Kolombiya hükümeti arasındaki görüşmelere etki eden dışsal faktörlerin başında ise, uluslararası örgütler gelmektedir. Devletlerarasındaki ve devletlerin kendi içlerinde yaşanan uzun süreli çatışmalar sonrasında taraflar arasında imzalanan barış anlaşmaları aynı geçmiş denemelerde Kolombiya'da olduğu gibi kalıcı olmayabilir. Ancak bu denemelerden ders alındığı ve sorun iyi çözümlendiği takdirde, bu başarısız denemeler gelecekte kalıcı barış için iyi birer deneyim olabilmektedir. Kalıcı barış için tarafların niyetlerinin olmasının yanında BM, OAS gibi uluslararası kuruluşların da sürece dahil olması antlaşmaların kalıcı olması konusunda yararlı olmaktadır ve bu durum Kolombiya örneğinde bulunmaktadır. Çünkü yıllarca kendi talepleri doğrultusunda şiddet içerisinde olan taraflar barışçıl düşünceleri rasyonel biçimde değerlendiremeyeceklerinden dolayı, şiddetin taraflarını

bu çatışmacı ortamdan uzaklaştıracak ve de barış için izlenmesi gereken yolu gösterecek tarafa ihtiyaç duyulmaktadır. Buna ek olarak, Kolombiya'da taraflar arasında varılan anlaşmanın uygulanmasını denetlemek ve geçmişte olduğu gibi barış durumunun son bulup çatışma durumunun tekrarlanmasını engellemek için de uluslararası örgütlere ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü yarım yüzyıldır toplumun farklı kesimleri arasında devam eden çatışma durumu kağıt üzerinde son aşamaya gelmiş olarak görünse de toplumun tüm kesiminin bu anlaşmayı kabul edeceği anlamına gelmez, ki bu durum referandum sonuçlarında da 'hayır' oylarının fazla çıkmasıyla görülmüştür. Bundan dolayı da BM gibi örgütlere anlaşma sonrası dönem içinde de ihtiyaç duyulmaktadır.

Yerel bazda etnik gerilimi azaltmak için düşünülebilecek olan ortak amaç için hareket etme durumu bölgesel anlamda diğer devletler ile yaşanan sorunları giderme konusunda da çözüm olarak düşünülebilir. Bu nedenledir ki bu çalışma içinde değerlendirilen AOS'nin Kolombiya'nın komşularıyla olan gerilimini azaltması konusunda yararlı olmuştur. Çünkü bu kuruluşa üye olan devletler için geçerli olan ortak hedeflerin başında bölgenin ekonomik kalkınması, barış ve güvenliğin güçlendirilmesi gibi maddeler gelmektedir. Bundan dolayı uluslararası örgütlerin hem yerel bazda hem küresel boyutta barış ortamının sağlanması ve korunması üzerinde olumlu etkisi bulunmaktadır. Buna ek olarak, BM'nin ve OAS'ın yerli halkların uluslararası arenada taleplerini iletmeleri ve ülke içinde maruz kaldıkları ayrımcılık durumuna dikkat çekmeleri konularında katkıları olduğu verilen örneklerde görülmektedir. Aynı zamanda terör faaliyetlerine karşı uluslararası desteğin oluşması konusunda da bu tür örgütlerin önemi yadsınamaz derecede önem arz etmektedir. Bundan dolayıdır ki küresel boyuta ulaşan terörizm karşısında galip gelebilmek için tek başına mücadele etmek yerine uluslararası arenada destek bulmak ve aynı zamanda yerel halkların taleplerinin geniş alanlarda duyurulabilmesi ve de bu taleplerin gerçekleştirilebilmesi için de bu kuruluşlar gerekli görünmektedir.

Kalıcı bir barış ortamı için öncelikle toplumda birliği sağlamlaştıracak adımlar atılmalı ve devletlerin bünyesinde bulunan farklı kimliklere sahip gruplar arasında bütünleştirici biçimde ortak ekonomik, sosyal ve siyasal ortamlar oluşturulmalıdır. Bunun için öncelikle toplumun genelini kapsayan ortak bir hedef için çalışan çok taraflı emek olmalıdır ve aynı zamanda toplum için iyileştirme çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Böylelikle farklı özelliklere sahip gruplar birbirlerini öteki olarak görmek yerine aynı paydaya sahip olan bir bütün olarak görebilir ve çatışma ortamı ortadan kalkabilir. Bu iyileştirme çalışmaları hem yıllarca savaş içinde aktif rol alan kişileri

topluma kazandırmak amacıyla hem de gelecek nesillere daha sağlam barışçıl bir atmosfer bırakmak için eğitim sistemi aracılığıyla yapılmalıdır. Çünkü eğer ırksal üstünlüğün savunulduğu, karşı tarafın sürekli olarak hain olarak gösterildiği bir eğitim-öğretim sistemi içerisinde yetişen yeni nesil için de uzun süreli kalıcı barış düşüncesi yaygın olmayacaktır. Bu yönde yapılacak çalışmalar ile yıllardır Kolombiya halkında var olan kin durumu azalacaktır. Kolombiya hükümetinin son yıllarda hem bölge devletleriyle uluslararası kuruluşlar aracılığıyla gerçekleştirdiği ikili ilişkiler hem de ülke içindeki farklı gruplar arasında sağlık, ekonomi ve eğitim alanlarında yaptığı iyileştirmeler nedeniyle bugünkü barış ortamının var olduğu görülmektedir.

Savaş konusunu çalışan pek çok bilim adamı savaşın yüzyıllardır, özellikle de Soğuk Savaş sonrası dönem içerisinde değişim gösterdiğini ve bu değişiminin günümüzde de devam ettiğini belirtmektedirler. Ancak her ne kadar terör örgütleri, paramiliter gruplar, gerilla oluşumları, sivil toplum kuruluşları ya da uluslararası örgütler gibi yeni aktörler müdahil duruma gelse de Clausewitz'in 19. yüzyılda belirttiği üzere halk, ordu ve siyasi irade önemini korumaktadır. Kolombiya'da ise bu durum, yıllardır devam eden çatışma sürecinin sonlanması adına geçmiş dönemlerde olmayan halk ve ordu desteği son yıllarda yapılan çalışmalarla tekrar hükümetin lehinde olması nedeniyle yarım yüzyılı geçmiş süredir devam eden çatışma sürecinde barış rüzgârları esmeye başlamıştır. Bu çalışmada da görülmüştür ki her ne kadar paramiliter gruplar, gerilla ve terör örgütleri gibi yeni aktörler savaş sürecine dahil olsalar da, bazı yazarlarca bu dönem '4. Nesil Savaş' olarak nitelendirilse de, Clausewitz'in 19. yüzyılda bahsettiği halk, ordu, siyasal irade durumu savaşın doğasının temelinde durmaktadır.

Kolombiya'da 2016 yılında yapılan halk oylamasının sonucu yorumlandığında, toplumun taleplerine cevap verebilecek ve tüm toplumu kapsayacak genel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle çatışma mağdurlarının topraklarına geri dönmesi ve şiddet olaylarına karışanların yeterli ceza alması üzerine yapılacak çalışmalar tüm toplum tarafından talep edilen konuların başında gelmektedir. Bu konularda yapılacak ve tüm Kolombiya halkını içeren geniş kapsamlı iyileştirmeler kalıcı bir barış için önemli bir husus olarak görülmektedir.

Kolombiya'nın yıllardır içerisinde yer aldığı gerilim ortamından barış ortamına geçebilmesi için ilk olarak devlet içindeki sorunların kökenlerine inerek bu sorunların nedenlerinin doğru tespit etmeli ve tespit edilen sorunlara karşı ise tüm toplumu kapsayan, eşitlik ilkesi göz önünde bulundurularak oluşturulan çözümler üretilmelidir.

Bundan dolayı, öncelikle devletin tüm kurumlarını kapsayan bölge halklarının güvenliğini sağlayabilecek ve refahını arttıracak bir yapının oluşturulması gerekmektedir. Daha sonra ise, problemlili bölgelerde yaşayan dezavantajlı durumdaki insanların yıllardır ekonomik gelirinin temel kaynağı olan koka tarımı ortadan kaldırılırken, bu insanları ekonomik yönden destekleyecek ve topluma kazandıracak yeni projeler uygulamaya geçirilmelidir.

Kolombiya’da taraflar arasında kalıcı bir barış her iki tarafında karşılıklı olarak dönüşmesiyle mümkündür. Bu bağlamda devlet, toplumun tüm kesimlerine hitap eden hukuki, askeri, eğitimsel ve alt yapısal reformları uygulamaya koyması gerekmektedir. Bunun yanında Kolombiya’da kalıcı barış için gereken diğeri bir kriter ise, yönetime gelen hükümetlerin her şart ve durumda hukuki eylemsellikten ayrılmaması durumudur. Bu durum uzun vadede hükümetlerin kendi meşrutiyetini arttırıcı, buna bağlı olarak ise sol örgütlerin varlıklarına ise sarsıcı bir etki yapacaktır. Kalıcı bir barış için yapılması gereken diğeri bir çalışma ise, örgüt üyelerinin çatışma sonrası dönemde topluma kazandırılması amacıyla, barış görüşmeleri devam ederken bu kişilerin rehabilitasyon sürecinden geçirilmeleri olmalıdır.

En nihayetinde, Soğuk Savaş dönemi sonrasının değışen yapısında yeni güvenlik algısının oluşması ve tehdit unsurlarının ortaya çıkmasıyla devletlerin kendi güvenliklerinin devamı için önlem alması gereken unsurlar çeşitlenmiştir. Bu dönem içerisinde artık tehdit unsuru sadece diğeri devletler olmaktan çıkmıştır ve bu tehdit unsuruna ek olarak paramiliter gruplar, sınırları olmayan terörist oluşumlar gibi unsurlar devletlerin çatışma içerisinde yer almasına neden olmaktadır. Bugün Kolombiya’da geline nokta şiddet ve çatışma durumu durmuş görünmektedir. Bu aşamada tarafların en önemli görev ve sorumlulukları, referandum sonrası istenilen sonucun oluşmamasına rağmen korunan sağduyunun devam ettirilmesi ve halkın yıllarca devam eden çatışmalardan kalan kötü hatıralarının adil biçimde düzenlenmiş cezalar, anayasal haklar, ekonomik iyileştirilmeler yardımıyla silinmesi çalışmalarıdır. Buna ek olarak, Kolombiya hükümeti ve benzer çatışma durumunu yaşayan diğeri devletler kendi devletlerinin kimliğini, çıkarlarını iyice tanımlayarak sosyal, iktisadi ve siyasi anlamda sorunların çıkış noktasına odaklanmalıdırlar. Kolombiya’da bir süredir devam etmekte olan barışın kalıcı olabilmesi için iç politikada çok taraflılığı tanıyan, toplumun farklı kesimleri arasındaki ortak çıkarları değerlendirerek tüm halka eşit oradan yaklaşan stratejilere gerek duyulmaktadır. Geçmişten kalan kötü mirasın yapılacak çalışmalar ile ortadan kaldırılmasıyla, geçmiş yüzyıllarda oluşan ve yıllarca devam eden toplum

içinde ayrımcılık durumu ise ortadan kalkacaktır ve sonucunda tekrar huzur içinde birlikte yaşayan bir toplum oluşabilecektir. Eğer bu iyileştirmeler ile toplumun tüm kesimlerinin kazanılması yoluna gidilmez ise, geçmiş yıllarda yaşanan kısa dönem ateşkeslerin ardından yaşanan çatışma durumu tekrar ortaya çıkması muhtemel bir durum olarak görünmektedir.

KAYNAKÇA

- Afat, E. (2010). Kolombiya: Latin Amerika'nın en uzun savaşı. K. İnât, B. Duran ve M. Ataman (Ed.), *Dünya Çatışmaları* içinde (823-846). İstanbul: Nobel.
- Altuğ, Y. (1995). Terörün anatomisi. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Altun, F.M. (2010). Türkiye ve İspanya'nın terörle mücadele politikalarının karşılaştırılması. Yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Arslan, M. (2015). Küreselleşme bağlamında organize suçta yaşanan değişim ve ülke istikrarına etkisi. Doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Baharçipek, A. (2000). Etnik terör ve etnik terörle mücadele sorunu. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:10, Sayı:1, 11-27.
- Bal, İ. (2006). Terör, terörizm ve küresel terörle mücadelede ulusal ve bölgesel deneyimler. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Bal, İ. ve Özeren, S. (2009). Uzakdoğu'dan yeni kıtaya terörle mücadele, Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Başeren, S. (2006). *Kavramsal özellikleri ile terörizm(Tarihi ve hukuki boyutları ile)*, Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumunda içinde sunulmuş bildiri. Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Baylis, J. (2012).Uluslararası İlişkilerde güvenlik kavramı. Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe. Eds. M. Aydın, H. G. Brauch, M. Çelikpala, U. O. Spring, N. Polat. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 153-166.
- Bayram, D. Ç. (2016). İnsan güvenliği ve terörizm. Yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- BBC haber merkezi (2016, Haziran 22). Kolombiya'da FARC ile hükümet arasında kesin ateşkes sağlandı. http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/06/160622_kolombiya_farc_ateskes_anlasma. Erişim tarihi. 01.05.2017.
- BBC haber merkezi (2016, Ekim 3). Kolombiya'da barış anlaşması referandumda reddedildi. <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37537899>. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Boothroyd, R. (2011, 26 Haziran). Colombian President takes responsibility for 2008 offensive against FARC. <https://venezuelanalysis.com/news/6301>. Erişim tarihi: 06.06.2017.

- Bozan, İ. (2016). Kolombiya neden 'hayır' dedi? <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/kolombiya-neden-hayir-dedi>. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Britannica (2017, Temmuz). Britannica Çevrimiçi Güncel Büyük Sözlükten Bakıldı, <https://www.britannica.com/search?query=war>. Erişim tarihi: 16.07.2017.
- Birleşmiş Milletler (1965). Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme, 2106A sayılı kararı. http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/metin135.pdf. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Birleşmiş Milletler (1999, Aralık 9). *Terörizmin Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme*. <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/suggam/sozlesmeler/B%C4%B0RLE%C5%9EM%C4%B0%C5%9E%20M%C4%B0LLETLER/226-%20Ter%C3%B6rizm%20Finansman>. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Birleşmiş Milletler (2007). BM Yerli Halklar Hakları Bildirisi, Genel Kurul 61/295 sayılı karar. http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_Turkish.pdf. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Bucheli, M. (2006). *Confronting the Octopus: United Fruit, Standart Oil and the Colombian State in the Twentieth-Century*. Helsinki: University of Illinois.
- Buzan, B. (2012). Askeri güvenliğin değişen gündemi. *Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe*. Eds. M. Aydın, H. G. Brauch, M. Çelikpala, U. O. Spring, N. Polat. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 323-335.
- Buzan, B. (2008). *People, States and Fear*. United Kingdom: ECCR Press
- Caicedo, F. (2016). Kolombiya'da tarihi referandum. https://tr.sputniknews.com/guney_amerika/20161002/1025095234/kolombiya-farc-referandum.html. Tarih: 02.10.2016. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Caşın, M. H. (2008). *Uluslararası Terörizm*. Ankara: Nobel.
- Central Intelligence Agency (2017, Mayıs 30). *The World Factbook, South America: Colombia*. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/co.html>. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- CICAD(American Drug Abuse Control Commission), (2017). http://www.cicad.oas.org/Main/Template.asp?File=/Main/AboutCICAD/about_eng.asp. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- CICTE(Inter-American Committie against Terrorism), (2012). AG/RES. 1840 (XXXII-O/02). <http://www.cicte.oas.org/Rev/En/Documents/Conventions/AG%20RES%201840%202002%20English.pdf>. Erişim tarihi: 06.06.2017.

- Clausewitz, Carl Von, (2015). Savaş Üzerine (S. Koçak, Çev.). İstanbul: Doruk Yayınları.
- Colombia at United Nations, (t.y.). Colombian foreign policy on human rights. http://www.colombiaun.org/English/Model%20UN/human_rights.html. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- Colombia at United Nations, (t.y.). Diplomacy for Peace: The Message From Colombia to the International Community. <http://www.colombiaun.org/English/Model%20UN/Peace.html>. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- Cordesman, A. H. (2010). *Terörizmle mücadelede istihbaratın rolü*. Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu-III içinde sunulmuş bildiri. (138-141). Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Çalık, M. (2008). Milli kimlik, milliyet, milliyetçilik. Ankara: Cedit Neşriyat.
- Çelik, M. (2015). Ulusların kendi geleceğini belirleme ilkesi ve azınlıklar sorunu. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Çınar, Y. (2014). Tamil sorunu, tarihsel gelişim, çatışma süreci ve çözüm. İstanbul: Hükümdar.
- Çınar, Y. ve Avcı, Y. (2017). Kolombiya sorunu: Taraflar, sebepler, çözüm süreci ve öneriler. A. Sandıklı ve E. İsmayil (ed.), *Küresel Riskler ve Bölgesel Krizler* içinde, (227-254). İstanbul: BİLGESAM.
- Çitlioğlu E. Ve Dedemen, F. (2014). Terörizmi anlamak. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, Kasım 2014, 3(2), 25-39.
- Çoban, T. (2003, Şubat 22). Neo-liberalizme karşı Latin Amerika-Türkiye. <https://m.bianet.org/bianet/siyaset/16798-neo-liberalizme-karsi-latin-amerika-turkiye>. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Daver, B. (1976). Siyaset Bilimine Giriş. Ankara: Siyasal.
- Dedeoğlu, B. (2008). Uluslararası güvenlik ve stratejiler. İstanbul: Yeni yüzyıl.
- Demir, A. (2016). Türkiye Cumhuriyeti gelişim sürecinde etnik terörle mücadele. Yüksek lisans tezi. Zirve Üniversitesi, Gaziantep.
- Dinleyici, E. Ç. (2007). Kolombiya: Uyuşturucu ve iç savaş arasında. K. İnât, B. Duran ve M. Ataman (Ed.), *Dünya Çatışma Bölgeleri* içinde, (515-521). İstanbul: Nobel.
- Döner, İ. (2005). Uluslararası hukukta ve Türk hukukunda terör ve terörizm. *E-akademi, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*, Sayı:43.

- Eide, A. (1999). Citizenship and the minority rights of non-citizens. <https://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=E/CN.4/Sub.2/AC.5/1999/WP.3&Lang=E>. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Ekici, K. D. (2012). AB'nin terörizmle mücadele yöntemi. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Ekşi, Z. (2012). Etnik kimlik inşası ve dönüşümü. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Emeklier, B. (2010, Mayıs 3). Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistemin analizi. <http://www.bilgessam.org/incele/1901/-soguk-savas-sonrasi-uluslararasi-sistemin-analizi/.WU4uY5Lyh9N>, Erişim tarihi: 26.07.2017.
- Emeklier, B. (t.y.). Fransa'nın Etnik Kimlik sorunlarına politik-psikolojik bir yaklaşım: Korsika örneği. <http://bilgesam.org/images/Dokumanlar/0-93-2014031914emeklier.pdf>. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Emeklier, B. (2013, Mayıs 7). Soğuk Savaş sonrası güvenlik yaklaşımları. <http://www.bilgessam.org/incele/581/-soguk-savas-sonrasi-guvenlik-yaklasimlari/.WYApb-y3ynM>. Erişim tarihi: 26.07.2017.
- Ergül, E. (2011). Terörle mücadelede uluslararası adli işbirliği ve sorunlar. *Uluslararası Terörizm ve Sınırtaşın Suçlar Sempozyumu* içinde. (191-209). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Falk, R. (2012). Terör ve devlet terörizmi çağında savaş ve barış. *Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe*. Eds. M. Aydın, H. G. Brauch, M. Çelikpala, U. O. Spring, N. Polat. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 89-98.
- Gök, A. (2017). 11 Eylül sonrası savaşın değişen doğası. *Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:4, Sayı:11, Haziran:2017, 726-743.
- Gök, A. (2012). İkinci Körfez savaşı örneğinde ABD'nin psikolojik harekat ve propaganda uygulamalarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Genelkurmay Başkanlığı, Harp Akademileri Komutanlığı, Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, İstanbul.
- Gökbaş, S. (2009, Temmuz 30). Çok kutuplu yeni dünya düzeninde 'güvenlik' algısı. http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/1113/cok_kutuplu_yeni_dunya_duzeninde%E2%80%98guvenlik_algisi. Erişim tarihi: 24.07.2017.
- Guevara, E. C. (1978). Gerilla nedir? *Marksizm'de Gerilla Savaşı* içinde. (340-345). Ankara: Evren Yayınları.

- Hafizoğulları, Z. ve Kurşun, G. (2007). Türk Ceza Hukukunda örgütlü suçluluk. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:71, 25-80.
- Handel, M. I. (2004). Savaşın ustaları: Klasik stratejiler(B. Kara, Çev.). İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Heuft, (t.y.). Supporting the organization of American states in victim protection in Colombia. <https://www.giz.de/en/worldwide/13137.html>. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- Hewitt, J., Wilkenfeld, J., Gurr, T.D. (2009). Peace and Conflict 2010. Washington: Paradigm Publishers
- Hoffman, B. (1993). "Holy terror": The implications of terrorism motivated by a religious imperative. California: Rand Publishing.
- Huntington, S. P. (2004). Who are we? The challenges to America's national identity. New York: Simon & Schuster.
- Hubar, G. (2014), Kolombiya ve Türkiye'nin Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve barış süreci, *Liberal Düşünce Dergisi*, yıl 19, sayı:75, yaz: 2014, 27-31.
- ICC(International Criminal Court), (2015). Transitional justice in Colombia and the role of the international criminal court. <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/otp/otp-stat-13-05-2015-ENG.pdf>. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- ICTJ(International Center for Transitional Justice), (2010). Colombia: Impact of the Rome Statute and the International Criminal Court. <https://www.ictj.org/sites/default/files/ICTJ-Colombia-Impact-ICC-2010-English.pdf>. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- International Labour Organization (1991). 169 No'lu Bağımsız Ülkelerdeki Yerli Halkları ve Kabileler Konvensiyonu. http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312314. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- International Labour Organization, (t.y.). Country profiles: Colombia, http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:11110:0::NO::P11110_COUNTRY_ID:102595. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- International Labour Organization, (t.y.). Colombia: Indigenous and tribal peoples. http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.listResults?p_lang=en&p_country=COL&p_count=556&p_classification=21&p_classcount=27. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- International Labour Organization, (t.y.). Ratifications of C169- Indigenous and tribal peoples convention, 1989(No:169).

- http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/F?p=1000:11300:0::NO:11300:P11300_INSTRUMENT_ID:312314. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- Isacson, A. (2014). Colombia: A new report from WOLA. <https://www.wola.org/analysis/ending-50-years-of-conflict-in-colombia-a-new-report-from-wola/>. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- İşeri, R. (2008). Türkiye’de etnik terör: asala ve pkk örneği. Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara.
- Jenkins, B. M. Ve Johnson, J. (1975). International terrorism: a chronology 1968-1974. Santa Monica, CA: Rand.
- Kahya, M. (2006). Savaş ve barış. *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, Nisan-Mayıs-Haziran 2006, 6-11.
- Karaosmanoğlu, K. (2008). Türkiye’de ‘azınlıklar’ ve komplo zihniyeti. *Liberal Düşünce Dergisi*, Yıl. 13, Sayı. 50, İlkbahar 2008, 139-159.
- Kaya, İ. (2005). Terörle mücadele ve uluslararası hukuk. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Kurubaş, E. (2008). Etnik sorunlar: Ulus-devlet ve etnik gruplar arasındaki varoluşsal ilişki. *Doğu-Batı Yayınları, Sayı:44, Ocak-Şubat-Mart*.
- Latin Amerika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi, (2016). <http://latinamerika.ankara.edu.tr/files/2016/01/Kolombiya.pdf>, Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Laqueur, W. (1987). The age of terrorism. Boston: Little Brown and Company.
- Lind, W. S., Nightengale K., Schmitt J. F., Sutton J. W. (1989, Ekim). The changing face of war: into the fourth generation. <https://www.mca-marines.org/files/The%20Changing%20Face%20of%20War%20-%20Into%20the%20Fourth%20Generation.pdf>. Erişim tarihi: 29.07.2017.
- Mann, M. (1987). The roots and contradictions of modern militarism. <https://newleftreview.org/I/162/michael-mann-the-roots-and-contradictions-of-modern-militarism>. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Norwegian People’s Aid (NPAID), (t.y.). Humanitarian disarmament in Colombia. <https://www.npaid.org/Our-Work/Countries-we-work-in/Latin-America/Colombia/Humanitarian-Disarmament-in-Colombia>. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- Oğuz, A. (2009). Fikri mülkiyet hakları ve geleneksel(yerel) bilgi ve folklorun hukuki korunması.

- <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/frmmakale/2009-3/1.pdf>.
Erişim tarihi: 06.06.2017.
- Organization of American States, (2016). The mission to support the peace process in Colombia. http://www.oas.org/en/media_center/press_release.asp?sCodigo=S-017/16. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- Özar, Ş. Uçarlar, N. Ve Aytar, O. (2013). Geçmişten günümüze Türkiye’de paramiliter bir yapılanma: Köy koruculuğu sistemi. Diyarbakır: Disa.
- Özbudun, S. (2012). Latin Amerika’da yerli hareketleri. Ankara: Dipnot.
- Özbudun, S. (2016, Mayıs). Latin Amerika’nın Desaparecido’ları. <http://www.sibelozbudun.blogspot.com.tr/2016/05/latin-amerikanin-desaparecidolari.html#.WRM190XyjlU>. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Özbudun, S. (2015, Mayıs), Latin Amerika’da barış süreçleri. <http://www.sibelozbudun.blogspot.com.tr/2015/05/latin-amerikada-baris-surecleri.html#.WRM190XyjlU>. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Özerkmen, N. (2004). Terör, terörizm ve radikal İslamcı terör. *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 44, 2(2004), 247-265.
- Özdamar, H. (2007). 1930-1945 arası dönemde Türkiye’de militarist anlayış ve yansıması. Yüksek lisans tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Özdemir, E. (2006), Sınır aşan örgütlü suç gruplarının uluslararası güvenliğe etkilerinin Kolombiya ve İtalya örnekleri üzerinden değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Kara Harp Okulu, Ankara.
- Öztan, G. G. (2014). Türkiye’de militarizm: Zihniyet, pratik ve propaganda. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Pomeroy, W. (1978). Marksizm’de gerilla savaşı (Çev: M. Yavuz). Ankara: Evren Yayınları.
- Ramirez, L. (2015). Yarım asırlık silahlı çatışmanın ardından barışı yaratmak Kolombiya’da geçiş adaleti tartışmaları üzerine bir inceleme (S. Köybaşı, Çev.). *Anayasa Hukuku Dergisi-Cilt: 4, Sayı:8* (Orijinal baskı, 2015).
- Robertson, E. (2012). Venezuela Sends Troops to Colombian Border to Prevent Incursion of FARC Guerrillas. <https://venezuelanalysis.com/news/7001>. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- Saenz, E. (2016). Colombia: The Government, the UN and the international community launch new fund for stabilization and post-conflict peacebuilding. <http://www.undp.org/content/undp/en/home/presscenter/pressreleases/2016/02/0>

- 2/17/el-gobierno-de-colombia-y-las-naciones-unidas-lanzan-fondo-para-estabilizaci-n-y-construcci-n-de-paz-en-el-posconflicto-.html. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- Sandler, J. (2015). Norwegian NGO asists in removal of landmines in Colombia. <http://unmladb.blogspot.com.tr/2015/04/norwegian-ngo-asists-in-removal-of.html>. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- Saraçlı, M. (2007). Uluslararası hukukta terörizm. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakltesi Dergisi*, C.XI Sa 1-2, 1049-1078.
- Scrutan, R.(2013, Ağustos 23). ‘Democracy and Islamic Law’. <http://www.roger-scruton.com/articles/271-democracy-and-islamic-law>. Erişim tarihi:01.05.2017.
- Smith, A. D. (2014). Milli kimlik (B. S. Şener, Çev.). İstanbul: İletişim. (Orijinal baskı, 2004).
- Soofi, A. B. (2010). Hindistan yarımadasından bir bakış. *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu-III* içinde. (45-46). Ankara: Genelkurmay Başkanlığı.
- Sökmen, A. İ. (2012). İdeolojik boyutu ile PKK terör örgütü. Doktora tezi. Kara Harp Okulu, Ankara.
- Sökmen, A. İ. (2015, Mart 20). Güvenlik çalışmalarında yeni kavramlar ve çatışmalar. “Güvenlik Çalışmalarında Yeni Kavramlar ve Çatışmalar” konulu uluslararası sempozyum içerisinde. İstanbul: Gelişim Üniversitesi.
- Sönmezoğlu, F. (2010). Uluslararası ilişkiler sözlüğü. İstanbul: Der.
- Sünbüloğlu, N. Y. (2013). Erkek millet asker millet. Türkiye’de militarizm, milliyetçilik, erkek(lik)ler. İstanbul: İletişim.
- Sputniknews haber servisi (2016, Kasım 13). Kolombiya Devlet Başkanı Santos: Barışı aramaya devam edeceğim. https://tr.sputniknews.com/guney_amerika/201610031025106360-kolombiya-devlet-baskani-santos-baris/. Erişim tarihi: 01.05. 2017.
- Sputniknews haber servisi (2016, Kasım 13). Kolombiya hükümeti ile FARC arasında yeni barış anlaşması imzalandı. https://tr.sputniknews.com/guney_amerika/201611131025780995-kolombiya-farc-yeni-baris-anlasmasi/ . Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Şahin, Ö. (2010). Arka bahçede süper gücün gölgesi: Venezüella-Kolombiya gerginliği. <http://www.bilgesam.org/incele/88/-arka-bahce%E2%80%99de-super-gucun-golgesi--venezuela-kolombiya-gerginligi/#.WTRvN5LyjIU>. Erişim tarihi:

01.05.2017.

- Tanay, G. (2012). Ayrımcılık suçu. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Taşdemir, F. (2006). Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi, Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Thornberry, P. (2004). Minority rights in Europe. Strasbourg: Council of Europe Publishing. <https://book.coe.int/eur/en/minorities/3001-minority-rights-in-europe.html>. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Topal, A. (2007). Latin Amerika'yı anlamak: Neo-liberalizm, direniş ve sol. İstanbul: Yordam.
- Torlak, S. (2008). Kilit ülke: Kolombiya. http://latinbilgi.net/index.php?eylem=yazi_oku&no=1679. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- Tunç, H. (2004). Uluslararası sözleşmelerde azınlık hakları sorunu ve Türkiye. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. VIII. http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/8_11.pdf. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Türk Dil Kurumu. (2017). 01.05.2017 tarihinde TDK Çevrimiçi Güncel Büyük Türkçe Sözlük: www.tdk.gov.tr adresinden alındı.
- Türk Tarih Kurumu (2003). Türkiye'de terörizm dün, bugün, gelişimi ve alınması gereken tedbirler. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Türkkahraman, M. ve Şahin, K. (2010). Ayrımcı terörle mücadelede sosyal bütünleşmeyi sağlayıcı unsurlar. *Uluslararası Terörizm ve Sınırtaşın Suçlar Sempozyumu* içinde. (48-60). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Türkiye Barolar Birliği Proje Grubu (2006). Türkiye ve terörizm. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları. <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/turkiye-ve-terorizm.pdf>. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Tzu, S.(2003). Savaş Sanatı (A. Demir, Çev.). İstanbul: Kastaş. (Orijinal baskı: 1910)
- United Nations(1997). International action to combat drug abuse and illicit production and trafficking. <https://www.un.org/ga/documents/gares51/gar51-64.htm>. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- United Nations(1997). International convention for the suppression of terrorist bombings. https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XVIII-9&chapter=18&clang=_en. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- United Nations, (2017). Security Council presidential statemnet hails people of Colombia for braving path to peace after long-running conflict. <https://www.un.org/press/en/2017/sc12817.doc.htm>. Erişim tarihi: 06.06.2017.

- United Nations, (2017). Peace keeping. <https://www.un.org/en/peacekeeping/operations/current.shtml>. Erişim tarihi: 21.07.2017.
- United Nation Mission in Colombia, (2017). Statement of the chief of observers off the un mission in colombia- laying down of arms. <https://colombia.unmissions.org/en/statement-chief-observers-un-mission-colombia-laying-down-arms>. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- United Nation Mission in Colombia, (2016). The mandate of the mission is set out in a security council resolution. <https://colombia.unmissions.org/en/mandate>. Erişim tarihi: 06.06.2017.
- UTSAS (Uluslararası Terörizm ve Sınırşan Suçlar Sempozyumu) (2011, Aralık). Terörle mücadelede makro ve mikro perspektifler. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- UTSAM (Uluslararası Terörizm ve Sınırşan Suçlar Merkezi), (2013, Ağustos). Terör kısılacında Kolombiya-FARC örneği. Ankara: Polis Akademisi.
- Uyar, T. (2008). Terörle mali ve hukuki mücadele. Ankara: Adalet.
- Yalçinkaya, H. (2014). Uluslararası İlişkilere Giriş. İstanbul: Küre Yayınları.
- Yalçinkaya, İ. A. (2008). Medya-terörizm ilişkisi. Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Yanık, C. (2013). Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik kavramlarının sosyolojik analizi. <http://www.dergipark.ulakbilim.gov.tr/kaygi/article/download/5000179546/5000160248>. s. 225-238. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Yeniçeri, Ö. (2005). Küreselleşme karşısında milliyetçilik ve kimlik. İstanbul: IQ Kültür Sanat.
- Yılmaz, M. E. (2006). Soğuk Savaş sonrası dönemde sınır içi etnik çatışmalar. *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, No: 6. 17-30.
- Yılmaz, M. E. (2012). Uluslararası çatışmalarda taraf müdahalesi: Soğuk Savaş sonrası dönemde barış güçleri ve barışın tesisi. *Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe*. Eds. M. Aydın, H. G. Brauch, M. Çelikpala, U. O. Spring, N. Polat. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 407-427.
- Yılmaz, M. E. (2012). Westphalia'dan Günümüze Savaş. *Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe*. Eds. M. Aydın, H. G. Brauch, M. Çelikpala, U. O. Spring, N. Polat. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 75-87.
- Yılmaz, S. (2012, Mayıs 8), Latin Amerika'da neler oldu?

- <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/amerika-arastirmalari-merkezi/2012/05/08/6598/latin-amerikada-neler-oldu>. Erişim tarihi: 01.05.2017.
- Yücel, E. (2015). Uluslararası ve Avrupa Konseyi belgelerinde, AB ve Türk hukukunda ayrımcılık yasağı ve denetimi. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Wilkinson, P. (1974). Political Terrorism. New York: Macmillan.
- Wilkinson, P. (2001). Terrorism versus democracy: The Liberal state response. New York: Routledge.
- World Bank Operational Directive (2000). The World Bank Inspection Panel. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/5974>. Erişim tarihi: 01.05.2017.